

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**TÜRK İNFAZ HUKUKUNDA AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARI
VE HÜKÜMLÜLERİN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINA
AYRILMASI**

Kerim Görkem GÖKKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Mehmet SAYDAM

HAZİRAN 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK İNFAZ HUKUKUNDA AÇIK CEZA İNFAZ
KURUMLARI VE HÜKÜMLÜLERİN AÇIK CEZA İNFAZ
KURUMLARINA AYRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kerim Görkem GÖKKAYA

Enstitü Anabilim Dalı: Kamu Hukuku

“Bu tez 12/06/2025 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Mehmet SAYDAM	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Irmak KORUCULU	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇİÇEK	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Kerim Görkem GÖKKAYA

12/06/2025

ÖN SÖZ

Lisans eğitimime başladığım dönemde ilgimi çeken Ceza hukuku alanı ile daha sonrasında da avukatlık stajıma başladığımda Ceza hukuku alanında çalışan bir ofiste tecrübe edinmem sayesinde, yüksek lisans döneminde kamu hukuku tezli yüksek lisans programını seçmenin gururunu yaşıyorum. Ülkemizde nispeten bakir olan bir alan İnfaz hukukuna lisans döneminde ağırlık verme şansım olamasa da avukatlık stajı dönemi ceza infaz kurumları ve kurumlarca verilen kararlara karşı itiraz/şikâyet süreçleri sayesinde infaz alanına ilişkin hevesim gitgide arttı ve staj yaptığım dönemde Covid-19 tedbirleri kapsamında açık cezaevlerindeki hükümlülerin kurum dışında cezalarını infaz edilmesinin toplumda infial uyandırmasıyla beraber benim de ilgimi bir hayli çekti. Bu sebeple açık ceza infaz kurumları hakkında bir çalışma yapmak istedim.

Gerçekten de infaz hukuku alanındaki çalışmaların noksanlığı, açık cezaevleri hakkında literatür eksikliği, birçok meslektaşın infaz hesaplamalarında bilgisinin sınırlı olması, infaz kurumlarındaki personelin, idare ve gözlem kurullarının kararlarının yetersizliği, doktrinde özünde ıslahta umut yeşertme için tasarlanmış açık cezaevi sistemi, uygulamada kapalı cezaevlerini rahatlatma gayesiyle açılan infaz kurumları haline gelmesi hukuk neferleri adına üzücüdür. Açık ceza infaz kurumlarının hükümlülerin amacına hizmet edip edemediği muammadır. Hükümlüleri ıslah edip etmediği tartışmalıdır. Bu tezimizle de açık ceza infaz kurumlarının amacına ulaşıp ulaşmadığı incelenmeye çalışılacaktır.

Bu süreçte benden desteğini esirgemeyen başta saygıdeğer anneme, babama ve biricik kardeşime; derslerini dinlemekten zevk aldığım ve beni gerçekten geliştirdiğine inandığım tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet Saydam'a; akademik çalışmalar yapmam için beni her zaman teşvik eden Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Özcan Günergök'e; jüri üyeleri Dr. Öğr. Üyesi Irmak Koruculu'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Çiçek'e; staj döneminde bilgi birikimiyle bana İnfaz hukukunu sevdiren üstadım Av. Görkem Şener'e ve en büyük destekçim, okurum, hayat arkadaşım, meslektaşım Av. Zeynep Üre'ye teşekkür ederim, sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Kerim Görkem GÖKKAYA

12/06/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: İNFAZ HUKUKU VE CEZAEVİ SİSTEMLERİ	3
1.1. Genel Açıklamalar.....	3
1.2. İnfaz Hukukunun Amacı ve Tarihi.....	4
1.2.1. İnfaz Hukukunun Amacı	4
1.2.2. İnfaz Hukukunun Tarihi	8
1.3. Türk Tarihinde İnfaz Hukuku.....	9
1.4. Dünyadaki Cezaevi Sistemleri	11
1.4.1. Müşterek (Topluluk – Amsterdam) Cezaevi Sistemi	14
1.4.2. Hücre (Pensilvanya) Cezaevi Sistemi	15
1.4.3. Karma (Auburn) Sistemi	17
1.4.4. İyi Hal (İrlanda) Sistemi/ Dereceli Sistem	18
1.4.5. Panoptikon (Mimari Model)	19
1.4.6. Modern Sistem	20
1.5. Ülkemizdeki Durum	21
1.5.1. Osmanlı Dönemi’nde	21
1.5.1.1. Tanzimat’a Kadarki Dönem	21
1.5.1.2. Tanzimat Sonrası Dönem	22
1.5.2. Cumhuriyet Dönemi	24
2. BÖLÜM: AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARI VE GEÇİŞ ŞARTLARI	27
2.1. Tanımı	27
2.2. Doğrudan Açık Ceza İnfaz Kurumu’na Alınacak Hükümlüler	29
2.2.1. Kasıtlı Suçtan 3 Yıl veya Daha Az Süreli Hapis Cezası	30
2.2.1.1. Kural	31
2.2.1.2. Kuralın İstisnaları	33
2.2.1.2.1. Terör Suçları	33

2.2.1.2.2. Örgüt Suçları	34
2.2.1.2.3. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar	35
2.2.1.2.4. İkinci Kez Mükerrir Olanlar	36
2.2.1.2.5. Koşullu Salıverilmesi Geri Alınanlar	36
2.2.2. Taksirli Suçtan 5 Yıl veya Daha Az Süreli Hapis Cezası.....	38
2.2.3. Ödenmeyen Adli Para Cezasından Çevrilen Hapis Cezası	39
2.2.4. 9/6/1932 Tarihli ve 2004 Sayılı İcra Ve İflas Kanunu Gereğince Tazyik Hapsine Tabi Tutulanlar	41
2.3. Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan Açık Ceza İnfaz Kurumu'na Ayrılacak Hükümlüler	43
2.3.1. Tanımı ve Yasal Düzenleme.....	43
2.3.2. Genel Koşullar	43
2.3.2.1. Talepte Bulunma Koşulu	43
2.3.2.2. Cezanın Belli Bir Kısımını Kapalı Kuruma Geçirme.....	44
2.3.2.2.1. Kural	44
2.3.2.2.2. Açık Kuruma Geçişlerde Süre İstisnaları	45
2.3.2.2.2.1. Erken İyileşme ile Açık Kuruma Erken Ayrılma	45
2.3.2.2.2.2. ACİKAY Geç. m. 1 Uyarınca Açık Kuruma Ayrılma	45
2.3.2.2.2.3. CGTİHK Geç m. 9/6 Kapsamında Kapalı Kurumdan Açık Kuruma Gönderilecekler	46
2.3.2.3. Hükümlünün Koşullu Salıverilmesine Belli Bir Süre Kalması	47
2.3.2.3.1. Genel Kural	48
2.3.2.3.2. Müebbet Hapis Cezaları Bakımından	48
2.3.2.3.3. Yüksek Güvenlikli Kapalı Kurumlar ile Kapalı Kurumların Yüksek Güvenlikli Bölümlerinden İnfaz Edilen Cezalar Bakımından	49
2.3.2.4. Hükümlünün İyi Halli Olması	51
2.3.3. Özel Koşullar	53
2.3.3.1. ACİKAY m. 6/2-a Kapsamındaki Suçlar Bakımından	54
2.3.3.2. ACİKAY m. 6/2-b Kapsamındaki Suçlar Bakımından	55

2.3.3.3. ACİKAY m. 6/2-c Kapsamındaki Suçlar Bakımından	57
2.3.3.4. ACİKAY m. 6/2-ç Kapsamındaki Suçlar Bakımından	57
2.3.4. Toplamalı Cezalarda Açık Kuruma Ayrılma Hususu (ACİKAY m. 6/3) ..	58
2.4. Çocuk Eğitimevinden Açık Ceza İnfaz Kurumu'na Ayrılacak Hükümlüler.....	59
2.4.1. Tanımı.....	59
2.4.2. Çocuk Eğitimevinden Açık Kuruma Ayrılma	60
2.5. Açık Kuruma Ayrılamayacak Hükümlüler	61
2.5.1. Açık Kuruma Hiçbir Halde Ayrılamayacak Hükümlüler (ACİKAY m.8/1-2).....	62
2.5.1.1. Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezasına Mahkûm Edilen Hükümlüler	62
2.5.1.2. Haklarında İkinci Defa Tekerrür Hükümleri Uygulanan Hükümlüler (Mülga).....	62
2.5.1.3. Haklarında Beş veya Daha Fazla Hücreye Koyma Cezası Verilmiş Hükümlüler.....	64
2.5.1.4. Terör ve Örgütlü Suçlardan Mahkûm Olan Hükümlüler	65
2.5.1.5. Koşullu Salıverilme Kararı Geri Alınan Hükümlüler.....	65
2.5.1.6. Denetimli Serbestlik Tedbirini İhlal Eden Hükümlüler (Mülga) ...	66
2.5.1.7. Firar Eden Hükümlüler	66
2.5.1.8. Tazyik, Disiplin veya Zorlama Hapsi Olan Hükümlüler	68
2.5.2. Açık Kuruma Geçici Bir Süreyle Ayrılamayacak Hükümlüler ACİKAY (m. 8/3)	69
2.5.2.1. Haklarında Tutuklama Kararı Verilen Hükümlüler	69
2.5.2.2. Çalışma Koşullarına Uyum Sağlayamayacak Hükümlüler	70
2.6. Açık Kurumlar Arası İsteğe Bağlı Nakil	71
2.7. Açık Kuruma Ayrılma Koşullarının Kaybedilmesi ve Kapalı Kuruma İade ya da Gönderme / Açık Kuruma İade.....	72
2.7.1. Haklarında Tutuklama Kararı Verilen Hükümlüler	73
2.7.2. Firar Eden Hükümlüler	74
2.7.3. Disiplin Cezası Alan Hükümlüler	74
2.7.4. Çalışma Koşullarına Uyum Sağlayamayacak Hükümlüler	75
2.7.5. Açık Kurum Şartlarına Uyum Sağlayamayan Hükümlüler.....	75

2.7.6. Sehven Açık Kuruma Ayrılan Hükümlüler	76
2.7.7. Cezaların Toplanması ve Sonra Koşullu Salıverilme Tarihine Daha Fazla Kaldığı Tespit Edilen Hükümlüler	76
2.7.8. Denetimli Serbestlik Tedbirinde İken Gönderme Kararı ile Açık Kuruma Dönülmesi	77
2.8. İnfazın Açık Ceza İnfaz Kurum Evresi Bakımından Kanunların Zaman Açısından Uygulanması Hususu	77
2.9. Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayırma ve Ayrılma Talebinin Reddi Kararları / Kararlara Karşı Kanun Yolları	78
2.10. Örnek Olaylar	79
SONUÇ	82
KAYNAKÇA.....	85
ÖZ GEÇMİŞ	93

KISALTMALAR

ACİKAY	: Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği
Bknz	: Bakınız
C.D.	: Ceza Dairesi
CGTİHK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında kanun
CGTİH Yön	: Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik
CİGM	: Ceza İşleri Genel Müdürlüğü
CİHK	: Cezaların İnfazı Hakkında Kanun
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CTE	: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
ÇÜİFD	: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
DEÜ	: Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr.	: Doktor
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ETCK	: Eski Türk Ceza Kanunu
GSHDY	: Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik
Geç.	: Geçici
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HÜTAD	: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi
İd. Yön.	: Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İşyurtları Kurumu Ve İşyurtlarının İdare Ve İhale Yönetmeliği
İHAM	: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İHK	: İnfaz Hakimliği Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
m.	: Madde
MK	: Türk Medeni Kanunu
Prof.	: Profesör
RG	: Resmî Gazete

SDÜ	: Süleyman Demirel Üniversitesi
SSÇ	: Suça Sürüklenen Çocuk
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
UYM	: Uyuşmazlık Mahkemesi
vd.	: Ve devamı
Yar.	: Yargıtay
YİBGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
yy	: Yüzyıl
Ziy. Yön.	: Hükümlü Ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik

ÖZET	
Başlık: Türk İnfaz Hukukunda Açık Ceza İnfaz Kurumları ve Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılması	
Yazar: Kerim Görkem GÖKKAYA	
Danışman: Doç. Dr. Mehmet SAYDAM	
Kabul Tarihi: 12/06/2025	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 93 (ana kısım)
Bu çalışma, Türk İnfaz Hukuku bağlamında açık ceza infaz kurumlarının rolünü ve hükümlülerin bu kurumlara geçiş süreçlerini detaylı bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Çalışma, cezaevlerinin tarihsel gelişimini inceleyerek, Türk hukukundaki açık ceza infaz kurumlarının yerini ve bu kurumlara geçiş koşullarını tartışacaktır. Ayrıca, kapalı ceza infaz kurumlarından açık cezaevlerine geçiş ile açık cezaevlerinden kapalı cezaevlerine iade meseleleri de kapsamlı bir biçimde ele alınacaktır. Tez çalışmasının odak noktalarından biri, mevcut yasal düzenlemelerin yeterliliğini sorgulamak ve uygulamadaki farklılıkların nedenlerini incelemektir. Bu bağlamda, Türk infaz sistemindeki açık ceza infaz kurumlarının işleyişine dair çeşitli öneriler sunulacaktır. Bu öneriler, yasal düzenlemelerin iyileştirilmesi ve uygulamadaki düzensizliklerin giderilmesi amacıyla belirli çözüm yolları getirecektir. Çalışma, infaz hukukunun tarihsel gelişimi ile başlayacak ve cezaevlerinin evrimini ele alarak Türk hukukunda açık cezaevlerinin gelişimini inceleyecektir. Hükümlülerin açık cezaevlerine geçiş koşulları ve bu geçişlerin hangi şartlar altında gerçekleşebileceği de ayrıntılı bir şekilde tartışılacaktır. Ayrıca, açık ceza infaz kurumlarına geçiş ile ilgili kararların, kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin durumlarına göre nasıl değişiklik gösterdiği ele alınacaktır. Sonuç kısmında, açık ceza infaz kurumlarının amacına ulaşip ulaşmadığı değerlendirilecek ve bu kurumların etkinliği üzerinde durulacaktır. Bu sayede, mevcut infaz düzenlemelerinin işlerliğine dair bir değerlendirme yapılacak ve Türk infaz sistemindeki iyileştirme alanları ortaya konulacaktır.	
Anahtar Kelimeler: İnfaz Hukuku, Açık Cezaevleri, Açık Cezaevlerine Geçiş, Açık Cezaevlerinden İade	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Open Penal Institutions in Turkish Execution Law and the Separation of Convicts into Open Penal Institutions	
Author of Thesis: Kerim Görkem GÖKKAYA	
Supervisor: Assoc. Prof. Mehmet SAYDAM	
Accepted Date: 12/06/2025	Number of Pages: viii (pre text) + 93 (main body)
This study aims to examine the role of open penitentiary institutions in Turkish Penal Execution Law and the conditions under which convicts can be transferred to these institutions. By discussing the historical development of prisons, this thesis will explore the place of open penitentiary institutions in Turkish law and the processes of transferring convicts directly to open penitentiary institutions, as well as the transfer from closed to open institutions and the return from open to closed institutions. One of the focal points of the study will be to question the adequacy of the current legal regulations and to analyze the reasons for the discrepancies in practice. In this context, various proposals will be presented to address the existing issues in the Turkish penal system. These suggestions aim to improve the legal framework and address inconsistencies in implementation. The study will begin with the historical development of penal execution law, covering the evolution of prisons and examining the development of open penitentiary institutions in Turkish law. It will also discuss in detail the conditions under which convicts can transition to open penitentiary institutions and how these transitions differ depending on the status of the convicts in closed institutions. In the conclusion, the effectiveness of open penitentiary institutions in achieving their objectives will be assessed, and the overall effectiveness of these institutions will be evaluated. This will allow for an assessment of the operational efficiency of the current penal regulations and highlight areas for improvement in the Turkish penal system.	
Keywords: Penal Execution Law, Open Prisons, Transition to Open Prisons, Return from Open Prisons	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Ülkemizde İnfaz hukukuna ilişkin yasal mevzuatın sürekli değişmesi, cezaevlerinde bulunan hükümlülerin devamlı af bekleme umudu, sayısı 200.000'i aşkın tutuklu-hükümlünün hayatını derinden etkileyen hadiseler, uygulamanın mevzuata aykırı işletilmesi, açığa ayrılma nezdinde kanun ve yönetmeliğin çelişkili düzenlemeler içermesi birçok zorluğa neden olmaktadır. Doktrinde de açık ceza infaz kurumlarına ilişkin literatür eksikliği dikkate alındığında incelemeye değer bir konu olarak görülmüştür. Çalışmamızın adı Türk İnfaz Hukukunda Açık Ceza İnfaz Kurumları ve Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılması şeklinde belirlenmiştir.

Doktrinde normal hayata dönüş aşamasında hükümlülerin yeniden sosyalleşme açısından umut yeşertme olarak düşünülen açık cezaevleri, realitede kapalı cezaevlerinin yükünü azaltmak şeklinde görülmekte ve toplum nezdinde de bu şekilde anlam atfedilmektedir. Yine firarların sık olması ve mükerrir suçluların sayısı değerlendirildiğinde açık kurumların gayesine ulaşp ulaşmadığı görecelidir. Bu sebeple tez konusu olarak seçilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Tez çalışması kapsamında açık ceza infaz kurumlarının açılmasına kadar geçen süreçte infaz hukuku alanında hangi gelişmelerin yaşandığı anlatılmış, akabinde açık ceza infaz kurumları ve yasal mevzuatımızda hükümlülerin nasıl bu kurumlara geçeceği izah edilmiştir. Bu sayede mevzuatın uygulanabilirliği tartışılmıştır. Özellikle 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun¹'de (CGTİHK) yapılan 14.04.2020 tarihli değişiklik ile Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği²'nde (ACİKAY) oluşan çelişkilerden bahsedilerek mevzuatın güncellenmesi gerektiğinin vurgulanması amaçlanmıştır. Yine tez yazım sürecinde 04.06.2025 tarihli yönetmelikte değişiklikler dikkate alınarak seçilen konunun ne denli doğru olduğu gösterilmeye çalışılmış ve üzerinde çalışılması gereken bir konu olduğu vurgulanmıştır.

¹ Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (CGTİHK), *Resmî Gazete* 25685 (29.12.2004)

² Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği (ACİKAY), *Resmî Gazete* 8399 (02.09.2012)

Araştırmanın Önemi

Araştırmanın konusunu oluşturan CGTİHK m. 14 ve ACİKAY çerçevesinde bir değerlendirme yapılmış, bu konudaki literatür eksikliği ve güncellik konuları vurgulanarak kişilerin hürriyetini ilgilendiren hususların önemi vurgulanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun başta olmak üzere Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu³ (ETCK), 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun⁴ (CİHK) ve meri olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁵'ndaki (TCK) hükümler yol gösterici olmuştur. Özellikle açık cezaevleriyle ilgili kaynak azlığı sebebiyle mevzuattan fazlasıyla yararlanılmıştır. Ayrıca Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün görüş yazılarından da istifade edilmiştir. Bu sayede açık ceza infaz kurumları irdelenmiştir.

³ Eski Türk Ceza Kanunu (ETCK), *Resmî Gazete* 320 (13.03.1926)

⁴ Cezaların İnfazı Hakkında Kanun (CİHK), *Resmî Gazete* 12050 (16.07.1965)

⁵ Türk Ceza Kanunu (TCK), *Resmî Gazete* 25611, (12.10.2004)

1. BÖLÜM: İNFAZ HUKUKU VE CEZAEVİ SİSTEMLERİ

1.1. Genel Açıklamalar

İnfaz kelimesi köken olarak Arapçadan dilimize geçmekle birlikte kelime manası olarak sözlükte “içine işlemek, delip geçmek” anlamındaki nefâz (nüfûz) kökünden türemiştir⁶. İnfaz kelimesi, bir emir ve hükmün yerine getirilmesini ifade eder⁷. Hukukta infaz, birçok farklı hukuk dalında kullanılmaktadır. Örneklerden bazıları idare hukukunda iş yerinin kapatılması, ayrıca meslekten men, icra hukukunda borcun tahsili, özel hukukta kiracının kiralanan taşınmazdan tahliyesi gösterilebilir. Ayrıca idarî ve adlî merci kararlarının ilgili kamu organları tarafından yerine getirilmesini de kapsayan çok farklı geniş bir anlamda kullanılmaktadır. İnfaz hukuku manasıyla ise bir suç hakkında hükmedilen cezanın yerine getirilmesi şeklinde ifade edilmektedir. Kanaatimizce infaz ceza yargılamasının sona ermesiyle verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesinden sonra sanığın hükümlü sıfatını almasıyla beraber belli şekillerde cezasının çektilmesi anlamına gelmektedir.

Yine Türk Dil Kurumu’ndaki tanımına göre infaz kelimesi, bir kararı, bir yargıyı yerine getirme; uygulama, yürütüm anlamı taşımaktadır⁸. Geniş anlamıyla infaz hukuku, failin tutuklanmasına karar verilmesi halinde tutukevine konulması, hapis cezası mahkumiyeti kesinleşmişse cezaevine konulması, para cezasına hükmedilmişse paranın ödetilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır⁹. Ancak mevzuatta tutukluluğa ilişkin tutukluluğun infazından değil yerine getirilmesinden bahsedilmiştir¹⁰. Buradaki mantık ise her ne kadar tutuklama kesinleşmiş hüküm değil bir koruma tedbiri olsa da tutukluların, hükümlülerle benzer koşullarda bulunmasından kaynaklanmaktadır. Dar anlamıyla infaz hukuku ise hürriyeti bağlayıcı cezaların yerine getirilmesi anlamındadır. Ancak bunun yanında bazı yazarlar infaz hukukunun dar anlamına adli para cezalarının da dahil olduğu kanaatindedir¹¹.

⁶ “Din”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, ed. Şükrü Özen (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000) 22/290.

⁷ Berrin Akbulut (ed.), *İnfaz Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 23. Veli Özer Özbek, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 29.

⁸ Türk Dil Kurumu, “İnfaz” (E.T. 14/02/2024)

⁹ Mustafa Avcı, “Osmanlı İnfaz Hukukundaki Gelişmelere Genel Bir Bakış”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/3-4 (Aralık 2004), 88.

¹⁰ Akbulut, *İnfaz Hukuku*, 23.

¹¹ Akbulut, *İnfaz Hukuku*, 25.

Her ne kadar infaz hukuku kavramı ceza infaz hukuku olarak zihinlerimize yer edinse de infaz hukuku sadece cezaların değil güvenlik tedbirlerinin de yerine getirilmesine ilişkindir. Nitekim güncel mevzuattaki kanunun isminden de anlaşılacağı üzere ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı şeklinde düzenlenmiştir. Halihazırdaki kanunun yürürlükten kaldırdığı mevzuatta ise güvenlik tedbirlerinden bahsedilmemiştir.

Ancak bahsedilen hukuk dalı uzun yıllarca ceza hukukunun içerisinde addedilmiş ve bağımsız bir hukuk dalı olarak görülmemiştir. Maddi ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukuku ne kadar ayrı bir hukuk dalı ise infaz hukuku da kendine özgü kurum, kural ve uygulamaları ile ceza hukukundan ayrı bir hukuk dalı olarak görülmelidir¹². Nitekim güncel mevzuat da bu bağımsızlığı destekler niteliktedir. 7242 sayılı Kanun ile 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu'nda¹³ yapılan değişiklikler ile infaz aşamasına ilişkin tüm kararların infaz hakimliklerince verilmesi, infaz hukukunun bağımsız bir hukuk dalı olduğu düşüncesini daha da güçlendirmiştir.

Netice itibarıyla infaz hukuku, ceza hukukuyla ayrılmaz bir bütün olarak görülmekle birlikte maddi ceza hukukundan ve ceza muhakemesi hukukundan ayrılan bir hukuk dalıdır. İnfaz hukuku yukarıda da belirtildiği üzere dar anlamıyla esasen maddi ceza hukuku anlamında kesinleşmiş mahkumiyetin yerine getirilmesi manasını taşımaktadır. Geniş anlamıyla ise kesinleşmiş mahkumiyetin yanında içinde ceza ve güvenlik tedbirleri ile yargılamanın değişik aşamalarında mahkemelerce verilen koruma tedbirlerinin yerine getirilme sürecini içeren hukuki bir alandan ibarettir¹⁴. Fakat bahsedilen geniş-dar anlam ayrımı başka hukuk sistemlerinin konusudur. Hukukumuzda ise bu şekilde bir ayrım yoktur. Bu sebeple ceza yargılaması sonucunda verilip kesinleşen bütün ceza mahkumiyeti kararlarının yerine getirilmesi, cezanın infazı olarak anlaşılmaktadır¹⁵.

1.2. İnfaz Hukukunun Amacı ve Tarihi

1.2.1. İnfaz Hukukunun Amacı

Ceza hukuku mantığında kadim çağlardan beri verilen cezaların yerine getirilmesi ehemmiyet arz etmektedir. Nitekim sonucuna mahzar olunmayan bir yol, gayesine

¹² Özbek, *İnfaz Hukuku*, 30.

¹³ İnfaz Hakimliği Kanunu (İHK), *Resmî Gazete* 24410 (23.05.2001)

¹⁴ Betül Koyuncu, *Türk İnfaz Hukuku'nda Disiplin Cezaları Ve Tedbirleri* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 4.

¹⁵ Timur Demirbaş, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023) 50.

ulaşılamamış canhıraştır. İlk çağlarda infaz müessesesi, hükümlüyü ıslah amacından çok öç alma, intikam, ödetme gibi amaçlar gütmekteydi¹⁶. Daha sonrasında modern infaz hukukunun gelişmesi ile hükümlünün topluma yeniden adaptasyonu ve bir daha suç işlemesine mâni olmak, ıslah etmek amaçları, ilkel amaçların yerini almıştır. CGTİHK m. 3'te "İnfazda Temel Amaç" başlığı ile Türk hukukunda infaz ile neyin amaçlandığını açıklamıştır. İlgili maddede detaylıca infaz mevzuatındaki amacın ne olduğundan bahsedilmiştir. Madde metninde de görüldüğü üzere amaç esasen önlemeyi sağlamak ve hükümlünün toplumla olan bağlarının tekrardan kurulmasını ve güçlendirilmesini gerçekleştirmektir.

Ceza hukukunda suç işleyen kişilerin cezalandırılması mecbur görülmüş ve ardından suç işleyen kişilere ceza verilmesindeki amaç tartışılmıştır. Cezanın amacı noktasında her düşünür farklı bir görüş ortaya koymuştur. Cezanın amaçlarına ilişkin teoriler üç bölüme ayrılmaktadır: bunlardan ilki mutlak teoriler, ikincisi nispi teoriler, üçüncüsü ise günümüzde kabul gören karma teorilerdir¹⁷.

Mutlak teorilerde cezalandırmanın amacı suç işlenmesinden dolayı oluşan mağduriyetin ödetilmesi ve adaletin sağlanmasıdır. Adalet düşüncesinde, suç teşkil eden cezanın karşılığının verilmesi ile adaletin sağlanacağı fikri savunulmaktadır¹⁸. Bu teoriye göre cezanın toplumsal savunma veya faili topluma kazandırma, ıslah etme gayesi bulunmamaktadır¹⁹. Bu görüşün savunucuları Alman feylesoflar Kant ve Hegel'dir. Kant'a göre cezalandırma kanunun mutlak emridir ve cezalandırmanın hiçbir yararı olmasa bile, fail yine de cezalandırılmalıdır²⁰. Mutlak teorilere göre ceza geçmişe yönelmiştir. Yani suç işlendiği için ceza verilir²¹. Suçun işlenmesini önlemek gibi bir amaç güdülmez.

Alman İnfaz Kanunu'nda da hürriyeti bağlayıcı cezaların infazında iki görevi bulunmaktadır. Bunlar failin yeniden sosyalleşmesini sağlamak ve diğer suçlardan

¹⁶ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 31.

¹⁷ Irmak Koruculu, *Türk Ceza Hukukunda Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 61; Veli Özer Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015) 620; Hakan Karakehya, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 288; Mahmut Koca - İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 560.

¹⁸ Koca - Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 560.

¹⁹ Karakehya, *Genel Hükümler*, 288.

²⁰ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 620, Koca - Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 560, Koruculu, *Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi*, 68.

²¹ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınları, 2005), 268.

toplumun korunmasıdır²². Kanun koyucu her ne kadar suç işleyen faile karşı masumane tavır gösterip amaçları arasında faili ıslah ve yeniden topluma kazandırma amacı gütse de bazı failer üzerinde bu durumun negatif yansımaları olabilmektedir. Cezanın infazı aşamasında cezaevlerinde tanıştıkları diğer hükümlülerden başka suçlar öğrenme gibi olumsuz sonuçları da olabilmektedir²³.

Bu olumsuz sonuçlara rağmen madde metninde de birincil bahsedilen özel ve genel önlenme gayesi ile kanun koyucu, faile verilen cezanın toplumdaki bireyler üzerindeki etkisiyle toplumun, suçlu üzerindeki önleme etkisiyle de suçlunun suç işlemesine engel olmaya çalışmaktadır. Mutlak teorilerin karşıtı olarak ileri sürülen ve önleme teorileri şeklinde de anılan nispi teorilere göre ceza; farklı amaçlara ulaşmak için kullanılan araçlardan biridir²⁴. Önleme teorisine göre suç zaten işlenmiştir. Bundan sonra önemli olan suçludur. Cezanın amacı suçluyu ıslah ederek yeniden suç işlemesine engel olmaktır²⁵.

Kısaca genel önleme ve özel önlemeden de bahsetmek gerekirse, genel önleme bakımından cezanın amacı, ceza tehdidi ve infaz ile yasada yasak olanları topluma göstermek ve onların ihlal edilmesini engellemektir²⁶. Bu düşünceye göre cezalandırmanın maksadı, suç işlendiğinde karşılıksız kalmayacağını topluma göstererek toplumu korkutmak ve onların suç işlemesini önlemektir. Kısaca genel önleme üçüncü kişilere suç işledikleri zaman ne olacağını gösteren bir gözdağıdır. Genel önleme teorisi cezaları ağırlaştırdığı sebebiyle eleştirilmektedir. Ayrıca bu teori suç işleyeni suç işlediği için değil, tüm topluma gözdağı verebilmek için cezalandırmayı amaçladığı için de eleştirilmektedir²⁷.

Özel önleme amacında ise suç işleyen kişinin, diğer kişilere ve çevresine zarar vermeyecek ve güvenilir bir kişi haline getirilerek, yeniden topluma kazandırılması ve gelecekte başka suçlar işlenmesinin engellenmesidir²⁸. Gerçekten de hem toplumun

²² Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 51.

²³ Hapis cezasının lehinde görüşler olduğu gibi aleyhinde görüşler de bulunmaktadır. Yapılan eleştirilerin çoğu hükümlülerin sosyalleşmesi yerine asosyalleşmesine sebep olduğu, kişiyi toplumdan koparıp suç işlemiş kişilerle bağlantısını yoğunlaştırdığı, adli hataların olması durumunda telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğuracağı şeklindedir. Detaylı bilgi için; Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 104.

²⁴ Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 68.

²⁵ Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 68; Özbek, *İnfaz Hukuku*, 92.

²⁶ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 44.

²⁷ Nur Centel, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi” *Turhan Tufan Yüce’ye Armağan* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2001), 346.

²⁸ Akbulut, *İnfaz Hukuku*, 32.

caydırılması hem de kişinin ıslahını amaç edinen infaz hukukunun bu amaç doğrultusunda hareket ettiğini ancak infaz sisteminin bu konuda yeterli olmadığını ülkemizde görmekteyiz. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre cezaevlerinde bulunan toplam kişi sayısı 2011 yılında 128 bin kişiyken, 2019 yılında bu sayı 292 bine çıkmış, 2022 yılında ise 275 bin kişi olarak kayıtlara geçmiştir²⁹. Son on yıl içerisindeki artış dikkate alındığında infaz hukukunun genel önleme amacına ulaşp ulaşmadığı kısmı tartışmalıdır.

Topluma kazandırma amacı ise, hükümlünün cezaevi koşullarını görmesi sebebiyle gelecekte toplumdan soyutlamasını engellemek için hükümlüyü sosyalleştirme çabası olarak aktarılabilir. Diğer bir deyişle topluma kazandırma, mahkûmun gelecekte sosyal sorumluluk çerçevesinde, suça bulaşmadan yaşamına devam edebilmesi için cezaevlerinde gösterilen çabaların bütünüdür³⁰. Topluma kazandırma gayesi ödetme, korkutma ve kamu güvenliği gibi ilk çağlardaki cezanın ve infazın amaçlarını geri planda bırakarak cezanın ve infazın daha modern ve insancıl düşünülmesine de katkı sağlamıştır. Her ne kadar müebbet hapis cezalarında sanık, ömür boyu hapis cezasına çarptırılmış ve bir daha cezaevinden çıkmayacakmış gibi düşünülse de infaz sistemi bu tarz ceza alan failerin bile topluma yeniden kazandırılması umudunu yeşerterek ve belli süreler sonra denetimli serbestlik- koşullu salıverilme ihtimallerini gözeterek bu amaca pozitiflik katmaktadır.

Yine topluma kazandırma amacı denildiğinde, hükümlü ceza infaz kurumundayken, telefon görüşmesi, koşullarda insanca yaşama, eğitime erişim, özel hayatına saygı duyulması gibi hakları akla gelmektedir. Buradan da infaz kurumlarında Anayasa'nın sosyal devlet ilkesi anlayışıyla hareket edildiği anlaşılmaktadır. Gerçekten de yeniden topluma kazandırmanın esasları Anayasa'ya dayanmaktadır. Bu esaslar insan haysiyetinin dokunulmazlığı ilkesi ve sosyal devlet ilkesidir³¹. Türk İnfaz hukukunun topluma yeniden kazandırma amacı, ilgili mevzuatın değişik yerlerinde bahsedilmektedir. İyileştirme olarak bahsedilen yeniden kazandırma ilk olarak CGTİHK m. 6/1-c bendiyle karşımıza çıkmaktadır. İlgili hükümde mahkûmun iyileştirilmesine değinilerek topluma yeniden kazandırma gayesi vurgulanmaktadır. Yine devam hükümlerinde de birçok

²⁹ TÜİK Kurumsal, Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, (E.T.:02/10/2024)

³⁰ Adem Çimen, "Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyalleşme ve Islah İlişkisi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (ÇÜİFD) 15/2 (Aralık 2015), 186.

³¹ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 47.

maddede bu hususa değinildiği gibi CGTİHK'in içerisinde 'İyileştirme' başlığını taşıyan bölüm bulunmaktadır. Bu kısımda iyileştirme konusu başlıklar halinde belirlenmiştir. Gerçekten de eğitim, sağlığın korunması, dışarıyla ilişkiler, salıverilme için hazırlanma gibi kurumlar hükümlünün sosyal yaşamının devam edeceğinin göstergesidir. Dışarıdaki hayatla bağları kopmayan, bunula birlikte dışarıdaki hayata ilişkin umutlar barındıran hükümlünün, kurumların iyileştirme hedefi ile dışarı çıktıktan sonra adapte olması kolaylaşacaktır. Bu anlamda hükümlü yakınları hükümlüleri ziyarete geldiğinde elden geldiği kadar yardımcı olunması ve özellikle ulaşım imkanlarının ferahlatılması, görüş saatlerinde sıklaştırılması gerekmektedir³². Ancak her insan ürünü gibi yeniden topluma kazandırma müessesesine de birtakım eleştiriler yöneltmiştir. Bu eleştiriler hükümlülerin topluma ne kadar sürede adapte olabileceğinin değişken olduğu, tehlikeli suçlularda neler yapılacağına belirsizliği, F tipi cezaevleri uygulamasının insan onuruyla bağdaşıp bağdaşmadığına yönelik eleştirilerdir³³.

1.2.2. İnfaz Hukukunun Tarihi

İnsanlığın doğumuyla beraber başlayan suç işleme eylemi ve akabinde gelen ceza ile bu cezaların infazını birbirinden ayırmak zordur. Farklı inanışlarda ortak olan ilk suç olarak kabul edilen Habil - Kabil³⁴ ya da Sümer mitolojisindeki adıyla Emeş – Enten hadisesinden itibaren suçun akabinde cezasının gelmesi, infaz hukuku gelişiminin diğer hukuk dallarından ayrı olamayacağını, onlarla paralel geliştiğinin göstergesidir.

Tarihin ilk dönemlerinde suç, toplumsal değerlendirilmekten ziyade daha çok bireysel karakter göstermekteydi. Bu sebeple suç sayılan eylemlerin toplumu değil, direkt olarak bireyi ilgilendirdiği anlayışı bulunmaktaydı. Bu yüzdendir ki bir suçun cezası için belirleyici olan, suç mağdurunun öç almasıydı³⁵. Modern infaz hukuku kavramı oluşmadan önce suçlulara tanrıların ve insanların intikamı demek olan cezalar uygulanmaktaydı³⁶. Özellikle antik hukuk kurallarından olan Hammurabi Kanunlarında çoğu ilke kısasa kısas yöntemine cevaz vermişti. Her ne kadar günümüz koşullarıyla

³² Pınar Bacaksız, "Cezalandırma Ve Topluma Yeniden Kazandırma", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16 (Temmuz 2014), 4939.

³³ Detaylı inceleme için Özbek, *İnfaz Hukuku*, 59-62; Bacaksız, "Cezalandırma Ve Topluma Yeniden Kazandırma", 4930-4938.

³⁴ Detaylı bilgi için; Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, ed. Ömer Faruk Harman (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996) 14/376.

³⁵ Veli Özer Özbek, *İnfaz Hukuku* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2019), 4.

³⁶ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 113.

değerlendirildiğinde vahşi bir yöntem gibi gözükse de bu kısas yönteminin o günün şartlarında adil ve hümanist olduğunu değerlendirenler de bulunmaktadır³⁷.

Daha sonraları Roma, Cermen ve farklı toplumlarda farklı ceza infaz sistemleri uygulanmıştır. Özellikle günümüzde bile hâlâ bilinen Roma İmparatorluğu'nun On İki Levha Kanunlarıyla, öç-işkence uygulaması ilga edilmiş ve suçlunun yalnızca devlet tarafından cezalandırabileceği ilkesi benimsenmiştir³⁸. Bunun akabinde para cezaları, sürgün, kölelik gibi farklı cezalar infaz edilmeye başlanılmıştır.

Daha sonra din etkisi ve hürriyeti bağlayıcı cezaların doğuşuyla ceza anlayışı değişmiş ve önceleri tutukevi olarak kullanılan hapisaneler, daha sonraları Amsterdam cezaevlerinin doğuşuyla değişime uğramış ve ıslah esasına dayanan bir hapsedme sistemi ortaya çıkmıştır. Hapis cezalarının doğuşundan evvel sıklıkla uygulanmakta olan ölüm cezalarının mahzurları ve hapis cezasının faili ıslah etmeye imkân tanınması hapis cezalarının benimsenmesinde etkili olmuştur³⁹. 1593 yılında Klarissen Manastırı'nın bir bölümünün çalışma ve ıslah kurumuna çevrilmesi ise dönüşüme önyak olunmuştur⁴⁰. Bu cezaevi sistemiyle infaz anlayışı temelinden değişim geçirmiş ve daha öncesinde öç, intikam, diyet ve bedeni cezaların infazı mantığıyla ilerleyen süreç, suçlunun ıslahı ve ders almasını, yaptığı eylemin kötülüğünün farkına vararak tekrar o eylemi yapmasını önlemek, suçluya verilen cezayla toplumu uyarma mahiyetinde bir ders vermek gibi bir infaz mantığı sürecine dönüşmüştür. İleriki bölümlerde cezaevi sistemlerine detaylıca değinilecektir.

1.3. Türk Tarihinde İnfaz Hukuku

Türk toplumundaki infaz hukukunu inceleyebilmek için İslamiyet öncesi Türk toplumlarına kadar geri gitmek gerekir. Göçebe bir yaşam sürülmesinden dolayı hapis cezası olamayacağı düşünülse de Hun ve Göktürk Devletlerinde hapis cezası uygulamalarına rastlanılmıştır⁴¹. Ancak o günlerden günümüze çok bilgi gelmiş değildir.

³⁷ D. Day, F., "Ceza Hukukunun Kökeni ve Doğası", çev. Devrim Aydın, *Ceza Hukuku Dergisi* 6/16 (Ağustos 2011), 241.

³⁸ Sefa Güngör, *Tanzimat Dönemi Öncesi Osmanlı Devleti İnfaz Hukuku* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 11.

³⁹ Mehmet Emin Artuk – Mehmet Emin Alşahin, "Hapis Cezalarının ve Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21 (Ocak 2016), 146.

⁴⁰ Kadir Durkal, *Türk Ceza Hukuku'nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları* (Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 45.

⁴¹ Durkal, *Türk Ceza Hukuku'nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 51.

Hemen belirtmek gerekir ki, Türk devletlerinde İslamiyet seçilmeden önce cezanın amacı mağdurun özel intikamı olarak görülmemiş ve kamunun intikam alması gerektiği savunulmuş ve suç ve ceza kamu hukuku alanında değerlendirilmiştir. Yani cezayı belirleyip uygulayacak olan mağdur değil devlettir⁴². Bu dönemdeki cezalar daha çok kısa süreli hapis cezaları tarzındadır. Örneğin Göktürklerde hapis cezası genellikle 10 günü aşmamak şeklinde bir hürriyeti bağlayıcı ceza olmuştur. Uygurlarla beraber yerleşik hayata geçilmesiyle hukuk alanında da önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Özellikle Kutadgu Bilig ve Çin kaynakları Uygur Hukukunun incelenmesinde önemli bir yer edinmiştir. Uygur Devletinde suçun devlet takibinde bulunması, eski Türkler arasında kan davası güdülmesini engelleyen bir durumdu. Adli yapılanma iki kademeli olup, ilki hükümdarın başkanlığındaki siyasi suçlara bakan Yüksek Devlet Mahkemesi, diğeri ise hâkimlerin yönetimindeki mahkemelerdi⁴³. Ancak döneme bakıldığında cezaların şahsiliği ilkesinin uygulama alanı bulmadığı görülmektedir. Failin fiili nedeniyle aile efradının da cezalandırıldığı görülmüştür. Yağma yapanın, yol kesenin ailesi devlet tarafından rehin alınır veya malvarlığına karşı suçlarda ele geçirilen soyguncu ve suçüstü yakalanan hırsız öldürülür, mallarına zorla el konulur, aile üyelerinin hürriyetleri kısıtlanırdı⁴⁴. Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki, eski Türklerde suçların ve cezaların şahsiliği olması yanı sıra bu prensibe aykırı uygulamalar da bulunmaktadır⁴⁵. Örneğin, kavgada birini darp eden ve gözünü kör eden kimse mağdura kızını vermek mecburiyetindedir⁴⁶. Bu dönemdeki Türk toplumlarının göçebe yaşayışı doğal olarak yazılı kaynağın az olmasına sebebiyet vermiş, bu sebeple de konuya ilişkin bilgiler kısıtlı kalmıştır.

İslamiyet sonrasında Türk İnfaz hukuku büyük ölçüde İslam hukuku tesiri altına girmiştir. Bu dönemde de bedeni cezalar olduğu gibi hürriyeti bağlayıcı cezaların da olduğu belgelerden anlaşılmaktadır⁴⁷. Osmanlı İmparatorluğu'nda da İslam hukuku esas alınmıştır. İslam hukuku incelendiğinde de bedeni cezaların asıl olduğu, suçların had, cinayet ve ta'zir olarak ayrıldığı, had suçlarının cezası önceden tayin edilmiş belirli

⁴² Ali Altunbaş, “İslamiyet Öncesi Türklerde Hukuk”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/23 (Nisan 2022), 15.

⁴³ Altunbaş, “İslamiyet Öncesi Türklerde Hukuk”, 26.

⁴⁴ Âdem Tutar, “İslam Öncesi Türk Devlet Geleneginde Adalet Anlayışı”, *Türkler Ansiklopedisi*, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002), C. 2, 870.

⁴⁵ Halil Cin – Gül Akyılmaz, *Türk Hukuk Tarihi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 58.

⁴⁶ M. Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi* (İstanbul: Beta Basım, 2017), 15.

⁴⁷ Durkal, *Türk Ceza Hukuku'nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 52.

cezalar olduğu ve hapis cezasının belirlenen cezalar içerisinde yer almadığı, cinayet neticesinde verilen cezaların kısas ve diyet gibi cezalardan oluştuğu, bu sebeple, hapis cezalarının uygulanmasının ancak ta'zir cezası gerektiren suçlar bakımında mümkün olduğu kaynaklardan bilinmektedir⁴⁸.

Osmanlı dönemine bakıldığında Tanzimat dönemine kadar modern ceza ve infaz anlayışı mevcut değildi. Tanzimat ile birlikte yönünü batıya dönen Osmanlı Devleti, yürürlüğe konulan Ceza Kanunnameleri ile modern anlamda hapishanelerle tanışmıştır. Ancak Osmanlı Devleti'nin kuruluş zamanından beri mahpusluk bulunmaktadır⁴⁹. Mahpushanelerin evvelden amacı cezanın belirlenmesinden önce tutuklama, şüphelinin kaçmasını önleme gibi amaçlardır. Kanunnameler sonrası bedeni cezalar terk edilmiş ve tanzimat fermanıyla yapılan düzenlemelerle birlikte Osmanlı Devleti batılı anlamda modern cezaevleri ile tanışmaya başlamıştır⁵⁰. Bu gelişmelerin ardından cezaların infazı hususunda cezaevleri dönemi başlamıştır.

1.4. Dünyadaki Cezaevi Sistemleri

Yukarıdaki bölümde de kısaca bahsettiğimiz şekilde modern cezaevlerinin doğumuna kadarki süreçte cezaevi benzeri yapılar, daha çok cezanın belirlenmesine kadar şüphelinin bekletildiği, tutulduğu yapılar olarak işlev görmüştür. Bu yapılarda sadece hükümlüler değil; borçlular, toplum güveliği açısından tehlikeli bireyler, hayat kadınları da mahkumlarla birlikte bu kurumlara kapatılmıştır⁵¹. İncelendiğinde günümüzdeki cezaevi anlayışından daha farklı bakış açısıyla kullanımı olan ilk dönem cezaevlerinde suça, yaşa, cinsiyete göre ayırım olmamakla beraber daha çok ceza verilecek şüphelilerin kaçmamasını teminat altına alma amacı gütmüştür.

Aslında cezaevlerini incelemeyen evvel hapis cezalarının gelişimini incelemekte de fayda bulunmaktadır. Geleneksel toplumlarda cezalandırma sisteminin günümüze nazaran ölç alma, toplumdan dışlanma, intikam, kısas gibi tarzlarda olduğunu belirtmiştik. Hapis cezası kilise sayesinde gelişmiştir⁵². Kilise hukukuna göre cezalar, bedeni, maddi acıdan

⁴⁸ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 156.

⁴⁹ Gültekin Yıldız, *Mapusane: Osmanlı Hapishanelerinin Kuruluş Serüveni* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2012), 9.

⁵⁰ Avcı, *Osmanlı İnfaz Hukukundaki Gelişmeler*, 154.

⁵¹ Ramadan Sanıvar, *Modern İnfaz Hukuku Ve Koşullu Salıverilme (Şartlı Tahliye) Kurumu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 41.

⁵² M. Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2017), 756.

ziyade manevi, ruhani bir yoksunluk olarak işleyiş görmekteydi. Günahkarların kötülüklerinden arınmaları için manevi yoksunluk çekmeleri lazımdı. Bunun için mahkûmun yalnız kalarak kendi iç muhakemesi yapması gerektiği düşünülüyordu. Bunun için manastırlarda özel bölümler vardı⁵³.

Hapis cezaları, 15. yy.'da Avrupa'da çok çeşitli durumları içine alan bir biçimde uygulanmıştır⁵⁴. Örneğin düzene aykırı davranışlar sergileyen kimseler hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Fransız İhtilali'nden sonra hapis cezaları cezalandırma sisteminde esas haline gelmeye başlamıştır.

Amerikan Devrimi ve Fransız İhtilali gibi devrimler cezaevi sisteminin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Ancak 16. yy.'ın sonlarında Avrupa'da Amsterdam şehrinde kurulan ilk hapishane, hürriyeti bağlayıcı cezaların infazı açısından bir mihenk taşı özelliğindedir. Amsterdam'da yargılanan bir sanığın idam haricinde farklı bir cezaya mahkûm edilmesi ve ceza görüşlerinin iyileştirilmesi fikri Klarissen Manastırı'nın bir infaz kurumuna dönüştürülmesine ve modern manada cezaevlerinin ortaya çıkmasına yarar sağlamıştır⁵⁵. Ancak aksi görüş olarak ilk cezaevi formatının Britanya'da olduğu görüşü de bulunmaktadır. 16. yy.'ın ortalarında İngiltere'de Bridgewell şatosunda toplumca anormal karşılanan fiillerde bulunan serserilerin, hırsızların, hayat kadınlarının tutulduğu ıslahevini anımsatan çalışma evi tarzında bir yapı inşa edilmiştir. Bridgewell bir hapishaneden ziyade alıkonulan kişilerin topluma entegre edilmesine hizmet eden bir yer fonksiyonu üstlenmiştir⁵⁶. Bridgewell'in hapishaneden ziyade çalışma evi olduğu bazı kaynaklarda zikredilmektedir⁵⁷.

Yine Hollanda'da cinsiyet olarak cezaevlerini ayırma düşüncesiyle 1597 yılında kadınlar için "Spinhaus" adı verilen bir ceza infaz kurumu inşa edilmiştir. Spinhaus'un kapısında "Korkma! Kötülüğe karşılık vermeyeceğim, aksine iyiliğe zorlayacağım. Ellerim serttir, duygularım sevgi doludur." şeklinde yer alan yazı, modern hapishanelerin amaçladığı gayeyi yansıtmaktadır⁵⁸. Mahkumların insanca koşullarda ıslah edilmesi amaçlanmış,

⁵³ Recep Gülşen, *Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İnfazında Çağdaş Sistem* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1993), 9.

⁵⁴ Gülşen, *Cezaların İnfazında Çağdaş Sistem*, 9.

⁵⁵ Bacaksız, "Cezalandırma Ve Topluma Yeniden Kazandırma" 4920.

⁵⁶ Güngör, *Tanzimat Dönemi Öncesi İnfaz Hukuku*, 22.

⁵⁷ Ali Turab Akman, *Türk İnfaz Hukukunda Kapalı Ceza Evlerinden Açık Ceza Evlerine Geçişe İlişkin Düzenlemelerin Cezaların Özel Önleme Amacının Sağlanması Bağlamında Değerlendirilmesi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 37.

⁵⁸ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 126.

belli başlı işler yaparak ücret kazanmaları teşvik edilmiş, 4-12 kişilik hücreler yapılmıştır. Daha sonrasında Hollanda'dan tüm kıta Avrupa'sına dalga dalga yayılmıştır. 17. yy. başlarında İsviçre ve Almanya'nın çeşitli şehirlerinde yeni cezaevleri açılmıştır⁵⁹.

Ancak cezaevlerindeki kötü muameleler, aşırı kalabalık, vahşi bedensel cezaların uygulanması, cezaevlerinin kötü yönetimi, cezaevlerinde ıslah çalışmalarının yapılmasını 18. yy.'da gündeme getirmiştir⁶⁰. Bu dönemde birçok düşünür ıslahla ilgili reforma katkıda bulunmak için Türkiye dahil birçok Avrupa ülkesini gezmişlerdir. Bunlardan önemli bir yere sahip olan John Howard (1726-1790), "Cezaevlerinin Durumu" adlı eserinde hükümlülerin çalışma ve dinden yararlandırılarak uslandırılmaları gerektiğini savunmuştur⁶¹. Howard'ın fikirleri baz alınarak İngiliz Parlamentosunda 1779 Cezaevi Yasası kabul edilmiştir. Bu yasaya göre cezaevlerinin donanımlı bir bina, suçluların denetimi, hükümlülerin cezaevinde ücret ödemesinin kaldırılması ve reformcu bir rejim oluşturulması gibi dört temel özelliği vardır⁶².

Vilain ise 1777 yılında hükümlülerin çalışmakla uslanabileceğini ileri sürmüştür. Bu sebeple, suçun niteliğine ve yaşa göre hükümlülerin ayrılmasını ve gece tecrit gündüz sükkût koşuluyla çalışmanın olduğu bir fikir öne sürmüştür. Bu fikir doğrultusunda meşhur Gent (Fransızca Gand) Cezaevi yapılmış ve ilk defa hükümlüler bilimsel şekillerde sınıflandırılmıştır⁶³.

Amerikan devrimi sonrası Amerika'da da hapisanelere bakış açısı değişmiştir. 18. yy.'da bedene yönelen cezaların ilga edilmesi sonrasında hapis cezası yeni sistemde merkez haline gelmiştir. Bu dönüm noktasına kadar cezalar hapisane benzeri gemilerde deniz aşırı ülkelere sürgün cezası olarak uygulanmıştır. Bu sistemde mahkumlar gündüz çiftliklerde veya özel teşebbüslerde çalışmakta, geceleri ise sürgün gemilerinde kalmaktaydı. Bu gemilerle sürgüne sadece mahkumlar değil, toplum için tehlikeli olabileceği düşünülen evsizler, işsizler, dilenciler gibi farklı gruplar da deniz aşırı kolonilere gönderilirdi. Bu sayede hem toplumun korunması amacı gerçekleşmekte hem farklı gruplar üretime dahil edilmekteydi⁶⁴. Örnek vermek gerekirse İngiliz yönetimi mahkumları Amerika bağımsızlığından önce Amerika'ya, bağımsızlıktan sonra da diğer

⁵⁹ Güngör, *Tanzimat Dönemi Öncesi İnfaz Hukuku*, 22.

⁶⁰ Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 757.

⁶¹ Gülşen, *Cezaların İnfazında Çağdaş Sistem*, 15.

⁶² Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 757.

⁶³ Gülşen, *Cezaların İnfazında Çağdaş Sistem*, 16.

⁶⁴ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 37.

sömürgelere gönderilmiştir. Yaklaşık 50.000 mahkûm devrim öncesinde Amerika'ya gitmiştir⁶⁵.

Hapis cezalarının gelişimi ve değişimiyle beraber cezaevleri de değişim ve gelişim göstermiştir. Gerçekten de önceleri ceza verilene kadar şüphelinin tutulduğu bir yerden cezasının infaz edildiği bir kuruma evrilmiş ve günümüze kadar çeşitli değişimler geçirerek ulaşmıştır. Halen daha güncelliğini korumakta ve çağın gereklerine ayak uydurmaya çalışmaktadır. Şimdi sırayla günümüz cezaevi modellerine gelene kadarki sistemlere değineceğiz.

1.4.1. Müşterek (Topluluk- Amsterdam) Cezaevi Sistemi

Yukarıda kısaca değindiğimiz Londra'daki Bridgewell şatosu modern hapishanelere giden yolda önemli bir mihenk taşıdır. Diğer bir adıyla topluluk sistemi denilen müşterek sistemi çalışma evlerinden esinlenen cezaevlerindeki koğuş sistemini tarif etmek için yapılmış bir adlandırmadır. İlk örneğinin Amsterdam'da bulunması sebebiyle Amsterdam Sistemi şeklinde de adlandırılmıştır⁶⁶.

Mahkûmların gece ve gündüz boyunca gruplar halinde bir arada tutulmasının bilinen en eski örneği, 1596 yılında Hollanda'da inşası yapılan hapishaneye dayanmaktadır. “Zuchthaus” adı verilen Amsterdam'daki 150 kişilik erkek cezaevindeki mahkûmlar, dar ve minik koğuşlarda barınmaktaydı, gündüzleri çeşitli işlerle meşgul olup aynı zamanda dinî eğitim almaktaydılar. Ardından 1597'de “Spinhaus” adı verilen kadınlar için oluşturulmuş cezaevi açılmıştır⁶⁷. Spinhaus'un girişinde yazılı olan tümceden yukarıda bahsetmiştik. Bu tümceden çıkarılan sonuç, verilen cezanın artık intikam amacıyla değil ıslah amacıyla verildiğini ve infazının bu şekilde gerçekleştireceğini vurguladığı, cezaevinin de bu amaca göre oluşturulduğu vurgulanmıştır.

İnşa edilen ilk cezaevlerinde uygulanan sistem adilane olmaktan uzaktır. Zira suça ve suçlunun kişiliğine göre bir ayırım yapılmamış olup, tüm mahkûmların cezası aynı koğuşlarda infaz edilmiştir. Bu minvalde değerlendirme yapılırsa, henüz ilk suçunu işlemiş biriyle, suç işlemeyi meslek haline getirmiş, itiyadi suçluların cezasının aynı yerde infaz edilmesi sistemin adaletini sorgulatmaktaydı⁶⁸. Böylece azılı suçluların zararlı

⁶⁵ Sanıvar, *Modern İnfaz Hukuku*, 41.

⁶⁶ Artuk-Alşahin, “Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”, 158; Özbek, *İnfaz Hukuku*, 35 vd.; Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 126 vd.

⁶⁷ Sulhi Dönmezer - Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku* (İstanbul: Der Yayıncılık, 2020), 74.

⁶⁸ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2005), 542.

davranışlarını birbirine nakşetmeleri gibi bir durum söz konusu oluyordu⁶⁹. Bir başka deyişle mezkûr sistemde cezaevleri suç işlemeyi meslek haline getirmiş mahkumların tecrübelerini, ıslah olmaya meyilli tecrübesiz mahkumlara aktararak onları suç işlemeye teşvik ettikleri bir yer haline gelmişti. Yine mahkumların sürekli birlikte olması, birbirlerini etkilemesi, güvenliği tehlikeye sokacak şekilde örgütlenmelerine yol açabilmekteydi.

Her ne kadar pek çok olumsuz yönü olsa da müşterek sistem infaz hukukunun ve dahi cezaevlerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ancak bu sistemdeki cezaevleri, modern cezaevlerinden kıyas götüremeyecek düzeyde uzaktır. Bunların başlıca sebepleri sadece mahkumların değil bazı başka kesimden kişilerin de bu cezaevinde kalması, suçluların karma bir şekilde barınmaları, kimin ıslah olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapılmaması gösterilebilir⁷⁰.

1.4.2. Hücre (Pensilvanya) Cezaevi Sistemi

Queckerlar⁷¹ şeklinde isimlendirilen bir Hristiyan cemaati tarafından Pensilvanya’da gerçekleştirilen ceza reformları neticesinde ortaya çıkan cezaevi sistemidir. İngiltere’den dini baskılar sebebiyle Pensilvanya’ya yerleşmiş olan cemaat reformlar kapsamında 1776 yılında Philadelphia Cezaevi Vakfı’nı kurmuşlardır⁷². 1790 yılındaysa bu vakfın girişimleri sonucunda 30 kişilik iyileştirme kurumu olarak adlandırılan Philadelphia Cezaevi kurulmuştur.

Müşterek sistemin sakıncalarından görülen mahkumların bir arada vakit geçirmesi durumunun aksine hücre sisteminde mahkumlar tek başlarına bir hücrede tutulmuşlardır. Mahkûmun cezaevine girip hücrelerine konulmasının ardından diğer mahkumlarla iletişimi hücre sisteminde pek mümkün değildi. Buna ek olarak mahkumlar, günün bazı saatlerinde sınırlı bir zaman diliminde hücrelerinden çıkartılırlardı. Avluda veya başka bir yerde gezinirken karşılaştığı kimseler tarafından tanınmaması için göz yerleri delikli kukuleta taşımak zorundaydı⁷³.

Bu sistemde mahkûmun, yalnızlık sayesinde suçundan iğrenmeyi düşünmesi ve öğrenmesi, ayrıca tek kişilik hücrede kalmasıyla vicdan azabının da onu rahatsız etmesi

⁶⁹ Gülşen, *Cezaların İnfazında Çağdaş Sistem*, 14.

⁷⁰ Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 838.

⁷¹ Quecker cemaati ile ilişkin ayrıntılı bilgi için; Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 136.

⁷² Durkal, *Türk Ceza Hukuku’nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 47.

⁷³ Artuk-Alşahin, “*Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi*”, 158.

öngörülüyordu. Mahkûmun hücrelerinde tek meşgalesi İncil okumaktı⁷⁴. Queckerlar sistemin kaynağının dinden geldiğini ve suç işleyen mahkûmun tanrı ile yalnız kalarak pişmanlık duyması ve ıslah olması gerektiği düşüncesini taşımaktaydılar⁷⁵. Bu uygulamanın olduğu hapisanelerden Devlet Doğu Hapishanesi 1829 yılında açılmış ve dünyanın değişik yerlerinden ziyaretçi çekmiştir. İngiliz yazar Charles Dickens da bu cezaevini ziyarete gitmiş ve cezaevi hakkındaki eleştirilerini şu cümlelerle açıklamıştır; “katı, sert ve umutsuz bir hücre hapsi. İnsan beyninin gizemli çalışmasını yavaşça ve günden güne bozmanın, bedene yapılabilecek her türlü işkenceyle karşılaştırılmayacak kadar kötü”⁷⁶.

Her ne kadar Amerika’da ortaya çıktığı düşünülmüşse de bu coğrafyada uygulanmadan önce Avrupa’da kilise merkezli düşüncenin etkisiyle inşa edilen cezaevlerinde uygulanmıştır⁷⁷. Tecritle ruhun, çalışmayla da bedeninin ıslah edilmesi yaklaşımı ve mahkûmları suçlara ve suça göre tasnif etmesi ile Pensilvanya Hücre Sistemi şeklinde bir sistemin Avrupa’da yıllar öncesinde benzer bir sistemin uygulandığını açıkça gözler önüne sermektedir⁷⁸.

Yukarıda kısaca bahsettiğimiz Howard, Hücre sisteminin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Özellikle Pensilvanya’da faaliyette olan Kamu Hapishanelerinde Sefaleti Azaltma Derneği ile Howard arasındaki yazışmalardan tarafların birbirinden istifade ettiği ve istişare yapıldığı aşikârdır. Bu kurum ise Pensilvanya cezaevi reformunda önemli bir rol oynamıştır⁷⁹. Dernek belli aralıklarla mahkûmlarla görüşmüş, cezaevleriyle alakalı raporlar düzenlemiş, yetkililere görüş ve önerilerde bulunmuştur. Howard’ın hücre sistemi için inzivaya çekilmenin ve sükûnun, ile işlenen suçun karşılığında insanın iyiye ve doğruya ulaşmasında bir yol olduğunu, insanı düşünceye ve düşündükçe nedamete sevk ettiğini, inziva ve sükûnun en caydırıcı cezalardan, en ulvi dini vaazlardan daha ziyade insanı iyiliğe ve dürüstlüğe kavuşturduğunu ifade etmiştir⁸⁰.

Her sistemde olduğu gibi Hücre sistemini faydalı bulan görüşler bulunduğu gibi karşıt görüşte olan insanlar da olmuştur. Sistem mahkûmların tecridini ve kendi vicdanıyla baş

⁷⁴ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 137.

⁷⁵ Durkal, *Türk Ceza Hukuku’nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 48.

⁷⁶ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 138.

⁷⁷ Dönmezer-Erman, *Tatbiki Ceza Hukuku*, 77.

⁷⁸ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 41.

⁷⁹ Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 757.

⁸⁰ Güran’a ait bu cümleleri aktaran: Artuk-Alşahin, “*Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi*”, 162.

başta kalarak ıslah edilmesini amaçlamıştır. Bu sebeple hücreler mahkumların bireysel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde dizayn edilmiştir. Mahkumlar gündüzleri bir araya gelmeleri engellenerek çalıştırılmışlardır⁸¹. Bu durum mahkumların yeni suç tiplerini öğrenmesini engellemiş ve mahkumların birleşerek taşkınlık çıkarmasını ve hapishane güvenliğini tehlikeye düşürecek girişimlerde bulunmak için örgütlenememişlerdir⁸².

Ancak sosyal bir varlık olan insana bu denli psikolojik işkence yapılması iddiasıyla bu sistem eleştirilmiştir. Bazı mahkumların akıl hastalığına tutulmaları, mahkûmun yeniden topluma uyum sağlamasının zorlaşması, bu tarz cezaevlerinin yapım maliyetinin aşırı fazla olması, mahkûm çalışmalarının bireysel olması hasebiyle çalışmanın getireceği emek üretkenliğinin sağlanmaması bu sistemin olumsuz yönleridir⁸³. Ayrıca mahkumların hücrelerdeki su borularıyla iletişim kurduklarının tespit edilmesi, tam tecridin mümkün olmadığını da göstermiştir⁸⁴.

1.4.3. Karma (Auburn) Sistemi

Amerika Birleşik Devletleri'nde hücre sisteminin katılığına sebep olduğu sakıncaları hafifletmek için ortaya çıkan sistemdir. New York şehrinin Auburn kasabasında 1816⁸⁵ yılında yapılmış olan Auburn Cezaevi'nde denenmesi sebebiyle bölgenin adıyla anılmıştır. İlk başta hücre sisteminin uygulandığı cezaevinde birçok mahkûm akıl hastalığına yakalanmış ve New York Valisi genel af ilan etmek zorunda kalmıştır⁸⁶. Bu durumun ve mahkumların emeğinin üretimde yeterince kullanılmadığı düşüncesi ışığında karma sistem gelişmiştir.

Karma sistem için hücre sisteminin hafifletilmiş hali denilebilir. Hücre sisteminin tecrit gayesi karma sistemde sessizlik olarak değiştirilmiştir. Mahkumların bir araya gelmesini tamamen engellemek yerine yemek yenilirken ve çalışma sırasında toplu halde bulunmalarına cevaz verilmiş ancak mahkumların birbirleriyle konuşması, iletişimi kati suretle yasaklanmıştır⁸⁷. Hatta bu yasağı ihlal edenlere ağır cezalar öngörülmüştür. Bu

⁸¹ Dönmezer-Erman, *Tatbiki Ceza Hukuku*, 77.

⁸² Ahmet Gökçen, "Hürriyeti Bağlayıcı Cezanın Amacı ve İnfazı Sistemleri", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7/1-2 (Haziran 2000), 207.

⁸³ Gökçen, "Cezanın İnfazı Sistemleri", 208; Dönmezer - Erman, *Tatbiki Ceza Hukuku*, 78; Artuk vd, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 841; Sanıvar, *Modern İnfaz Hukuku*, 53.

⁸⁴ Artuk-Alşahin, "Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi", 164.

⁸⁵ Bu tarih Demirbaş'a göre 1819'dur. Detaylı bilgi için, Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 139.

⁸⁶ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 44; Dönmezer - Erman, *Tatbiki Ceza Hukuku*, 79; Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 139.

⁸⁷ Gökçen, "Cezanın İnfazı Sistemleri", 209.

yasağın istisnası ise mahkumların, gardiyanların izin verdiği ölçüde düşük ses tonuyla gardiyanlarla konuşabilmesiydi⁸⁸. Geceleri ise hücre sistemindeki gibi mahkumlar istirahatlerini hücrelerde yapmaktaydı.

Ancak hemen belirtmek gerekir ki; konuşma yasağı başka cezaevlerinde daha öncesinde uygulanmıştı. Gent (Fransızca Gand) Cezaevi bu sistemin doğuşundan önce sistem özelliklerinin Avrupa’da uygulandığı bir cezaevidir⁸⁹.

Bu sistem hücre sistemine çok benzemekle beraber mahkumların bir arada konuşmadan bulunmaları nedeniyle bu sistemden ayrılmaktadır. Her ne kadar madden bir arada bulunsalar da konuşmanın yasaklanması ve gece istirahatlerinin hücrede geçirilmesi nedeniyle mahkumların sosyal koşullarda cezasını infaz ettiği gerekçesiyle sistem eleştirilmiştir. Ayrıca mahkumların iletişimini tamamen yok etmek mümkün değildir. Hücre sisteminde olduğu gibi bu sistemdeki cezaevlerinde de mahkumların farklı şekillerde iletişim kurmaya çalıştığı görülmüştür⁹⁰. Yine sistemin iki cezaevi modelini barındırması sebebiyle inşa edilen cezaevinin maliyetinin oldukça yüksek olması şüphesizdir⁹¹. Mahkumların konuşmamasının denetlenmesi için de birçok insan gücü gerekmesi sebebiyle maliyeti arttıran bir sistem olması sebebiyle eleştirilmiştir⁹².

1.4.4. İyi Hâl (İrlanda) Sistemi / Dereceli Sistem

Amerika ve Avrupa’da tecrit ve sükût ile birtakım cezaevi sistemleri denenirken İngiliz Kolonisi olan Norkfold Adaları’nda ise infaz sürecinin bölümlere ayrıldığı ve ilerleyen süreçlerde gevşediği yeni bir ceza-infaz modeli geliştirilmiştir. 1840’lı yıllarda Alexander Maconichie tarafından geliştirilmiş ve “mark system” şeklinde adlandırılmıştır⁹³. Aslında Avusturalya adalarında uygulanmaya başlamasına rağmen İrlanda’da da benimsendiği için İrlanda sistemi olarak da isimlendirilmiştir. Norkfold Cezaevi’nde bu sistem uygulanmadan önce cezaevi birçok skandal olayla anılmaktaydı. Şiddetli ve canice cezalar ile kurum personelinin mahkumlara yaptıkları istismarlarla o dönem gündemdeydi⁹⁴. Alexander Maconichie yönetimiyle iyi hal sistemi uygulanmaya

⁸⁸ Artuk-Alşahin, “Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”, 166.

⁸⁹ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 139.

⁹⁰ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 45.

⁹¹ Artuk-Alşahin, “Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”, 167.

⁹² Artuk-Alşahin, “Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”, 167.

⁹³ Artuk-Alşahin, “Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”, 169.

⁹⁴ Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 843.

başlanmıştır. Daha sonrasında İrlanda’da da uygulanmaya devam eden sistem de şu şekildedir, ilk aşama hücre cezası, ikinci aşama müşterek alanların paylaşıldığı evre, üçüncü evre ise kurum dışında çalışılan, toplumla entegre olunan evredir. Son aşama ise mahkûmun koşullu salıverilmesidir⁹⁵. Bu sistem ile hücre ve karma sisteminin pozitif yönlerini alıp, negatif yönlerini ortadan kaldırma amacı güdülmüştür.

Dereceli sistemde öncelikle mahkûmlara işledikleri suça göre puan verilmektedir. Devam eden süreçte mahkûmun davranışlarına ve cezaevindeki tutumuna göre cezaevinde geçireceği süre hesaplanmaktadır⁹⁶. Kademeli sisteme göre mahkûm infazına tam tecritle başlamakta, devamında toplu çalışma ve yemek yeme şeklinde aktiviteleri içeren diğer aşamaya geçilmektedir⁹⁷. Bu süreçten sonra müşterek sistemdeki infaz sistemine geçilmektedir. Gerekli şartların taşınması halinde şartla salıverme durumu söz konusudur. Ortaya çıktığı dönem itibariyle kademeli bir sistem olması ve mahkûmun aşamalardan geçmesi ve gözleme tabi tutulması günümüz infaz modeliyle örtüşmektedir. Kademeler sayesinde mahkûmların topluma adaptasyonu konusunda zorlanılmamıştır. Ancak hücre sisteminin uygulanması ile modern sistemden ayrılmaktadır⁹⁸.

Bu sisteme getirilen bir eleştiri ise mahkûmun özgürlüğü için olmadığı biri gibi davranıp cezaevinden erken çıkmasının olanaklı olmasıdır. Bu eleştirinin neticesinde ilerleyen dönemlerde mahkûmun cezaevinden çıkabilmesi için asgari bir süre cezaevinde kalması mecburiyeti eklenmiştir⁹⁹.

1.4.5. Panoptikon (Mimari Model)

Panoptikon bir cezaevi sistemi değil, mimari düzlemde olan bir cezaevi yönetim modelidir. Ancak Panoptikon’u salt mimari modele indirgemek de doğru olmaz. Bentham’ın fikir babası olduğu bu modelde cezaevi tasarımıyla mahkûmların gözetlenmesine ve bu yolla denetlenmesine imkân verecek bir tasarım olması sebebiyle tercih edilmiştir¹⁰⁰. Bu model dairesel bir cezaevi öngörüyordu. Dairenin merkezinde ise

⁹⁵ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 88; Sanıvar, *Modern İnfaz Hukuku*, 59-60.

⁹⁶ Dönmezer-Erman, *Tatbiki Ceza Hukuku*, 81-82.

⁹⁷ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 48.

⁹⁸ Durkal, *Türk Ceza Hukuku’nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 50.

⁹⁹ Artuk-Alşahin, *“Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”*, 171.

¹⁰⁰ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 46.

mahkumları gözetleyen idareci bulunuyordu. İdareci bulunduğu mevkiden bütün hücreleri gözetleyebilirdi¹⁰¹.

Bunlara ek olarak modelin bir diğer farklı noktası mahkumların idarecileri görmemesiydi¹⁰². Bu durum mahkûmun sürekli gözetlendiğini hissetmesi, kendini psikolojik baskı altında hissetmesi ve devamlı olarak düzenli davranışlar sergilemesine yarıyordu¹⁰³. Gözetleyicinin adeta görünmez bir iktidar olduğu sistemde iktidarın sürekliliği de bu sayede sağlanacaktır.

Bu özelliklerden hareketle Bentham tarafından geliştirilen modelin salt cezaevi modeli veya yönetim biçimi ya da mimari olarak görülmesi yanlış olacaktır. Panoptikon Jeremy Bentham'ın tasarladığı mimari bir projedir. Panoptikon'da yer alan temel düşünce geniş kitlelerin otorite odaklı olarak kontrol altına alınmasıdır¹⁰⁴. Panoptikon iktidarın cisimleştiği araç veya iktidarın gözü olarak nitelendirilmiştir¹⁰⁵. Bu sistem ile hücre sisteminin tatbiki nispeten kolaylaşacak ve mahkumların iletişimi kesilecektir.

1.4.6. Modern Sistem

Günümüz koşullarında cezaların infazında kullanılan sistemdir. Her ne kadar İrlanda Dereceli sistemine benzese de sistemden ayrıışan birçok noktası bulunmaktadır. İnfazın ve cezanın amacı, mahkûma bakış açısı, dereceli sistemde mahkûmun önce hücreye alınması gibi hususlar dikkate alındığında modern sistemle arasındaki fark bariz bir şekilde görülmektedir.

Dereceli sistemde mahkûmun ilk etapta hücrede tecrit edilmesi, cezanın sonuçlarıyla yüzleştirilmek ve ödetme içgüdüleriyle hareket etmekten kaynaklanmaktadır. Ancak modern sistemde amaç ödetme veya caydırıcılığın sağlanması değil, mahkûmun iyileşmesi için belirlenecek infaz programının saptanmasıdır¹⁰⁶. Bir diğer deyişle mahkumların durumlarına göre değişen bir infaz sistemi ile yeniden sosyalleşmeyi sağlama ve yeniden suç işlemeyi engelleme gaye edinilmiştir. Cezaevlerinin, hapis cezasının infazında beklenen faydayı tam anlamıyla sağladığını söylemek ne yazık ki, şu

¹⁰¹ Artuk-Alşahin, “Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”, 168.

¹⁰² Michel Foucault, *Hapishanenin Doğuşu*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: İmge Kitabevi, 2017), 296.

¹⁰³ Fatma Karakaş Doğan, *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası* (İstanbul: Legal Yayınevi, 2010), 130.

¹⁰⁴ Tolgahan Seven – Ebru Özkan, “Michel Foucault Ve Cezaevlerinde Tek Tip Kıyafet Üzerine”, *Eskişehir Barosu Dergisi* 8/1 (Mart 2023), 141.

¹⁰⁵ Foucault, *Hapishanenin Doğuşu*, 252.

¹⁰⁶ Dönmezer-Erman, *Tatbiki Ceza Hukuku*, 82-83.

an için mümkün değildir. Tam tersine, daha güçlü ve güvenliği artırılmış "cezaevleri" inşa edilmeye çalışıldıkça, meydana gelen neticenin, cezaevlerinin asıl gayesini gerçekleştirmekten çok daha uzak bir noktada olduğunu söylemek hiç de abartılı olmaz¹⁰⁷.

Modern sistemde infaz kısımlara ayrılmış, bir kısmı kapalı kurumlarda infaz ile daha sonrasında açık kurumlar ile yeniden özgürlüğe adapte kısmı ve sonrasında koşullu salıverilme ile bihakkın tahliyesi şeklinde kademelere ayrılmıştır. Kurumların iyi hal değerlendirmeleri, mahkûmun kurumda geçirdiği sürede yaptıkları, disiplin dosyası, eğitime verdiği önem ve birçok değişik etmenler dikkate alınarak kademe geçişleri yapılması, her mahkûma farklı infaz uygulanmasına örnektir.

İngiltere’de yarı açık ceza infaz kurumunun açılması ve açık ceza infaz kurumlarının yaygınlaşması, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra hükümlülere ilişkin tavsiye niteliğindeki kararlar modern infaz sisteminin temelini oluşturur¹⁰⁸. Modern sistemle esasen bahsedilmek istenen 20. yüzyıldaki infaz alanındaki gelişmelerin bütünü şeklindedir.

1.5. Ülkemizde Cezaevi Süreçleri

1.5.1. Osmanlı Dönemi

1.5.1.1. Tanzimat’a Kadarki Dönem

İslamiyet öncesi Türk Devletlerindeki infaz sistemi ve hapis cezalarına yukarıda değinmiştik. Bu dönemde göçebe olunması sebebiyle teknik olarak bir cezaevi kurumunun meydana gelmesini zorlamıştır. Ancak Göktürklerde hapis cezasının uygulandığı kayıtlara geçirilmiştir. İslamiyet’in kabulünden sonra da Selçuklu Devleti’nde tutulan kaynaklardan da hapis cezasının olduğu görülmüştür¹⁰⁹.

Osmanlı Devleti’nde ise hukuk büyük ölçüde İslam hukukunun tesiri altındaydı. Bu sebeple ceza ve infaz hukukunda da İslam ceza hukuku etkili olmuştur. İslam hukukunda, hapis cezası gibi özgürlüğü kısıtlayan bir ceza bulunmadığı için, hapisaneler gibi hürriyeti bağlayıcı ceza kurumlarına da gerek duyulmamıştır. Fakat ta’zir cezalarında

¹⁰⁷ İpek Özel, *İskandinav Ceza İnfaz Sisteminin İstisnailiği* (İstanbul: MEF Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 16-17.

¹⁰⁸ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 50.

¹⁰⁹ Durkal, *Türk Ceza Hukuku’nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 52.

hapis cezası uygulaması ilerleyen dönemlerde görülmektedir. Özellikle padişah veya yetkilendirdiği kişilerin bu cezayı uygulamaya geçirdikleri görülmüştür¹¹⁰.

Osmanlı döneminde hapis olgusunun Osmanlı'nın kuruluşundan beri var olduğu görülmektedir. Ancak hapis cezası ile hapsedilmenin birebir örtüşmediği aşikârdır. Hapis cezasına nazaran, kalebentlik ve sürgün gibi cezalar Tanzimat dönemine kadar daha çok kullanılmıştır. Klasik dönemdeki hapishane benzeri zindanlar, şüphelinin cezası kesinleşinceye kadar tutuklu-mahbes kaldığı yer olarak değerlendirilmiştir. Ancak mahbesler tam olarak cezaevinin karşılığı şeklinde değildir. Zira mahbes tam olarak bir suçun karşılığı olarak öngörülmüş değildir. Şüpheli cezası kesinleşinceye kadar, borçlu borcunu ifa edinceye kadar veya idam cezası verilenler infazı gerçekleşinceye kadar mahbeslerde tutulurdu. Dönemin ünlü mahbeslerden bazıları Baba Cafer, Tersane ve Yedikule'dir¹¹¹. Çok dar ve karanlık olan bu zindanlarda, özgürlüklerinden mahrum kalan mahkumlar ile tutukluların görme yetileri de zayıflamıştır¹¹². İnsanları bu denli etkileyen ve günümüz modern sistemiyle bağdaşmayan mahbeslerin etkileri bireylerde görülmüştür.

1.5.1.2. Tanzimat Sonrası Dönem

Osmanlı Devleti'nde 1839 yılında Sultan Abdülmecid döneminde Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesiyle birlikte somut batılılaşma hareketleri başlamış ve birçok alanda yenilikler yapılmıştır. Bu hareket hukuk alanına da yansımış ve ceza kanunlarıyla alakalı kanunnameler çıkartılmıştır. 3 Mayıs 1840 tarihli kanun ile ta'zir cezalarının keyfilığının önüne geçerek kanunilik ve eşitlik kavramları vurgulanmıştır¹¹³. Kanunnamedeki değişik fasıl ve maddelerde hapis cezasına yer verilmiş ve azami olarak üç ay öngörülmüştür¹¹⁴. Örneğin yaralama içeren fiillerde belirtilen sürelerde hapis cezası öngörülmüştür¹¹⁵.

1851 tarihli Kanun-ı Cedit ise genel hatlarıyla 1840 tarihli kanunnameyi tekrar etmiş olsa da kanunnamedeki eksiklikleri gidermeyi amaçlamış ve bu sebeple çıkarılmıştır. Hapis

¹¹⁰ Gözde Deve, *Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Manisa Hapishanesi (1890-1918)*, (Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 8.

¹¹¹ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 163.

¹¹² Sevcan Öztürk, *"XIX. Yüzyıl Osmanlı Ceza Sisteminde Dönüşüm: Zindandan Hapishaneye Geçiş"* (Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 24.

¹¹³ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 53.

¹¹⁴ Ahmet Gökçen, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1987), 23.

¹¹⁵ Gökçen, *Tanzimat Dönemi*, 131.

cezaları için on beş gün ve on beş yıl arası cezaların olacağı öngörülmüştür¹¹⁶. Bu kanunnameye ayrıca cezaların infazına ilişkin hükümler de mevcuttur. Örneğin hasta olan mahkumların tedavi maksadıyla eve gönderileceği ve evde geçirdikleri sürelerin cezadan mahsup edileceği belirlenmiştir¹¹⁷.

1858 tarihli kanunname ise modern anlamda ilk ceza kanunumuz olarak ifade edilmektedir. Fransa Ceza Kanununun çevirisi şeklindedir. 1 Temmuz 1926 tarihinde yürürlüğe giren ETCK'ne kadar uygulama alanı bulmuştur¹¹⁸. Suç tasnifi cinayet, cünha ve kabahat şeklinde yapılmıştır. Bunlardan cinayet için ömür boyu amme hizmetinden yasaklılık, idam, kürek, kalebentlik, medeni hakları kullanmaktan men, neyf gibi cezalar öngörülmüşken, kabahat ve cünha içinse hapis cezalarının tatbik edilmesi uygun görülmüştür.

Bu kanunun ihdası ile hapis cezalarının infazı için cezaevi yapımı mecbur hale gelmiştir. Osmanlı'da ilk hapishane 1859 tarihinde Yanya'da açılmıştır¹¹⁹. 1871 yılında da ilk modern cezaevimiz Sultanahmet'te inşa edilmiştir. Hatta Sultanahmet Cezaevini dönemin sadrazamı ve vükelası törenle açmıştır. Dahası çok ilgi çektiğinden ötürü bir süreyle de halka açık sergilenmiş, halk tarafından ziyaret edilmiştir¹²⁰. Dönemin Osmanlı vakanüvisi Ahmet Lütü Efendi konuyla alakalı olarak serzenişte bulunmuş, İstanbul'un orta yerinde hapishane olmasına sinirlendiği gibi halkın gezdirilmesini de doğru bulmamıştır. Bu cezaevi 1939 yılında Adliye Sarayı'na yer açılması için yıkılmıştır. Kemal Tahir, Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Aziz Nesin, Can Yücel, Necip Fazıl ve Vedat Türkali gibi birçok isim cezaevinde yatmıştır¹²¹. Yeni reformlarla beraber Osmanlı Devleti cezaevlerini belirli bir standarda kavuşturmak istese de yeterli başarıyı sağlayamamıştır. Bunun başlıca sebebi yaşanan ekonomik, siyasi ve askeri durumlardır. Bu dönemde hapishaneler rutubetli, pis, havasız, sağlıksızdır¹²².

1880 yılında yürürlüğe giren nizamname ile cezaların infazı konusunda müşterek-topluluk sisteminin kullanılması öngörülmüştür¹²³. Nizamnameye göre hapsedme olgusu

¹¹⁶ Karakaş Doğan, *Cezanın Amacı*, 133.

¹¹⁷ Gökçen, *Tanzimat Dönemi*, 31.

¹¹⁸ Durkal, *Türk Ceza Hukuku'nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 57.

¹¹⁹ Doğan Soyaslan, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2021), 49.

¹²⁰ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 173.

¹²¹ Ece Korkut – Alev Eraslan, “Yeniden işlevlendirme kapsamında tarihi Sultanahmet Cezaevi”, *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi* 15/58 (Nisan 2020), 113.

¹²² Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 54.

¹²³ Durkal, *Türk Ceza Hukuku'nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 60.

üç yerde gerçekleştirilmektedir. Bunlar tevkifhane, hapishane ve umumi hapishane olarak tasarlanan binalardır. Tevkif, durdurma veya alıkoyma anlamına gelen bir terimdir. Tevkifhane ise, tutuklu kişilerin bekletildiği veya tutuklu evinin karşılığı olan bir kavramdır. Tutukevi tutuklunun bulunduğu yer, hapishane ise hükümlülerin bulunduğu yerlerdir¹²⁴. Bu düzenlemeyle hükümlülerin daha iyi şartlarda barınmaları, hayatlarını devam ettirmeleri ve çeşitli suistimallerden korunmaları açısından hukuki tedbirler alınmış oldu¹²⁵.

II. Meşrutiyet ile hapishaneler için birtakım reformlar gerçekleştirilmek istense de üst üste patlak veren savaşlar, siyasi çalkantılar ve iktisadi yetersizlikler reformlara engel olmuştur. Bu dönemde batılı ülkelerin nizamnameleri incelenmiş, hatta dönemin Almanya'sından uzman getirilmiştir¹²⁶. Ancak yapılmak istenen iyiniyetli girişimler çabasız kalmıştır. Mütareke döneminde Mondros Anlaşması'yla itilaf devletleri vatandaşları olan mahkumları ve Ermeni mahkumları alma hakkına kavuşmuştur. Hatta bu bahaneyle hapishanelerin mütareke komisyonu tarafından 12 Ağustos 1919'da teftiş edilmesine karar vermişlerdi¹²⁷.

1.5.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet'in ilanıyla beraber Meşrutiyet döneminde girişimi yapılan reform çabaları tekrar gündeme gelmiştir. Özellikle Gazi Mustafa Kemal Atatürk bu konunun ehemmiyetine çeşitli yerlerde dile getirmiş hatta dördüncü yasama yılı konuşmasında bireylerin ıslahında cezaevlerinin önemine değinilmiştir.

ETCK'de suç ve cezalara ilişkin hükümler olmasının yanında cezaların infazına ilişkin hükümler de vardı. ETCK'nin benimsediği infazda kademe sistemi de yeni cezaevlerinin inşasını zorunlu kılmaktaydı¹²⁸. Bu gelişmelerle cezaevi sorunlarına da yer verilmiş ve 1 Temmuz 1929 tarihinde ceza ve tutukevi idaresi İçişleri Bakanlığı'ndan alınmış ve Adalet Bakanlığı bünyesine alınmıştır. Bakanlık bu konuyla daha yakından ilgilenmeye başlamıştır¹²⁹. Adalet Bakanlığı bu konuya öncelik vermiş ve ETCK'nin bazı maddelerinde hükümlülerin yapabileceği şeylere ilişkin düzenleme yapılmıştır. Örneğin

¹²⁴ Öztürk, "Zindandan Hapishaneye Geçiş", 1-2.

¹²⁵ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 175.

¹²⁶ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 55.

¹²⁷ Öztürk, "Zindandan Hapishaneye Geçiş", 87.

¹²⁸ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 56.

¹²⁹ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 186.

ETCK m. 13'te belli aşamaya gelen hükümlülerden Bakanlığın yol, inşaat ve maden ekipleri oluşturabileceği öngörülmüştür. Hatta yine bu dönemde cezaevi ve işyurtları yapımı için bütçe oluşturabilmek adına icra dosyalarında icra müdürlükleri tarafından tahsil edilen paralardan belli oranlarda alınacak harçlar ile hükümlülerin yiyecek bedellerinin cezaevi ile mahkeme binalarının inşaatına harcanmak üzere Adalet Bakanlığı adına banka hesabına geçirileceği düzenlenmiştir¹³⁰.

1931 yılında Adliye müfettişlerince bir rapor hazırlanmıştır. Raporun son kısmında mevcut durumun adaleti sağlamadığı, adaletsizlikleri artırdığı, mahkumlardan bazılarının cezaevinde olduklarını hissetmediği, bazılarının ise olması gerekenden daha katı bir şekilde hissettiği kayıt altına alınmıştır¹³¹.

CİHK yürürlüğe girene kadar ETCK cezaları ağır hapis, hapis, sürgün ve hafif hapis cezası şeklinde sınıflandırmıştır. Bunlardan ağır hapis ve hapis cezalarında dereceli sistem kabul edilmiştir¹³². ETCK m. 13'ün ilk şeklinde de ağır hapis cezaları iki aşamalıydı. İlk aşamasında Pensilvanya sistemi kullanılırken ikinci aşamadaysa Auburn sistemi uygulanmaktaydı¹³³. 1933 yılında ise ETCK m. 13 değiştirilmiş, hücre sistemi kaldırılmış ve bunun yerine topluluk sistemi ile hükümlüler için çalışma zorunluluğu getirilmiştir¹³⁴.

16 Temmuz 1965 tarihinde CİHK yürürlüğe girmesiyle değişiklikler olmuştur. Kanunun adı cezaların infazı şeklinde geçse de hürriyeti bağlayıcı cezalar hakkındaki hükümler ön plana çıkmıştır. CİHK, bir yıldan kısa süreyle uygulanan hapis cezalarını "kısa süreli hapis cezası", bir yıldan uzun süreyle uygulananları da "uzun süreli hapis cezası" olarak tanımlamıştır. CİHK suçlunun ıslahına ve topluma tekrar adapte olmasına büyük önem atfetmiştir¹³⁵. Uzunca bir süre yürürlükte kalan bu kanundan sonra 1 Haziran 2005 tarihinde CGTİHK resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

CGTİHK m. 3'te ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında ulaşılmak istenen esas amaç anlatılmış, m. 6'da ise hapis cezalarının hangi usullerle infaz edileceği ve infazında nelere dikkat edilmesi gerektiğine yer verilmiştir. CGTİHK'de hükümlülerin işledikleri suç ve şahsına özgü haller dikkate alınarak, hükümlüler için en uygun infaz kurumunun

¹³⁰ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 186.

¹³¹ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 188.

¹³² Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 188.

¹³³ Artuk-Alşahin, "Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi", 177.

¹³⁴ Akman, *Açık Cezaevine Geçişlerde Özel Önleme*, 57.

¹³⁵ Durkal, *Türk Ceza Hukuku'nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*, 66.

belirlenmesi yolu tercih edilmiştir. CGTİHK'e göre infaz kurumları, Kapalı kurumlar, Yüksek güvenlikli kapalı kurumlar, Kadın kapalı kurumlar, Çocuk kapalı kurumlar, Gençlik kapalı kurumlar, Açık kurumlar, Çocuk eğitimevleri şeklinde belirtilmiştir¹³⁶¹³⁷. Kapalı kurumlar; yüksek güvenlikli kapalı kurumları, kadın kapalı kurumları, çocuk kapalı kurumları, genç kapalı kurumları ile yetişkin kapalı kurumları, gözlem ve sınıflandırma merkezleri olmak üzere kendi içinde sınıflandırılmıştır¹³⁸. Açık kurumlar da çocuk, kadın ve genç açık kurumlar şeklinde sınıflandırılmıştır.

Ülkemizde 01.09.2024 tarihi itibarıyla 272 kapalı kurum, 100 müstakil açık kurum, 4 çocuk eğitimevi, 11 kadın kapalı, 8 kadın açık, 9 çocuk ve gençlik kapalı kurum olmak üzere hepsi birlikte değerlendirildiğinde 404 adet kurum bulunmakta olup, bu kurumların tutuklu-hükümlü kapasitesi 295.268 kişiliktir¹³⁹.

Buraya kadar insanlık tarihiyle beraber gelişen suç ve ceza politikasına ilişkin cezaların infazı sürecine kısaca değinmiş olduk. Hem dünyadaki hem de ülkemizdeki gelişmeler şu anki noktaya gelmemize yardımcı olmuştur. Bir sonraki bölümde ise açık ceza infaz kurumlarının doğuşundan, faydalarından, hükümlüler için ifade ettiklerinden, hükümlülerin açık kurumlara geçiş şartlarından, ACİKAY'den ve uygulamada yaşanan sorunlardan bahsedilmeye çalışılacaktır.

¹³⁶ Artuk-Alşahin, “Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”, 182.

¹³⁷ Eski Tüzük m. 4'te “Dıştan koruma ile görevli personeli bulunmayan ve firara karşı maniaları olan cezaevlerdir.” Şeklinde tanımlanan ve iş esasına dayanan yarı açık cezaevleri, daha sonra Anayasa Mahkemesince iptal edilen (RG.29.07.1994), 524 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (RG.17.09.1993) ve 06.08.1997 tarih, 4301 sayılı Kanun ile kaldırılmıştır. Ancak Bakanlık ‘kapalıya bağlı açık infaz kurumları’ adıyla yarı açık cezaevlerini tekrar canlandırmıştır.

¹³⁸ Sanıvar, *Modern İnfaz Hukuku*, 80-81.

¹³⁹ Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE), “Genel Bilgi”, (E.T. 04/11/2024).

2. BÖLÜM: AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARI VE GEÇİŞ ŞARTLARI

2.1. Tanımı

Dünya'daki cezaevi sistemlerinden, gelişimlerinden ve ülkemizde cezaevleri sisteminden yukarıda bahsedilmiştir. Bu bölümde ise ülkemizde açık ceza infaz kurumları ve bu kurumlara giriş şartlarını inceleyeceğiz. CGTİHK m. 14'te açık ceza infaz kurumlarına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Ayrıca ACİKAY ile de hükümlülerin hangi şartlarda ne şekilde açık kurumlara ayrılacaklarına dair hükümler düzenlenmiştir.

CGTİHK m. 14/1'e göre açık cezaevleri, hükümlülerin iyileştirilme amacıyla, çalıştırmaya ve meslek edindirmeye önem veren, güvenliği gevşetilmiş kurumlardır. Bir diğer deyişle firara karşı engelleri bulunmamaktadır ve herhangi bir dış güvenlik görevlisi yoktur¹⁴⁰. Yine ACİKAY m. 4/a'daki açık kurum tanımına göre açık ceza infaz kurumları tanımlanmıştır.

Açık kurumlar, hükümlülerin kapalı bir ortamda tutulmasının, onları serbest hayata hazırlamanın mümkün olmadığı düşüncesinden doğmuş ve normal yaşama en uygun infaz kurumu karakterindedir¹⁴¹. Açık kurumlar, “dış dünyaya açılan kapı” olmaları nedeniyle hapis cezalarının olumsuz etkilerinin en aza indirilmesine katkı sağlamakta ve hükümlünün özgür hayata hazırlanmasına imkân tanımaktadır¹⁴².

Açık ceza infaz kurumları 1950 tarihinde gerçekleştirilen Lahey Uluslararası Ceza Hukuku ve Cezaevi Kongresi'nde şu şekilde tanımlanmıştır; “Açık kurumlar, firara engel olacak güvenlik tedbirler, duvarlar, kilitleri demir parmaklıklar gibi maddi engeller veya gece nöbetçileri mevcut olmayan kurumlardır”¹⁴³. Bu tanımlamalara bakıldığında, hükümlünün topluma adapte olabilmesi adına sert bir kontrolün olmadığı, hükümlünün kendi inisiyatiflerinin olduğu ve sorumluluk alabildiği bir kurum düşünülmüştür.

Açık kurumlar, firarların silahlı birliklerle engellenmediği, gece ve gündüz kilitsiz, tek kişilik ya da ortak odalarda kalınan yerlerdir. Bahsedilen kurumlar, gözlemler sonucunda

¹⁴⁰ Soyaslan, *İnfaz Hukuku*, 123.

¹⁴¹ Güven Süslü, *Ceza İnfaz Kurumlarında Hükümlülük* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 200.

¹⁴² Çetin Arslan, Murat Kayaççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 26.

¹⁴³ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 430.

iyi halli, çalışma gücüne sahip ve firar etmeyeceğine dair kanı oluşturan kişiler arasından seçilir.¹⁴⁴.

Açık kurumlardaki hükümlülerin kapalı kurumdakinden farklı olarak birçok hakkı bulunmaktadır. Örneğin kayıt altına alınmaksızın serbestçe telefon görüşmesi yapabilmesi (CGTİHK m. 66/2), 3 ayda 1 yol izni hariç 7 güne kadar özel izinden yararlanma (CGTİHK m. 95), ziyaretçi görüşmelerini açık şekilde gerçekleştirebilme (Ziy. Yön.) haklardan bazılarıdır. Açık ceza infaz kurumları hükümlülerin çalışmasına cevaz vermekte hatta CGTİHK, ACİKAY, Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İşyurtları Kurumu Ve İşyurtlarının İdare Ve İhale Yönetmeliği'nce de (İd. Yön.)¹⁴⁵ zorunlu kılınmaktadır. Kaldı ki açık ceza infaz kurumlarının esas gayelerinden biri de mevzuatta yazdığı üzere hükümlünün çalışmasını sağlamaktır. Her ne kadar açık kurumlarda çalışmak zorunlu olsa da infaz süresinin genellikle çok küçük bir kısmının açık kurumlarda geçirildiği, bazı hallerde hükümlünün talebi veya yer sıkıntısı nedeniyle açık kuruma gönderilmeyebileceği göz ardı edilmemelidir¹⁴⁶.

Ne yazık ki bütün açık ceza infaz kurumları da çalışmaya uygun şekilde değildir. Ancak mevzuata uygun, çalışmaya elverişli infaz kurumları yapılarına kadar hükümlülerin nerelerde çalışabileceği belirtilmiştir. İd. Yön. m. 21 hükmünde çalışmaya elverişli cezaevleri inşa edilinceye kadar hükümlülerin nasıl çalışabileceği düzenlenmiştir. Hükümlüler birçok farklı ve çeşitli işlerde çalışabilmektedir. Özellikle zirai faaliyetler, mobilya sektörü, kıyafet sektörü, dokumacılık, devlet kurumlarındaki ihtiyaç, mandıracılık gibi çeşitli işkollarında çalışma imkanları bulunmaktadır¹⁴⁷.

Mevzuatımıza göre mahkumiyeti kesinleşip hükümlü haline gelen kişilerin ceza infaz kurumuna alınacağı zaman birtakım kriterlerin değerlendirilmesine göre ya doğrudan açık kuruma alınır ya da belli bir süre kapalı kurumda kaldıktan sonra geçiş suretiyle açık kuruma ayrılır. CGTİHK m. 14/2 ve ACİKAY m. 5'te bu hususlara değinilmiştir. Kanun değişikliği öncesinde CGTİHK m. 14/6'da hükümlülerin doğrudan açık kuruma alınmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelikte gösterileceği belirtilmiştir. ACİKAY m. 5'te düzenlenmesine rağmen, ayrıca ve yeniden 7242 sayılı Kanun ile değişen CGTİHK

¹⁴⁴ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 431.

¹⁴⁵ Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İşyurtları Kurumu Ve İşyurtlarının İdare Ve İhale Yönetmeliği (İd. Yön.) *Resmî Gazete* 26036 (27.12.2005)

¹⁴⁶ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 62.

¹⁴⁷ Süslü, *Ceza İnfaz Kurumlarında Hükümlülük*, 201.

m. 14/2’de hükme bağlanmıştır¹⁴⁸. 7242 sayılı Kanun gerekçesine bakıldığında “açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya ilişkin yönetmeliğin kanuni dayanağı güçlendirilmektedir” denilmişse de mevcut sistemde farklı bir kanunda yer alan benzer düzenlemeler uygulanmaya devam etmekteydi. Sonuç olarak; ACİKAY hükümleriyle aynı doğrultuda CGTİHK’de de hükümlülerin cezasının doğrudan açık ceza infaz kurumunda yerine getirileceği suçların ve cezaların kapsam ve sınırı belirlenmiş ve genişletilmiştir.

7242 sayılı Kanun m. 67 ile 6352 sayılı Kanunun geç. m. 3/2 yürürlükten kaldırılmıştır. 6352 sayılı kanun 5.7.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. ACİKAY ise peşinden 02.09.2012 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanmıştır. 6352 sayılı Kanunun geç. m.3/2. benzer şekilde düzenleme yapılarak ACİKAY m. 5’te doğrudan açık kurumlarda infaz edilecek cezalar belirlenmiş, 6352 sayılı Kanundaki düzenlemeye ek olarak; İcra ve İflas Kanunu (İİK)¹⁴⁹ gereğince tazyik hapsine tabi tutulanlar da kapsama alınmıştır¹⁵⁰. Her ne kadar kanunla düzenlenmeyen bir durumun yönetmelikle düzenlenmesinin normlar hiyerarşisine aykırı olduğu akla gelse de; CGTİHK m. 14 ile ilgili düzenlemelerin Yönetmelik ile yapılacağının öngörülmesi ile bu düzenlemenin kanuna aykırı yönü olmamaktadır.

7242 sayılı Kanun m. 67 ile 6352 sayılı Kanun geç. m. 3/2. yürürlükten kaldırılmıştır. Aynı kanunla CGTİHK m. 14’te yapılan değişiklik kapsamında doğrudan açık kurumda infazı çektirilecek cezalar yeniden düzenlenmiştir.

2.2. Doğrudan Açık Ceza İnfaz Kurumu’na Alınacak Hükümlüler

Yukarıda bahsedildiği üzere bir hükümlü, şartları gerçekleşmişse, cezasının infazını ya doğrudan açık kuruma alınarak ya da kapalı kurumda kaldıktan sonra açığa geçmek suretiyle gerçekleştirmektedir. CGTİHK m. 14/2 ve ACİKAY m. 5/1 hangi suçlar açısından alınan cezaların infazının doğrudan açık kurumda gerçekleştirileceğini ifade etmiştir. CGTİHK m. 14 ve ACİKAY m. 5 benzer minvalde bir düzenlemede olmasına rağmen yönetmelik kısmen güncelliğini yitirmiştir.

CGTİHK’e nazaran daha sığ kalan yönetmelik esasen 31.12.2022 tarihinden sonra işlevini yitirecekti. Uygulanamaz hale gelmemesi için, 6352 sayılı Kanun geç. m. 3/2’de

¹⁴⁸ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 28.

¹⁴⁹ İcra ve İflas Kanunu (İİK), *Resmî Gazete* 2128 (19.06.1932) 2004.

¹⁵⁰ Orhan Özdemir, “7242 Sayılı Kanun Sonrası Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları”, *Adalet Dergisi* 67 (Kasım 2021), 384.

öngörülen 31.12.2022 tarihi¹⁵¹ tekrar uzatılmadığı gibi, geçici m. 3/2 hükmü 7242 sayılı Kanun m. 67 ile ilga edilmiş ve ilgili kanun m. 18 ile CGTİHK m. 14/2’de değişiklik ile doğrudan açık kurumda yerine getirilecek cezalar yeniden düzenlenmiştir¹⁵².

İlgili maddede doğrudan açık kuruma alınan hükümlülere ilişkin cezalar dört başlık halinde sayılmıştır. Doğrudan açık kuruma alınacak hükümlüler için herhangi bir başka koşul aranmamaktadır. Örneğin iyi hallilik veya talep olması şart değildir, bu işlem Cumhuriyet savcılığı tarafından re’sen icra edilir¹⁵³. Kanunun emredici lafzı üzere bu dört başlık altındaki cezaları almış olan hükümlüler doğrudan açık kuruma alınırlar.

Doğrudan açık kuruma alınacak hükümlülerden bahsetmeden evvel kanun ve yönetmeliğin bu kısımda birbiri ile çeliştiğini belirtmek gerekir. Kanun metni yalnızca kasıtlı suça ilişkin istisnalar getirmişken ACİKAY m. 5 kast-taksir ayrımında bulunmamış ve madde metninde yazılı bütün hallerde istisnaların tabi olduğunu öngörmüştür. Bir örnekle açıklamak gerekirse, CGTİHK m. 14 uygulandığında taksirli suçlardan ikinci kez mükerrer olan bir hükümlü toplam cezası beş yıl veya daha az cezaya mahkûm edilmişse doğrudan açığa alınabilirken, ACİKAY m. 5 uygulandığında ise doğrudan açığa alınmayacağı şeklinde bir çelişki ortaya çıkmaktadır. 04.06.2025 tarihinde 32920 sayılı mükerrer değişikliğe rağmen bu husus gözden kaçırılmıştır. Normlar hiyerarşisine göre kanun maddeleri dikkate alınacağından istisnalar yalnızca kasten işlenebilen suçlarda gündeme gelecektir. Örneğimize dönecek olursak taksirli suçlardan ikinci kez mükerrer olan hükümlü açısından kanun uygulanacağından dolayı toplam cezası beş yıl veya daha az ise doğrudan açık kuruma alınacaktır.

2.2.1. Kasıtlı Suçtan 3 Yıl veya Daha Az Süreli Hapis Cezası

Kanun koyucu, doğrudan açığa alınacak hükümlülerden bahsederken ilk olarak, kasıtlı suçlardan mahkûm edilen hükümlülerden bahsetmiştir. Madde açıklamasına geçmeden önce kasıtlı suçların ne olduğunu tanımlamak yerinde olacaktır. Suçun unsurlarında tipikliğin subjektif unsuru denilince kast akla gelmektedir¹⁵⁴. Kast TCK m. 21/1’de¹⁵⁵

¹⁵¹ Maddede geçen “31.12.2017” ibaresi, 20.11.2017 tarih ve 696 sayılı KHK m. 111 ile “31.12.2022” şeklinde değiştirilmiştir.

¹⁵² Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 30.

¹⁵³ Feridun Yetgin, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 1203.

¹⁵⁴ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 220.

¹⁵⁵ TCK m. 21/1; “Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.” Şeklinde.

düzenlenmiştir. Kast, suçun kanuni tanımındaki objektif unsurların bilinmesi ve istenmesi şeklinde tanımlanmıştır¹⁵⁶. Kast için önemli olan, belli bir amaca matuf olan kişinin davranışlarını yönlendirmesidir¹⁵⁷.

Esasen bir suçun işlenmesinde asıl olan kastın bulunmasıdır. Kast, kusurlu iradenin tipik, gerçek şeklidir¹⁵⁸. Bir suçun taksirle işlenebilmesi için, kanunda öngörülmesi mecburidir. Diğer bir ifadeyle suçun taksirli hali kanunda düzenlenmemiş ise o suç taksirli olarak işlenemez.

TCK m. 21/2’de ise olası kastın tanımı yapılmıştır. Buradan anlaşılması gereken kast unsurunun ikiye ayrıldığı, doğrudan ve olası kast şeklinde isimlendirildikleridir. Doğrudan kast ile olası kastta bilme unsurunun yoğunluğu farklıdır¹⁵⁹. Doğrudan kast için kesin bir şekilde bilme ve meydana gelecek neticeyi isteme bulunurken, olası kastta failin yaklaşık bir şekilde öngörmesi, muhtemel bir şekilde bilmesi mevcuttur. Ayrıca olası kastta öngörülmesiyle beraber meydana gelen neticenin de istenmemesi gerekir. İstememesine rağmen o netice kabullenilir, göze alınır.

2.2.1.1. Kural

7242 sayılı Kanun değişikliği ile son halini alan madde hükmünde birtakım istisna suçlar ve ceza hukukuna ilişkin durumlar hariç olarak kasıtlı bir suçtan toplam 3 yıl veya daha kısa süreli bir hapis cezasına mahkûmiyet halinde hükümlünün cezası açık kurumda yerine getirilir. Burada hükümlünün toplam cezasının dikkate alındığı önem arz etmektedir. Buna göre, cezalardan her biri 3 yılı geçmemekle birlikte CGTİHK m. 99 uyarınca toplandığında 3 yıl sınırı geçiliyorsa, hükümlü doğrudan açık kuruma gönderilmez¹⁶⁰. Bir diğer deyişle toplanan cezası 3 yılı geçmeyen hükümlü açık kuruma alınır aksi halde kapalı kurumda infazına başlanıp mevzuattaki diğer şartları sağladığı takdirde açığa ayrılma şartları değerlendirilir.

Cezaların toplanmasına ilişkin kısa bir açıklama yapmak gerekirse, öncelikle hapis cezalarının belirlenmesine ilişkin değerlendirme yapılması doğru olacaktır. TCK m. 61/6

¹⁵⁶ Koca- Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 152; Hakeri, *Genel Hükümler*, 221; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 260; Karakehya, *Genel Hükümler*, 81.

¹⁵⁷ İzzet Özgenç – Cumhur Şahin, *Uygulamalı Ceza Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001), 148.

¹⁵⁸ Türkan Yalçın Sancar – Timuçin Köprülü, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2016), 265.

¹⁵⁹ Berrin Akbulut, *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 169.

¹⁶⁰ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 30.

hükmü uyarınca hapis cezaları gün, ay, yıl şeklinde hesaplanır¹⁶¹. Gün şeklindeki hapis cezalarında sonuç cezada günlerin 30 günü geçmesi halinde aya çevrilirken, ay şeklinde hapis cezalarında ortaya çıkan cezanın 12 ayı geçmesi halinde yıla çevrilmez. Bunun sebebi 12 ayın 360 gün, 1 yılın 365 gün şeklinde olmasıdır. Hükümlünün lehine olan geçerli sayılacaktır. Bu durum 13.12.1939 Tarih ve 1939/25-58 Sayılı YİBGK kararında da ifade edilmiştir¹⁶². Cezaların içtimai sonucu ay toplamı 12 ayı geçse bile seneye çevrilmez¹⁶³.

Hapis cezaların içtimai demek cezaların toplanmasıdır. Ceza hukukunda asıl olan; “kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır” kuralıdır¹⁶⁴. Kişinin işlediği fiillerden ötürü cezalandırılması halinde cezaların hepsinin birleştirilerek uygulanmasına cezaların içtimai denmektedir. Cezaların içtimai farklı şekillerde uygulanmaktadır. Bunlardan ilki erime sistemidir. Bu sistemde faile işlemiş olduğu suçlardan en ağırının cezası verilmektedir¹⁶⁵. Günümüzde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde cezaların içtimaiında erime sistemi kullanılmaktadır¹⁶⁶. İkincisi ise cezaların arttırılması sistemidir. Cezaların arttırılması sisteminde, cezaların erimesi sistemi gibi işlenen suçlardan en ağır cezası olan esas alınır, ancak bu ceza belirlenen bir miktar kadar arttırılır. Ülkemizde de 1953 yılına kadar cezaların arttırılması sistemi kullanılmıştır¹⁶⁷. Son sistem ise ülkemizde de kullanılan cezaların toplanması sistemidir. Cezaların toplanmasında işlenilen kaç suç varsa o kadar ceza verilmesi ve cezaların ayrı ayrı toplanarak infazının çektirilmesi düşüncesi ortaya atılmıştır. Ancak bu sistemde de müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasının birbirine eklenmesinin mümkün olmaması yönüyle eleştirilmektedir¹⁶⁸.

¹⁶¹ Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 418.

¹⁶² Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı (YİBGK), K. 1939/25-58 (13.12.1939) “*Seneden aşağı olmak üzere hükmedilen cezaya içtima sebebiyle zam yapılmak icap ettiği takdirde hasılı cezanın, seneyi tecavüz etse bile ay olarak ifade edilmesi ve bir sene veya daha fazla hükmedilecek cezalara yapılacak arttırmada veya bu cezalardan yapılacak eksiltmede artırma ve eksiltme nisbetinin senenin aylara taksimi üzerinden tayin ve tertip olunması ekseriyette takarrür etmiştir*” şeklindedir.

¹⁶³ Haluk Çolak-Uğurtan Altun, *Türk Ceza Hukukunda Ceza ve Güvenlik Tedbirleri* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2007), 456.

¹⁶⁴ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 879; Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 421.

¹⁶⁵ Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 423.

¹⁶⁶ Fatma Karakaş Doğan, “Türk Ceza Hukukunda Cezaların İçtimai Kurumunun Düzenlenmesi Gerekliği Üzerine”, *Ankara Barosu Dergisi* 3 (Mayıs 2011), 90.

¹⁶⁷ Doğan, “Türk Ceza Hukukunda Cezaların İçtimai”, 91.

¹⁶⁸ Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 425.

ETCK’de cezaların içtimai kuralları düzenlenmişse de TCK’de cezaların içtimai kurallarına yer verilmemiştir. Bu sebeple hâkim hükmünde birden fazla suç işleyen bir sanığa verilecek cezaların mahkûmiyet kararında toplanması yoluna gitmeyecektir¹⁶⁹. Bu duruma ilişkin kanun koyucu tarafından CGTİHK m. 107’ye yeni bir hükmün eklenmesi ile boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Ancak yine de konunun infaza ilişkin bir kanunda düzenlenmesinin doğru olmadığı ifade edilmiştir¹⁷⁰. Bu sebeple CGTİHK m. 99’da düzenleme yapılarak CGTİHK m. 107’nin uygulanması için infaz hakiminden karar isteneceği hüküm altına alınmıştır¹⁷¹. CGTİHK m. 99’da ise cezaların içtimainın koşullu salıverilme hükümleri uygulanabilmesi için gerekli olduğu belirtilmiştir.

CGTİHK m. 14/2-a bendinde sayılan istisna olan hükümlülerin cezası toplamda 3 yıl veya daha az süreli olsa dahi cezanın infazı doğrudan açık kurumda çektirilmeyecektir. Bu hususta örnek vermek gerekirse, Yargıtay bir kararında¹⁷² 10 ay dahi olsa örgüt suçu sebebiyle ceza alan bir hükümlünün cezasının infazını ACİKAY m. 5/1-a kapsamında kapalı kurumda çekmesi gerektiğini açıkça ifade etmiştir.

2.2.1.2. Kuralın İstisnaları

2.2.1.2.1. Terör Suçları

Terörün tanımı konusunda uluslararası ortak bir payda olmamakla beraber her ülke kendi siyasi durumunda ve suç siyasetinde bir terör kavramı geliştirmiştir. Terör suçları, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nda (TMK)¹⁷³ belirtilmiştir. İlgili kanun önce terörün tanımını yapmış, daha sonrasında terör suçlusunun kim olduğu belirlemiştir.

Kanundaki yapılan tanımda, bir suçun terör suçu olarak kabul edilmesi için yöntem (suçun işleniş biçimi), amaç (suçun ideolojik saiki) ve örgüt (suç failinin kriminal bağlantısı) şeklinde üç adet zorunlu unsur bulunmalıdır¹⁷⁴. TMK m. 3¹⁷⁵,’te de terör suçlarının neler olduğunu ifade etmiştir. Bu tanımlamaya doktrinde mutlak terör suçları

¹⁶⁹ Doğan, “Türk Ceza Hukukunda Cezaların İçtimai”, 88.

¹⁷⁰ Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 427. Konuyla ilgili benzer ifadeler için; Doğan, “Türk Ceza Hukukunda Cezaların İçtimai”, 89.

¹⁷¹ Süheyl Donay, *Türk Ceza Kanunu Şerhi* (İstanbul, Beta Basım, 2007), 101.

¹⁷² Yargıtay 16.Ceza Dairesi (Yar. 16. C.D.) K. 2015/4297 (19.11.2015).

¹⁷³ Terörle Mücadele Kanunu (TMK), *Resmî Gazete* 20843 (12.04.1991), 3713.

¹⁷⁴ Faruk Turinay, “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, *TBBD* 116 (Ocak-Şubat 2015) 45.

¹⁷⁵ Kanun koyucu, TMK m. 3; “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır.” Diyerek mutlak terör suçlarını belirtmiştir. TMK m. 4’te sayılı suçların terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde terör suçu olacağını açıkça belirtmiştir.

adlandırması yapılmaktadır. Zira, madde metninde söz konusu suçların terör suçu olarak kabul edilebilmesi için, esasen terör eyleminin koşulları olan ve TMK m. 1'de açıkça belirtilen yöntem, amaç ve örgütsel birliktelik unsurlarından hiçbirisi aranmadığı görülmektedir¹⁷⁶. TMK m. 4'te ise belli bazı suçların terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenmesi gereklidir. Gerekçede de ifade edildiği gibi, bahsedilen suçların terör suçu olarak kabul edilebilmesi için cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme ya da tehdit yöntemlerinden birinin dahi uygulanması şart değildir. Bu minvalde değerlendirilirse, maddede sayılı suçlar, bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmeleri halinde, yöntem ve amaç unsurunun varlığına bakılmaksızın terör suçu olarak nitelendirilmektedir¹⁷⁷.

CGTİHK m. 14/2-a'da terör suçları istisna olarak yazılmış ve 3 yıl veya daha az süreli hapis cezasına çarptırılrsa da terör suçu sebebiyle bu cezaya hükmolunduğunda hükümlü, doğrudan açık kuruma alınamayacaktır.

2.2.1.2.2. Örgüt Suçları

CGTİHK m. 14/2-a'da sayılan bir diğer istisna suç örgüt suçlarıdır. TCK m. 6/1-j bendinde, örgüt mensubu suçlunun tanımını yapmıştır. TCK m. 220'de de ilgili suç tanımlanmıştır. CGTİHK m. 14/2-a'da da örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları şeklinde yazılarak örgüt suçlarının 3 yıl kuralının istisnası olduğu belirtilmiştir.

ETCK ve çeşitli ceza kanunlarında, iki veya daha fazla kişinin suç işlemeyi amaçlayarak bir araya gelmeleri durumunda, henüz suç işlenmeden önce dahi birçok suç tipi öngörülmüştü. Bu açıdan, örneğin silahlı çete (ETCK m. 168), gizli ittifak (ETCK m. 171), suç işlemek amacıyla teşekkül kurmak (ETCK m. 313), suç için anlaşma (ETCK m. 264/3, 402/11), çıkar amaçlı suç örgütü (4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu m. 1) gibi suç örgütleri açısından söz konusu olabilecek çok sayıda farklı tanım bulunmaktaydı¹⁷⁸. Daha sonrasında TCK ile birlikte anlam karmaşası önüne geçebilmek adına işbu madde ihtiva edilmiştir.

¹⁷⁶ Bilal Osmanoğlu- Fahrettin Kızıllı, “Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü Ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme”, *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan* 21 (2019), 1159.

¹⁷⁷ Osmanoğlu- Kızıllı, *Terör Suçu Kavramları*, 1161.

¹⁷⁸ Aykut Ersan, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (Tck Md. 220)”, *Journal of Istanbul University Law Faculty* 71/1 (Ağustos 2013), 381.

Bu suçtaki örgütün kuruluşunun herhangi bir usulü veya şekli yoktur. Örgütün her ne şekilde kurulduğu ehemmiyet arz etmez. Açık veya örtülü (zımnî) bir şekilde de örgüt kurulmuş olması mümkündür. Suçun oluşumu açısından, örgütün kurulması yeterli olduğundan, bu suç bir tehlike suçu olarak kabul edilir. Bununla birlikte, Yasada örgütün kurulması yönünden; “örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması” objektif şartı arandığından, somut tehlike suçudur¹⁷⁹. Örgütün varlığı için en azından üç kişi olması zorunlu olduğu kanun maddesinin devamında yazılı olan bir durumdur. Bu sebeple bu suçun işlenebilmesi için az üç kişi bu amaca yönelmesi elzemdir.

Haklarında örgüt kurmak, yönetmek, üye olmak gibi suçlardan mahkûmiyet verilmiş olan hükümlüler, cezanın infazı sırasında 3 yıl veya daha az süreli bir ceza alsalar dahi doğrudan açık kuruma alınamayacaklardır.

2.2.1.2.3. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar

Cinsel suçlar TCK’nin kişilere karşı işlenen suçlar bölümünün altıncı kısmında yer almaktadır. Cinsel suçlar TCK m. 102-105 arasında düzenlenmiştir. ETCK döneminde bahsedilen suçlar genel ahlak ve aile nizamını ilgilendiren fiiller olarak kabul edilmişken, TCK döneminde kişisel değerlere yönelik saldırı olarak kabul edilmiştir¹⁸⁰.

Cinsel suçlarda ülkelerin suç siyasetine göre korudukları hukuki değer değişkenlik arz etmektedir. Örneğin; İsviçre Ceza Kanunu’nda başlık cinsel bütünlüğe karşı suçlar iken, Alman Ceza Kanunu’nda başlık cinsel özgürlüğe karşı suçlardır. Fransız Ceza Kanunu’nda cinsel saldırılar, vücut bütünlüğüne ve psikolojik bütünlüğe karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlenmiştir¹⁸¹.

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar toplumda infiale yol açan suçlardandır. Öyle ki bu suçlardan bazıları CMK m. 100/3’te de katalog suçlardan sayılmıştır. Bir diğer deyişle somut delillerle desteklenen kuvvetli suç şüphesi sebeplerinin bulunması durumunda, bu suçlarda tutuklama kararı verilebilir. Buna da uygulamada katalog suç denilmektedir.

¹⁷⁹ A. Caner Yenidünya-Zafer İçer, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 19/2 (Aralık 2013), 800.

¹⁸⁰ Didem Yeldan, “Uygulamada Cinsel Suçlar” (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022) 37.

¹⁸¹ Handan Yokuş Sevük, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Cinsel Saldırı Ve Cinsel Taciz Suçları”, *TBBT* 57 (2005), 243.

Hükümlü yukarıda izah edilen cinsel suçlarda da 3 yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olduğunda cezanın infazında doğrudan açık kuruma alınamayacaktır. Ancak önemle değinmek gerekir ki, cinsel amaçla bir suç işlenmesi ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarla birlikte işlenmesi, o suçu cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suç kategorisine sokmamaktadır. Örneğin TCK m. 109/5 hükmü, TCK m. 109/1’de yazılan suçun cinsel amaçla işlenmesi halinde arttırım öngörmüştür. Ancak bu suç cinsel amaçla işlense dahi hükümlünün işlediği suç cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar kategorisine sokulamayacaktır.

2.2.1.2.4. İkinci Kez Mükerrir Olanlar

Suçtan dolayı mükerrirlik, TCK m. 58’de Tekerrür başlığı altında düzenlenmiştir. Türkçede sıklıkla kullanılan “tekrar” kelimesinin eş anlamlısı olarak da düşünülebilecek olan “tekerrür” kavramının Arapçada “yeniden gerçekleşme veya tekrarlanma” gibi anlamlara geldiği ifade edilmektedir¹⁸². CGTİHK m. 14/2-a’da istisna sayılsa da ACİKAY m. 8’de haklarında ikinci kez tekerrür hükümleri uygulananların açık kuruma ayrılamayacağı öngörülmüştü. Ancak 04.06.2025 tarihli kanun değişikliği ile ACİKAY m. 8/1-b yürürlükten kaldırılmıştır. Değişiklik öncesi Yargıtay’ın görüşü¹⁸³ bu tür hükümlülerin cezalarının tamamının ACİKAY m. 8/1-b gereğince kapalı kurumda yerine getirileceği yönündedir¹⁸⁴. Ancak uygulamada CTE görüş yazılarında farklı düzenlerin olduğu görülmektedir¹⁸⁵.

Mevzuat değişikliği öncesinde anlaşılan ikinci kez mükerrir olan hükümlülerin koşullu salıverilmeyeceği, açık kuruma ayrılamayacakları, bihakkın tahliyesine kadar kapalı kurumda infazın yerine getirileceğiydi. Ancak değişiklik sonra ikinci kez mükerrir hükümlülerin açığa ayrılmasının ve koşullu salıverilmelerin önü açılmıştır. Ancak halihazırda kasten işlenebilen suçlardan ikinci kez mükerrir olan hükümlüler doğrudan açığa alınmamaktadır. Şartları sağladıkları halde kapalı kurumdaki hükümlülerin koşullu salıverilmeleri gündeme gelebilmektedir.

2.2.1.2.5. Koşullu Salıverilmesi Geri Alınanlar

¹⁸² Celal Hakan Kan, “Türk Hukukunda Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi”, *DÜHFD* 26/45 (2021), 307.

¹⁸³ Yargıtay 1.Ceza Dairesi (Yar. 1.C.D.) K. 2018/771 (26.02.2018)

¹⁸⁴ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 107.

¹⁸⁵ Detaylı bilgi için, Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 107.

Kasıtlı bir suçtan 3 yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükmolunmuşsa bile koşullu salıverilmesi geri alınan hükümlüler doğrudan açık kuruma alınmayacaklardır. Bu şekilde olan hükümlülerin CGTİHK m. 14/2-a uyarınca cezalarının infazı bihakkın tahliyesine kadar kapalı kurumda yerine getirilir.

Koşullu salıverilme, ceza adalet sistemini tamamlayıcı bir görev yapan, cezanın özel önleme amacını hedefleyen ve infaz aşamasında cezanın bireyselleştirilmesine hizmet eden bir infaz kurumudur. Cezaevinde kalınan süreyi iyi halli geçirmesi nedeniyle ıslah olduğuna kanaat getirilen hükümlünün mükafatlandırılmasının, bu kapsamda sosyalleşmesinin ve yeniden topluma kazandırılmasının aracıdır¹⁸⁶.

Koşullu salıverilme müessesesinin uygulanabilirliği açısından hükümlünün cezasının belli bir kısmının infaz kurumlarında çektilmesi ve hükümlünün iyi halli olduğunun tespiti gerekmektedir. Herhangi bir talebe bağlı olmaksızın infaz hakimliği tarafından verilen kararlar koşullu salıverilme hükümleri uygulanır.

Denetim süresinde gerekli görülen yükümlülükler uygun hareket eden ve iyi hâlli olarak geçiren, ayrıca iyi halli olduğu kurumca tespit edilen hükümlünün cezası infaz edilmiş sayılır. Bununla birlikte, koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülükler, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır¹⁸⁷. CGTİHK m. 107’de kapsamlı bir şekilde düzenlenmiş olan koşullu salıverilme, 12.bentte sayılı sebeplerin meydana gelmesi halinde geri alınır¹⁸⁸.

Yine ACİKAY m. 8/2-a’da da koşullu salıverilmesi geri alınan hükümlülerin cezalarının infazını kapalı kurumda infaz edileceği hükme bağlanmıştır¹⁸⁹. Ancak bu durum kasıtlı suçlar bakımından öngörülmüştür. Taksirli suçtan 5 yıldan az hapis cezası infaz edilirken koşullu salıverilmiş hükümlünün, koşullu salıverilme kararı geri alınırsa, geri alınan cezayı açık kurumda geçirebilecekken 5 yıldan fazla hapis cezası infaz edilirken koşullu

¹⁸⁶ Hakan Gündüz, “Koşullu Salıverilme Kararının Geri Alınması”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/2 (Ekim 2021), 391.

¹⁸⁷ Gündüz, “Koşullu Salıverilme Kararının Geri Alınması”, 401.

¹⁸⁸ “**Koşullu salıverilme**”^[50]

Madde 107- (1) Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir.

....

(12) Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülükler, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır.”

¹⁸⁹ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 33.

salıverilen hükümlünün koşullu salıverilmesi geri alındığında ceza kapalı kurumda yerine getirilecektir.

2.2.2. Taksirli Suçtan 5 Yıl veya Daha Az Süreli Hapis Cezası

Taksirli suçlar, TCK'nin “Ceza Sorumluluğun Esasları” başlıklı kısmında m. 22’de düzenlenmiştir. Taksir, dilimize Arapçadan gelmiştir. Kelime manası bir işi eksik yapma, bir şeyi yapabilirken çekinip yapmama şeklindedir. Kast ve taksir arasındaki ayrım Roma hukukuna (dolus-culpa) kadar uzanmaktadır¹⁹⁰. Taksir, TCK m. 22’de tanımlanmıştır. Kanundaki tanım basit taksirin tanımıdır. Failin neticeyi öngörmesine rağmen istememesine karşın netice meydana geldiği hallerde ise TCK m. 22/3 uyarınca bilinçli taksir varlığı mevcudiyet kazanmaktadır. Ülkemizdeki doktriner tartışmalarda taksirin yalnızca netice hususunda öne çıkmaktadır. Ancak taksirle adam öldürme suçunda ölüm neticesi açısından taksirle hareket edilebileceği gibi, canlının bir insan olduğu hususunda da taksirle hareket edilmiş olabilir ya da başka suçlarda mağdurun belli bir yaşın altında olması konusunda taksirle hareket edilmiş olabilir¹⁹¹

Taksirli bir davranışın suç sayılması için kanunilik ilkesi gereği kanunda suç sayılması gerekmektedir¹⁹². Taksirli bir suçun varlığından bahsedilebilmesi için taksirle işlenebilen bir suçun olması, bu suçun kanunda öngörülmesi, hareketin iradi bir şekilde yapılması, sonucun istenmemesi, sonucun öngörülebilir olması, hareket ile netice arasında illiyet bağının olması gerekmektedir. Bir başka ifade ile kast esas, taksir istisnadır¹⁹³. Günümüzde, taksirli suç, özen yükümlülüğünün ihlal edilmesi suretiyle işlenen suç olarak kabul edilmektedir¹⁹⁴.

Örneğin taksirle yaralama kanunumuzda düzenlenmiş bir suçtur. Trafik kazası sonucu taksirle yaralama suçu düşünüldüğünde, araç kullanma fiili isteyerek yapılmakta, ancak araç kullanan kimse “birini ezsem de yaralasam” diye aklından geçirmemektedir. Kaldı ki; böyle bir durumu istediği takdirde taksirden değil artık kasttan söz edilir. Ancak sadece bu hususlar da yeterli değildir. Trafığe çıkıldığında sonuç fail açısından

¹⁹⁰ Cengiz Topel Çiftcioğlu, “Türk Ceza Hukukunda Taksir”, *Ankara Barosu Dergisi* 3 (Mayıs 2013), 321.

¹⁹¹ Özgenç-Şahin, *Uygulamalı Ceza Hukuku*, 163.

¹⁹² Koca-Üzülmez, *Genel Hükümler*, 188.

¹⁹³ Hakeri, *Genel Hükümler*, 252; Karakehya, *Genel Hükümler*, 266; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 510; Hatta Karakehya ve Özbek, taksirli suçlar istisnai nitelikte olduğundan, taksirli suçların hukuki olarak suçun özel bir görünüş şekli olduğunu söylemektedirler.

¹⁹⁴ Mehmet Saydam – Nurten Öztürk, “Türk Ceza Kanunu Bakımından Taksir” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 23 (Ekim 2015), 137.

öngörülebilir olmalıdır. TCK’de esas sorumluluk kastın bulunmasıdır. Taksirli sorumluluk istisnai bir nitelikte olmasına rağmen günümüzde mahkemelere yansıyan taksirli dosyalar epey bir artış göstermiştir¹⁹⁵. Bunun nedeni, taksirli hareketler sonucu kişilerin özensiz ve dikkatsiz davranışlarının sonuçlarını tam olarak kavrayamamış olmalarıdır.

Yukarıda açıklanan kasıtlı suçlarda 3 yıl veya daha az süreli hapis cezalar kuralındaki istisna suçların aksine taksirli suçlar açısından istisna öngörülmemiş ve sadece süre bakımından bir ayrıma gidilmiştir. Bu durumda taksirli suçlarda mükerrerlik dikkate alınarak, taksirli suçtan alınan ve ikinci kez mükerrer olan hükümlünün aldığı 5 yıl veya daha az süreli hapis cezası, kapalı kurumda değil açık kurumda yerine getirilecektir¹⁹⁶. Taksirli suçlardan ikinci kez mükerrer olan bir hükümlünün toplam ceza miktarına bakıldıktan sonra doğrudan açık kuruma mı yoksa kapalı kuruma mı gideceği belirlenecektir. Ancak kasten işlenen suçlarda durum yukarıda değinildiği gibidir.

Kasten işlenen suçlarda bahsedildiği gibi birden fazla taksirli suçtan alınan ceza olması halinde de CGTİHK m. 99 uyarınca toplam ceza dikkate alınır. Ancak hükümlünün toplanan cezalarından biri kasıtlı, diğer/leri taksirli suçlara dayanmakta ise doğrudan açık kurumda çektirilmesi uygulamasında 5 yıl değil 3 yıllık sınır dikkate alınır¹⁹⁷.

2.2.3. Ödenmeyen Adli Para Cezasından Çevrilen Hapis Cezası

Adli para cezası, Türk hukuk sisteminde suçların yaptırımı olan cezalardan biridir. İşlenen suçun cezası olarak hükümlüden bir paranın alınmasını ve kanunda ya da gerekçeli kararda belirtildiği gibi ödenmesini, ödenmediği takdirde kanunun belirtilen yaptırımlara çevrilmesini belirleyen cezaya, para cezası denilir¹⁹⁸. Doktrindeki tanımlar incelendiğinde para cezalarının ortak özelliği suç karşılığı belli bir miktar paranın devlete ödenmesiyle caydırıcılığın sağlanmasıdır. Diğer bir deyişle para cezası suç failinin belirlenen ceza miktarını devlet hazinesine ödemesine ilişkin yaptırımdır¹⁹⁹.

¹⁹⁵ Mustafa Macit, *Uygulamada Taksirle Yaralama ve Öldürme Suçları: Trafik Kazaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 67.

¹⁹⁶ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 33.

¹⁹⁷ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 33.

¹⁹⁸ Haluk Çolak- Uğurtan Altun, Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori Ve Uygulamadaki Analizi, *TBBD* 69 (2007), 241.

¹⁹⁹ Koruculu, *Cezanın Bireyselleştirilmesi*, 114; Karakehya, *Genel Hükümler*, 298; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 646; Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 852.

TCK'nin 02.03.2024 tarihli değişikliği öncesi parasal sınır asgari 20,00-TL ve azami 100,00-TL iken 7499 sayılı Kanun m. 9 ile yapılan değişiklik sonrası asgari 100,00-TL ve azami 500,00-TL olarak belirlenmiştir. Ayrıca gün para cezası sistemi kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir. Gün para cezası sisteminde en az 5 gün, kanunda aksi sayılmadığı sürece en fazla 730 gün adli para cezası yaptırım olarak öngörölmüştür. Gün para sisteminde, para cezasına hükmedilirken ikili bir aşama bulunmaktadır. İlk aşamada, kanunun öngördüğü sınırlar kapsamında suçun ehemmiyetiyle orantılı olarak bir gün birimi hesaplanır. İkinci aşamada ise, failin kişisel, sosyal ve ekonomik durumları gibi farklı faktörler göz önüne alınarak, kanuni sınırlar içinde bir gün biriminin parasal karşılığı belirlenir. Ardından, gün birimi ile parasal miktar çarpılarak adli para cezası hesaplanır.²⁰⁰.

TCK m. 52 hükmü adli para cezasını detaylıca açıklamıştır. Maddenin ilk fıkrasında; adli para cezası tanımlanmış ve adli para cezasında gün sınırlaması yazılmak suretiyle gün para cezası sistemi uygulandığı vurgulanmak istenmiştir. Ayrıca ceza miktarlarının nereye ödeneceği belirtilmiştir. Benzer bir tanım da CGTİHK m. 106/1'de bulunmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrası ise, gün para cezası sisteminin eşitsizlik durumunu ortadan kaldırma amacının vücut bulmuş halidir. Fıkroda, bu sistemin amacının, cezaya mahkûm edilen kişilerin maddi durumuna bağlı olarak ödeme kabiliyeti saptanarak maddi durumları aynı olmayan kişiler arasındaki eşitsizliği kaldırmak olduğu düzenlenmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrası, adli para cezasının hükümlerde hem gün sayısı olarak hem de karşılığı olan para olarak gösterilmesini düzenlemiştir. Dördüncü fıkroda da adli para cezalarında hükümlüye mehil verilebileceği gibi adli para cezasının taksitle ödenmesine de karar verilebileceği ihdas edilmiştir. Madde metninin son kısmında ise ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği ifade edilmiştir.

Adli para cezalarının infazı CGTİHK m. 106 hükmünde düzenlenmiştir. Madde metnine göre adli para cezasını ödemeyen hükümlü hakkında Cumhuriyet Savcısının kararıyla kamuya yararlı işte çalışması kararı verilir. Kamuya yararlı işte çalışma programına riayet etmeyen hükümlü için çalıştığı günler hapis cezasından düşölür. Kalan ceza gününün tamamı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilir. Madde metninde bahsedilen hapis, bu

²⁰⁰ Ahmet Caner Yenidünya, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Adli Para Cezası ve İnfazı", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi* 10/1-2 (Haziran 2006), 123.

cezaların ödenmesine yönelik tazyik (zorlama) hapsi niteliğindedir²⁰¹. Bir diğer deyişle adli para cezası yerine çektirilen hapis, bir ceza niteliği taşımayıp, tazyik hapsi mahiyetindedir²⁰². Bu hapsin bir tazyik hapsi olduğunu kanun koyucu mevzuatta da belirtmiştir. 5352 Sayılı Adli Sicil Kanunu m. 4'te bahsedilen hüküm uyarınca tazyik hapislerinin adli sicile kaydedileceği belirtilmiştir.

Doğrudan veya kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırım olarak verilmiş, kesinleşmiş adli para cezası infaz sürecinde ödenmemiş ve hapis cezasına çevrilmiş ise bu ceza mevzuat gereğince doğrudan açık kurumda yerine getirilir.

CGTİHK m. 99'a eklenen cümle ile adli para cezasından çevrilen ve ceza infaz kurumunda infaz edilme aşamasına gelen hapis cezaları da CGTİHK m. 99 nezdinde toplama kararına eklenir. Ancak bu hükümlünün koşullu salıverilme sürelerinin hesaplanmasıyla sınırlıdır. Ceza İşleri Genel Müdürlüğü (CİGM)'nün 30.10.2020 tarih ve 77170 sayılı yazısı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE)'nün 22.02.2021 tarih ve 15811 sayılı yazılarında da bu husus belirtilmiş, ACİKAY m. 6 uyarınca kapalı kurumdaki açığa geçişlerde ve ACİKAY m.12/2 uyarınca kapalı kuruma iade şartları bakımından adli para cezasından çevrilen hapis cezasının dikkate alınmaması istenmiştir.

2.2.4. 9/6/1932 Tarihli ve 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu Gereğince Tazyik Hapsine Tabi Tutulanlar

Tazyik (zorlama) hapsi, Türk hukuk sisteminde tam olarak tanımı olan bir yaptırım değildir. Tazyik hapsi, İİK ve bazı özel kanunlarda düzenlenmiş, bir kimsenin yerine getirmesi gereken yükümlülükleri yerine getirmediği takdirde o yükümlülükleri yerine getirmeye zorlayan kısa süreli hapis cezasıdır. Tazyik hapislerinde amaç kişinin yükümlülüğünü yerine getirmesini sağlamaktır²⁰³. İİK uyarınca icra suçlarında şikâyete bağlı olarak ceza yargılaması yapılır. Şikâyet hakkı, suç sayılan fiilin öğrenildiği tarihten itibaren 3 ay ve her fiilin işlendiği tarihten itibaren 1 sene geçmekle düşer²⁰⁴. Şikâyet,

²⁰¹ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 34.

²⁰² Yenidünya, "Adli Para Cezası ve İnfazı", 150.

²⁰³ Yargıtay 19.Ceza Dairesi (Yar. 19. C.D.) K. 2018/5322 (02.05.2018) ilamında, "*Hapsen tazyik yaptırımında amaç, bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak olduğundan, alt sınırdan belli bir ceza belirlenmesi gerekmemekte, yükümlülük yerine getirilene kadar ve en çok 3 ay süreyle kişinin yükümlülüğüne uygun davranması için zorlanması söz konusu olmaktadır. Bu nedenle kararda belli bir sürenin öngörülmesi, yaptırımın bu niteliğine aykırı olacaktır.*" Demek suretiyle tazyik hapsinin amacını açıkça vurgulamıştır.

²⁰⁴ Hakan Pekcanitez vd., *İcra ve İflas Hukuku* (İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2019), 567.

genel ceza perspektifinin aksine icra takibinin başlatıldığı yer icra ceza mahkemelerine yapılır. Diğer bir ifadeyle icra takibi başlatıldığı yer mahkemesi tazyik hapsi şikayetlerinde yetkili mahkemelerdir.

Mevzuatta tazyik hapsinin uygulandığı durumlara baktığımızda İİK m. 76 uyarınca mal beyanında bulunmaması, İİK m. 340 uyarınca ödeme taahhüdüne uyulmaması, İİK m. 343 uyarınca yapılacak bir işin yapılması veya bir işin yapılmaması yahut bir irtifak hakkının tesisi veya kaldırılması hakkındaki ilam hükümlerine muhalefet, İİK m. 344 uyarınca nafakaya ilişkin kararlara uyulmaması örnek gösterilebilir. Esasen de İİK m. 76'da "Hapis ile tazyik" başlıklıdır. Madde metninde tazyik hapsiyle ilgili bilgi vermektedir. Aslında Anayasa m. 38 hükmü doğrultusunda sözleşmeden kaynaklanan bir durum için özgürlüğün alıkonulması engellenmiştir. İİK m. 340 uyarınca ödeme taahhüdünün de bu şekilde düşünülüp hapse mahkûm edilmemesi gerektiği görüşü doktrinde bulunmaktadır²⁰⁵. Bu görüşü savunan yazarlara göre taahhütte bu taahhüdü yapan ile muhatap olarak diğer tarafların sözleşmesi mevzubahistir. Anayasanın ilgili maddesine aykırı bir şekilde kişilerin ödeme taahhüdünü ihlal nedeniyle kişilerin hapse zorlanması ile ilgili yasal düzenlemelerin bu bakış açısı ile Anayasaya aykırı olduğu kanısı uyanmaktadır.

Ancak taahhüdü ihlalin aksine İİK m. 76 uyarınca mal beyanında bulunmamasının tazyik hapsiyle cezalandırılması, Anayasa m. 38 aykırı bulunmamaktadır. Zira Anayasa m. 38'deki yer alan borç için hapis yasağı, sadece sözleşmeden doğan bir borcu yerine getirmemek sebebiyle borçlunun hapsedilmeyeceğini emretmekte ve iyi niyetli olan, borcunu ödemek istediği halde başkaca sebeplerden dolayı ödeyemeyen borçluyu korumaktadır²⁰⁶.

CGTİHK m. 14/2-d gereğince "9/6/1932 Tarihli ve 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu Gereğince Tazyik Hapsine Tabi Tutulanlar" cezalarını doğrudan açık kurumda yerine getireceklerdir. Ayrıca değinmek gerekir ki; İİK hükümlerinde bazı durumlarda disiplin hapsine hükmedilmesi gerektiği öngörülmüştür. Ancak ne İİK'de ne de diğer kanunlarda yer verilen disiplin hapislerinden CGTİHK m. 14/2-d'de bahsedilmemesi eksiklik değildir. Zira ACİKAY m. 8/2-ç hükmü ile İİK kapsamındaki tazyik hapsi dışında kalan

²⁰⁵ Uğur Baytun, "Bir Ekonomik Suç: Ödeme Tahhüdünü İhlal ve Tazyik Hapsi", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/2 (Haziran 2013), 161.

²⁰⁶ Mustafa Serdar Özbek, "İcra Ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi Ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi.", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/2014 (2014), 2471.

cezaların kapalı kurumda infaz edileceğini, diğer cezaların; aranan koşulların varlığı söz konusu olduğunda açık kurumlarda infaz edilebileceği hükme bağlanmıştır²⁰⁷.

2.3. Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan Açık Ceza İnfaz Kurumu'na Ayrılacak Hükümlüler

2.3.1. Tanımı ve Yasal Düzenleme

Kanun koyucu hükümlülerin doğrudan açık kuruma ayrılmalarına ilişkin hususları hem CGTİHK hem de ACİKAY'de düzenlenmesine karşın kapalı kurumdan açık kuruma geçişler hakkındaki hususları ACİKAY'de düzenlemeyi uygun bulmuştur. Mevzuata göre hükümlülerin toplam cezalarının belli bir süresini kapalı kurumda geçirmesi ve belli başlı suç tiplerinde koşullu salıverilme tarihine belli bir süre kalması halinde açık kuruma ayrılmalarına karar verilebilmektedir. Esasen doğrudan açık kuruma ayrılma istisnai bir düzenlemedir. Olması gereken ana kural kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmünün kapalı kurumlarda infazının gerçekleştirilmesidir²⁰⁸. Bu şekilde bir sistem benimsenmesinin sebebi, genel önlemeyi sağlamanın yanı sıra hükümlünün yeniden topluma kazandırılmasında ve sosyalleşmesinde rol oynayarak hükümlüyle toplum arasındaki dengeyi kurmaktır.

Kanunda ve yönetmelikte açığa ayrılmak için belli şartlar belirlenmiştir. Bu şartlar sırasıyla detaylıca incelenecektir.

2.3.2. Genel Koşullar

2.3.2.1. Talepte Bulunma Koşulu

Her ne kadar ACİKAY m. 6 hükmünde talep koşulundan bahsedilmemişse de ACİKAY m. 10/1'de "Kapalı Kurumdan Açık Kuruma Ayrılma Kararı" başlıklı maddede "... hükümlülerin talepleri halinde..." denilmesi sebebiyle talepte bulunma açık kuruma geçişte bir şart olarak sayılmaktadır. Ancak bu şartın gerçekleşmesi elzem değildir. Zira talebi olmayan hükümlü de açık kuruma ayrılma koşullarını taşıyorsa ve açık kurumda barınmasında risk bulunmuyorsa ACİKAY m. 10/7 hükmüne göre 're'sen' açık kuruma

²⁰⁷ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 36.

²⁰⁸ Özdemir, "Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma", 386.

gönderilebilmektedir. Bu hallerde hükümlüler, idare ve gözlem kurulunun alacağı karar ile savcılıkça re'sen açık kuruma ayrılabilir²⁰⁹.

Düzenlemeden anlaşılması gereken, hükümlünün kapalı kurumdan açık kuruma geçerken talebi olması halinde kurumun incelemesi ile olumlu/olumsuz bir karar verilmesinin şart olduğu, ancak talebi olmadığında açığa ayrılma koşulları gerçekleşmişse bile hakkında bir karar vermenin zorunlu olmadığı ancak kurumun re'sen gönderebildiği bir düzenleme olduğudur. Bu minvalde ACİKAY m. 6'da sayılmasa da talebin, diğer bir deyişle hükümlü iradesinin açığa ayrılmada belirleyici olduğunu söylemek doğru olacaktır.

2.3.2.2. Cezanın Belli Bir Kısımını Kapalı Kurumda Geçirme

2.3.2.2.1. Kural

ACİKAY m. 6/1-a hükmünde açık kuruma geçilebilmesi için kapalı kurumda geçirilmesi gereken süreden bahsedilmiştir. Madde metnine göre toplam ceza 10 yılın altında ise 1 ayının, 10 yıl ve daha fazla ise 1/10'unun kapalı kurumda yerine getirilmesi zorunludur. Bahsedilen süreler toplam ceza üzerinden ve bihakkın tahliye tarihi esas alınarak hesaplanmaktadır²¹⁰. Ancak bu süreler hesaplanırken mahsuba konu süreler dikkate alınmamaktadır. Yine de bu durumun aksinin olduğunu belirten yazarlar da bulunmaktadır²¹¹²¹².

Toplam ceza hesaplanırken koşullu salıverilme tarihine kadar kesinleşen sonraki cezalar toplama dahil edilirken koşullu salıverilme tarihi ve bihakkın tahliyesi tarihi arasında kesinleşen ceza/cezalar önceki cezalarla toplanmaz. Nitekim Yargıtay'ın²¹³ da istikrar kazanmış görüşü bu şekildedir.

²⁰⁹ Kemal Mecit, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 353.

²¹⁰ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 43.

²¹¹ Özdemir, "Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma", 387.

²¹² Kapalı kurumda geçirilecek süre hakkında toplam cezanın dikkate alınmasının hukuka aykırı olduğu yönünde görüş için bkz. Ersan Şen- Beyza Başer Berkün, *Koşullu Salıverilme-Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022) 250.

²¹³ Yargıtay 1.Ceza Dairesi (Yar. 1.C.D.) K. 2021/14643 (03.12.2021), Yargıtay 1.Ceza Dairesi (Yar. 1.C.D.) K. 2020/2643 (02/11/2020) İlamlarında da bahsedildiği şekilde; "Yüksek Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 04.05.1992 tarihli ve 1/67-129 sayılı kararında açıklandığı gibi, "cezaların toplanmasına konu olabilecek hüküm veya ceza kararnamelerin fiilen ve hukuken infazının olanaklı bulunması zorunludur. Yasada düzenlenen belli bir infaz şekli olan koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanmasından sonra cezanın fiilen ve hukuken infaz edildiğinin kabulü gerekir. Böylece hukuken ve fiilen infaz edilmiş bir ceza nedeniyle hükümlünün tekrar cezaevine alınmasına olanak yoktur. Öyleyse koşullu salıverilmesine karar verilen hükümlünün, o suç nedeniyle bir daha cezaevine alınmayacağı göz önüne alındığında, koşullu salıverme tarihinden sonra bihakkın salıverme tarihinden önce kesinleşen mahkûmiyetlerinin, koşullu salıverme kararı verilen kararlarla toplanmasına yasal olanak bulunmamaktadır." Gerekçesi ile koşullu salıverilme

2.3.2.2.2. Açık Kuruma Geçişlerde Süre İstisnaları

2.3.2.2.2.1. Erken İyileşme ile Açık Kuruma Erken Ayrılma

CGTİHK ve ACİKAY’de erken iyileşme sebebiyle erken açığa ayrılma durumu düzenlenmemişse de Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik (GSHDY)²¹⁴ m. 32/9 hükmünce hükümlülerin bazı şartları sağlaması halinde kapalı kurumdan erken sürede açık kuruma ayrılabilmesi öngörülmüştür. Madde metnine göre kapalı kurumda bulunup iyi halli olan, gelişim puanı üst eşik puanı²¹⁵ geçen ve erken iyileşme gösterdiğine kani olunan hükümlü hakkında kapalı kurumda kalması zorunlu olan sürenin 1/10’una kadar daha kısa bir sürede açığa ayrılma kararı verilebilmektedir.

Mevzuatta 1/10’una kadar demek suretiyle idare ve gözlem kurulunun takdir yetkisinden bahsedilmiş olup, 1/10’undan daha kısa bir sürede öngörebileceğinin altı çizilmiştir. Ancak bu maddenin uygulamada pek bir karşılığı olmadığını söylemek yanlış olmaz. Bunun sebebi üst eşik puan olan 80’i geçen hükümlü sayısıdır. Bu sayı Ekim 2023 itibariyle yaklaşık 210.000 hükümlü arasında sadece 31 kişidir²¹⁶. Bu sebeple düşüncede ıslaha yönelik olumlu bir adım gibi gözükse de pratikte pek bir karşılığı olmayan, uygulama alanı bulamayan bir hükümdür. Bu konu Şen’e göre de fiili olarak imkansızdır. Konuya ilişkin düzenleme için hükümlüler lehine detaylı düzenlemeler yapılmakla birlikte; uygulamada bu düzenlemelerin tatbikinde çeşitli sorunlar olduğu, özellikle örgütlü suçlardan ve terör suçlarından hükümlü olan kişilerin GSHDY m. 32/9’dan yararlanmasının mümkün olmadığı, buna imkân sağlanmadığı, diğer suçlardan hükümlülerde ise henüz uygulamanın somutlaşmadığı ifade edilmektedir²¹⁷.

2.3.2.2.2.2. ACİKAY Geç. m. 1 Uyarınca Açık Kuruma Ayrılma

tarihi ile bihakkın tahliye tarihi arasında kesinleşen hapis cezası, cezaların içtimaine tabi olmadığı açıkça vurgulanmıştır.

²¹⁴ Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik (GSHDY), Resmî Gazete 31349 (29.12.2020)

²¹⁵ Genel Müdürlükçe belirlenen üst eşik puan 2025 yılına kadar 80’dir. Ancak 01.01.2025’ten itibaren değişeceği duyurulmuştur.

²¹⁶ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 48.

²¹⁷ Ersan Şen- Beyza Başer Berkün, Açık Kuruma 1-10 Oranında Erken Ayrılmanın Fiili İmkansızlığı, <https://sen.av.tr/tr/makale/acik-kuruma-oran%C4%B1nda-erken-ayrilmanin-fiili-imkansizligi> (E.T. 01/12/2024)

Bazı dönemlerde infaz yasalarında belli bir tarih öncesi ve sonrasını kapsayacak şekilde düzenlemeler yapılmaktadır. ACİKAY Geç. m. 1’de de bazı istisna suçlar haricinde 01.07.2016 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından bir ayrıma gidilmiştir.

Mezkûr hüküm mucibince CGTİHK Geç. m. 6 uyarınca istisna olan suçlar haricinde²¹⁸ 01.07.2016 (bu tarih dahil olmak üzere) tarihinden önce işlenen suçlarda 5 yıldan az (5 yıl hariç) ceza alanlar, en fazla 3 gün içinde gözleme alınarak iyi halli oldukları tespit edilince açık kuruma geçiş hakkı kazanmaktadırlar²¹⁹. Ancak istisna suçlar, tarih sınırı, sonuç ceza sınırı ve iyi hal tespiti şartlarının sağlanması gerekmektedir. Bu şartları sağlayan hükümlü 3 gün içinde kapalı kurumdan açık kuruma ayrılabilir. Bu durumda da birden fazla ceza olduğundan toplama sistemi devreye girecektir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, toplamalı cezalar arasında madde metninde geçen istisna bir suç olması halinde artık ACİKAY Geç. m. 1 hükmü uygulama alanı bulamayacaktır. İstisna suçlardan olması halinde, toplam cezaları 5 yıldan az olsa bile 01.07.2016 tarihinden önce işlenmişse genel kural olan “ceza 10 yıldan azsa 1 ayını, 10 yıl ve üstü ise 1/10’unu kapalı kurumda geçirmesi” kuralı uygulanır²²⁰.

2.3.2.2.2.3. CGTİHK Geç. m. 9/6 Kapsamında Kapalı Kurumdan Açık Kuruma Gönderilecekler

14.04.2020 tarihinde Covid-19 tedbirleri kapsamında yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanun ile CGTİHK’e bazı geçici maddeler eklenmiştir. Eklenen geç. m. 9/5 ile açık kurumlarda cezası infaz edilen hükümlüler ve denetimli serbestlik tedbiri süresinde bulunan hükümlüler, 31.05.2020 tarihine kadar izinli sayılmış²²¹ daha sonrasında bu izin birçok kez uzatılmıştır. Madde incelendiğinde 19 kez uzatıldığı görülmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki, bu uzatma en son 31.07.2023 tarihine kadar öngörülmüş ve bu tarihten sonra işlerliği kalmamıştır. Eklenen geç. m.9/6 uyarınca ilk haliyle 31.12.2020 tarihinde son haliyle 31.07.2023 tarihine kadar geçici bir düzenleme ile bazı suç türleri açısından ve şartların gerçekleşmesi halinde açık ceza infaz kuruma ayrılmayı 1 yıl erken hale getirmeyi sağlamıştır. Diğer bir deyişle bu geçici uygulama kapalı kurumda geçirilmesi

²¹⁸ İstisna Suçlar şu şekildedir; TCK m. 81 ila 83, 87/2-d, 94 ila 96, 102 ila 105, 132 ila 138, 188, 302 ila 339, 3713 sayılı TMK kapsamına giren suçlardır.

²¹⁹ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 49.

²²⁰ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 148.

²²¹ Mustafa Sağıroğlu, *Geçmişten Bugüne ve Tüm Yönleriyle Ceza İnfaz Sistemi* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021), 508.

gereken süreyi hükümlü lehine 1 yıl azaltmıştır²²². Ancak artık işlerliği olmaması sebebiyle üzerinde detaylıca durulmayacaktır.

2.3.2.3. Hükümlünün Koşullu Salıverilmesine Belli Süre Kalması

Hükümlünün kapalı kurumdan açık kuruma geçişinde belli bir süre kapalı kurumda bulunmanın yanı sıra koşullu salıverilme tarihine de belli bir süre kalmış olma şartı da bulunmaktadır. Bu şart CGTİHK’de belirtilmemişken bu düzenlemelerin yönetmelikle ihdas edileceği düzenlenmiştir. ACİKAY m. 6/1-a’da genel kural koşullu salıverilme tarihine 7 yıl kalmasından bahsetmektedir.

Öncelikle kısaca koşullu salıverilmeden bahsetmek gerekmektedir. Şartla salıverme, şartlı tahliye, meşruten tahliye gibi farklı isimlerle de adlandırılan koşullu salıverilme, suç işleyen ve hapis cezası mahkumiyeti kesinleşen hükümlünün, hapis cezasının bir bölümünü kurumlarda, bir bölümünü de infaz kurumu dışında geçirmesine olanak sağlayan sistemdir²²³. Koşullu salıverilme ifadesi kanunun da benimsediği isimlendirmedir. Doktrinde bazı yazarlar salıverme mi salıverilme mi olduğu konusunda düşüncelerini beyan etmişlerdir. Salıvermek, bu eylemi gerçekleştiren kamu otoritesini, salıverilmek ise hükümlü tarafını ifade etmektedir²²⁴. Bu sebeple hükümlü tarafından belli şartların sağlanması halinde bu kurumun uygulanabildiğinden dolayı salıverilme isminin daha doğru olduğu kanaatindeyiz.

Koşullu salıverilme sisteminin cezaevleri içerisinde disiplin ve nizamın korunması hususunda yardımcı bir müessese olduğu belirtilmektedir²²⁵. İyi halli olması ile koşullu salıverilecek hükümlü, bu durumu göz önüne alarak kurum disiplinine uyma konusunda özen gösterecektir.

14.04.2020 değişikliği öncesi istisnalar hariç 2/3 olan oran değişiklik sonrası yarısına şeklinde 1/2 oranına düşürülmüştür. Bu durumu bir örnekle açıklamak gerekirse, istisnai olmayan bir suçtan 12 yıl hapis cezası alan hükümlü 6 yılını ceza infaz kurumunda geçirdikten sonra iyi halli olması halinde koşullu salıverilebilecektir.

²²² Başbuğ Kürşad Safi, *İnfaz Hukuku El Kitabı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 88.

²²³ Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 836.

²²⁴ Ahmet Hulusi Akkaş, “Koşullu Salıverilme”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/1 (Haziran 2008), 306.

²²⁵ Sulhi Dönmezer – Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku II* (İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1961), 792.

Hemen belirtmek gerekir ki, koşullu salıverilme insancıl ceza hukukunun bir sonucudur. Cezanın amaçları arasında mahkûmu uslandırmak ve topluma yeniden kazandırmakla işlediği fiilden nedamet duymasını sağlamak da vardır. Bundan ötürü koşullu salıverilme ile infaz kurumundaki hükümlü iyi halli olmaya teşvik edilmelidir²²⁶. Esasen koşullu salıverilme cezaların infazında bireyselleştirme aracı olarak işlev görmektedir. Koşullu salıverilme kanun koyucunun bir lütfu değildir, aksine topluluğu himaye edici bir tedbirdir²²⁷. Ancak kurumlar koşullu salıverilmeyi işlevinin ötesinde kullanarak cezaevlerini boşaltmak, mahkûm sayısını azaltmak gibi gayelerle kullanırsa koşullu salıverilme, amacına hizmet etmekten uzaklaşır.

2.3.2.3.1. Genel Kural

ACİKAY m. 6/1-a'da genel kural olarak koşullu salıverilme tarihine 7 yıl kalmasından bahsedilmektedir. Kapalı kurumdan açık kuruma geçişte belli bir süre kapalı kurumda kalma şartı ile koşullu salıverilme tarihine belli süre kalması şartı birbirine ekleme şart olarak düşünülebilir. 22.08.2015 tarihli değişiklikten önce açık kuruma ayrılmak için toplam cezanın 1/5'inin kapalı kurumda yerine getirilmesi ve koşullu salıverilme tarihine 6 yıl veya daha az süre kalması aranmaktaydı.

Koşullu salıverilme tarihine 7 yıl veya daha az süre kalması şartı, birden fazla ceza olması halinde her ceza için ayrı değil, toplanan hapis cezalarının hepsinin toplamı üzerinden belirlenir. Ayrıca koşullu salıverilme tarihinden önce başka bir cezası kesinleşen hükümlünün açık kuruma geçişi hesaplanırken yeni kesinleşen ceza dikkate alınarak cezalar toplanırken, koşullu salıverildikten sonra bihakkın tahliye tarihine kadar kesinleşen cezalar, önceki cezalarla toplanamaz²²⁸.

2.3.2.3.2. Müebbet Hapis Cezaları Bakımından

Genel kuralın aksine ACİKAY m. 6/1-b'de müebbet hapis cezasına mahkûm olan hükümlülerin açık kuruma ayrılabilmesi için 7 yıl veya daha süre kalması şartı değil 5 yıl veya daha az süre kalması şartı öngörülmüştür. Ezcümle müebbet hapis cezası infazı çektirilen bir hükümlüye süre bakımından genel kural uygulanmamaktadır, bu hükümler özelinde süre, 5 yıl veya daha az süre kalması şartı aranmaktadır.

²²⁶ Nur Centel vd., *Türk Ceza Hukukuna Giriş* (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2016), 660.

²²⁷ Dönmezer – Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku II*, 795.

²²⁸ 53.Sayfada konuyla alakalı içtihatlar paylaşılmıştır.

Müebbet hapis cezası, TCK m. 48’de düzenlenmiş olup, kanun maddesine göre hükümlünün hayatı boyunca devam edecek bir cezadır. Bu cezaya mahkûm edilen hükümlüler ya kapalı kurumda ya da yüksek güvenlikli kurumda cezası infaz edilmektedir²²⁹. Müebbet hapis cezası hükümlülerin hayatları boyunca devam etmektedir. Bununla birlikte bu cezaya mahkûm edilen hükümlüler, iyi halli oldukları takdirde şartları sağlayarak koşullu salıverilmeden faydalanabilmektedir²³⁰. Mezkûr düzenlemede iyi halli olmaktan bahsedilmemesi, bu durumda iyi hal aranmadığı anlamına gelmemektedir²³¹. Ancak kanun koyucunun bu durumu unuttuğu mu yoksa kasıtlı mı yazmadığı bilinmemektedir. Esasen aynı maddede yazılı a bendinde ve c bendinde iyi hallilik yazılmışken b bendinde yazılmamış olması kafa karışıklığına yol açmaktadır. Bu durum doktrinde de tartışmalıdır. Müebbet hapis cezasına mahkûm olan hükümlülerin açık kuruma ayrılma iyi halli olmalarının gerekmediği yönünde görüşler de bulunmaktadır²³². Kanaatimizce de ACİKAY m. 10 hükmünde açığa ayrılma kararı için gereken belgelerde iyi halli olduğunu gösterir belge arandığından mütevellit, bentte iyi hal yazmasa da iyi hal kararının bulunması gerekmektedir²³³. Burada kanun koyucunun eksikliği mevzu bahisdir. Süreli hapis cezalarında ve yüksek güvenlikli kapalı kurumda infaz edilen cezalarda iyi halli olmak şart sayılmışken, müebbet hapis cezalarında “iyi hal” ibaresinin bentte yazılmamasının hatalı olduğu kanaatindeyiz. Kaldı ki, ACİKAY m. 10’da da iyi halli olduğuna ilişkin belge gerektiği açıkça belirtilmiştir. Bu sebeple ACİKAY m. 6’da iyi hal ibaresi geçmese bile, ACİKAY m. 10 uyarınca açığa ayrılma iyi halin arandığı aşîkârdır.

3.2.3.3-Yüksek Güvenlikli Kapalı Kurumlar ve Kapalı Kurumların Yüksek Güvenlikli Bölümlerinde İnfaz Edilen Cezalar Bakımından

Yüksek güvenlikli kapalı kurumlar CGTİHK m. 9’da düzenlenmiştir. Madde metninde de belirtildiği üzere bu kurumlar iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı mekanik, teknik, fiziksel ve elektronik birçok engellerle koruma altına alınmış, oda ve

²²⁹ Akbulut, *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler*, 331.

²³⁰ Koca – Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 568; Akbulut, *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler*, 331; Karakehya, *Genel Hükümler*, 296.

²³¹ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 58.

²³² Faruk Turhan – Abdurrahim Altıkat, “Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik ve Bu Usulden Yararlanma Şartları”, *SDÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/2 (2012), 20.

²³³ Akbulut, *İnfaz Hukuku*, 221; Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 58.

koridor kapıları devamlı kapalı olan, adıyla müsemma şekilde gerçekten yüksek güvenlikli olan bir ceza kompleksidir.

Türkiye genelinde 2024 yılında toplamda 22 tane yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumu bulunmaktadır²³⁴. Bu ceza infaz kurumlarının yapılmasındaki amaç; terör veya çıkara dayalı suç örgütüne mensup tutuklu ya da hükümlü sayılarının gün geçtikçe çoğalması sebebiyle buna bağlı olarak kalabalık ve yoğun koşulların sağlık, güvenlik ve insan haklarına uygunluğu yönünde büyük zafiyetlerin ortaya çıkmasını önlemektir. Bu yapılar, kurumlarda yaşanan sıkıntıları minimum düzeye indirmek, tutuklu ve hükümlülerin düşmanlık hislerini bertaraf etmek ve kalabalık ortamdan kaynaklı olumsuz yönde etkilenmemeleri için yapılmış ve devletin kendisini koruma amaçlı inşa edilmiştir denilebilir²³⁵.

Madde metninin devamında bahsedildiği gibi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilenler ile süresine bakılmaksızın örgüt suçlarından hüküm alanlar, örgüt faaliyetleri çerçevesinde, TCK m. 77, 78, 81, 82, 188, 302, 303, 304, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315 suçlarından mahkûm edilenlerin cezaları yüksek güvenlikli kurumlarda infaz edilir.

ACİKAY m. 6/1-c hükmüne göre yüksek güvenlikli kapalı kurumda ya da kapalı kurumların yüksek güvenlikli bölümlerinde cezası infaz edilen hükümlülerin açığa ayrılabilmesi için toplam cezanın 1/3'ünü bahsedilen kurumlarda iyi halli geçirmeleri ve koşullu salıverilme tarihine 3 yıl veya daha az süre kalması gerekmektedir²³⁶. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bu durum önkoşul niteliğinde olup ACİKAY m.6/2-c ve ç bentleriyle birlikte değerlendirildiği göz ardı edilmemelidir. İlerleyen bölümlerde bu hususlara değinilecektir.

Ayrıca CGTİHK m. 9/3 hükmünce tehlikeli hükümlülerin de bu kurumlarda cezasının infaz edileceği düzenlenmiştir. Tehlikeli hükümlü, işlediği suçun nitelik ve işleniş şekline göre, toplum için ciddi tehlike oluşturan veya kurumun güvenlik ve düzenini ihlal edebileceği konusunda delil veya ciddi emareler olan hükümlülerdir²³⁷. Tehlikeli hükümlülerde 1/3 hesaplaması diğer cezalardaki hesaplamadan farklıdır. Madde metnine göre esasen toplam ceza üzerinden hesaplanırken CGTİHK m. 9/5 hükmünde geriye

²³⁴ Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE), “Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu”, 03.12.2024.

²³⁵ Mehmet Balı, *Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumları ve Tipleri (1923-2018)*, (Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 68.

²³⁶ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 58.

²³⁷ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 60.

kalan ceza üzerinden 1/3 hesaplaması yapılacağını belirtmiştir. Ancak bu ceza hesaplaması koşullu salıverilme tarihine kadar değil bihakkın tahliyesi tarihine kadar olan süre şeklinde dikkate alınır. Bu konuda da Yargıtay²³⁸ bir kararında kasten öldürme suçundan ceza alan bir hükümlünün tehlikeli hükümlü sayıldığı, hükümlünün açık kuruma ayrılma talebine ilişkin yapılan değerlendirmede 1/3 oranının koşullu salıverilme tarihi değil bihakkın tahliyesi tarihi dikkate alınarak hesaplandığı vurgulanmıştır.

2.3.2.4. Hükümlünün İyi Halli Olması

Açığa ayrılma ve cezanın açık kurumda çektirilmesi, hükümlünün sosyalleşmesini sağlayan bir nevi ödül sistemi olarak görülmektedir. Böyle olduğundan, bu haktan ancak iyi halli hükümlüler yararlanabilir²³⁹. ACİKAY m. 6/1 hükmü uyarınca hükümlülerin açık kurumlara ayrılması için iyi halli olmasını gerektğini vurgulamış, ayrıca CGTİHK m. 14/3'te de yapılacak değerlendirmenin 89 uncu madde uyarınca bir değerlendirme yapılacağı ifade edilmiştir.

CGTİHK m. 89'daki düzenleme ile iyi hal değerlendirmelerinde dikkat edilmesi gereken hususlara değinilmiştir. Madde devamında ikinci fıkrada ise birinci fıkrada yazılı değerlendirmede dikkate alınması gereken hususlar sıralanmıştır. Bu madde metnine göre hükümlünün aldığı disiplin cezası-cezaları iyi halli olup olmadığı değerlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ezcümle hükümlünün disiplin cezasının bulunması iyi halli olmadığına delalettir. Nitekim hükümlünün kaldırılmamış disiplin cezası bulunması, iyi halli sayılmasına; dolayısıyla açık kuruma ayrılmasına engeldir²⁴⁰. CGTİH Yön. m. 110; "... henüz kaldırılmamış disiplin cezası bulunan hükümlü hakkında iyi hâl kararı verilemez." Şeklinde düzenleme ile disiplin cezası bulunan bir hükümlünün iyi hal kararı alamayacağını belirtmiştir.

CGTİHK m. 89 uyarınca iyi hal kararı vermeye idare ve gözlem kurulu yetkilidir. Koşullu salıverilmeyi de etkileyen bir karar olan iyi hal kararı, 7242 sayılı Kanun değişikliği sonrası düzenleme ile kapsamlı şekilde hüküm altına alınmıştır. Öncesinde iyi hal kavramından ne anlaşılması gerektiği ile ilgili kanunda bir açıklık bulunmadığı ve CGTİHK m. 48 hükmü göz önünde bulundurulduğunda hükümlünün disiplin cezası alınmamış olmasının iyi halli sayılmak bakımından yeterli kabul edilebileceği ifade

²³⁸ Yargıtay 1.Ceza Dairesi (Yar. 1.C.D.) K. 2012/1232 (28.02.2012).

²³⁹ Özdemir, "Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma", 388.

²⁴⁰ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 63.

edilmekteydi²⁴¹. Ancak değişiklik ile iyi hal kararı verebilmenin sınırları belirlenmiştir. İdare ve gözlem kurulunun, iyi hal kararlarında geniş takdir yetkisi bulunmaktadır. Elbette kurulun bu yetkilerinin sınırını keyfilik teşkil etmektedir²⁴².

İyi hal kararında, gözlem değerlendirme raporu ve gelişim değerlendirme raporu şeklinde iki farklı rapor türü bulunmaktadır. GSHDY m. 16 uyarınca bulunduğu kurumda kalacağı süre 6 aydan az olan hükümlü hakkında gözlem değerlendirme raporu, 6 aydan fazla olan hükümlü hakkında da gelişim değerlendirme raporu hazırlanmaktadır. Tüm bu açıklamalar ışığında açık kuruma ayrılmada iyi halin belirlenmesi, gözlem değerlendirme veya gelişim değerlendirme raporları, salıverilme öncesi risk durumu, infaz dosyası ile hükümlü seyir defteri başta olmak üzere gözlem ve değerlendirme dosyasındaki tüm bilgi ve belgeler ile hükümlüyle yapılan mülakat sonucunda elde edilen verilerin CGTİHK m. 89/1-2 çerçevesinde değerlendirilmesi şeklinde yapılır²⁴³.

Uygulamada hükümlünün iyi halli olmadığına dair verilen kararlarda servis ve değerlendirme puanlarının gerekçesiz olması ve subjektif kriterlere uyulmaması gibi problemlerle karşı karşıya kalınmaktadır. Ancak bu tarz yaklaşımlar idari kurum olan CTE'nin keyfi tutumu olup, yargısal yollara başvurulduğunda iptal edilmektedir. Örneğin Yargıtay 1. C.D. 13.12.2024 Tarih ve 2023/7488 E. 2024/8436 K. sayılı ilamında;

“Somut olayda, İnfaz hakimliğince “... hükümlü açısından yapılan puanlamanın hangi subjektif değerlendirme neticesinde ortaya çıktığına dair bir açıklama yapılmadığı gibi infaz kurumu tarafından hükümlünün infaz sürecinde gerçekleştirdiği puanlamaya esas eylemlerin neler olduğu hususunda da hakimliğimize herhangi bir belge gönderilmediği anlaşılmıştır. Servis raporları ile dosya kapsamındaki belgelerin bu haliyle hükümlü hakkında yapılan puanlamaya ilişkin objektif bir denetlemeye imkân tanımayan içeriğe sahip olduğu açıktır. Ancak gerekçeli karar hakkının yargı organlarının ve idari kurumların tamamı tarafından gözetilmesi gerektiği, ceza infaz kurumu kararlarının da gerekçeli olmasının Anayasal bir yükümlülük olduğu, ...hükümlü hakkında düzenlenen puanlamaya ilişkin gelişim değerlendirme raporlarının denetime elverişli ve gerekçeli karar alma hakkını ihlal etmeyecek şekilde düzenlenmesi gerekirken, raporlar ve karar içeriğine hiçbir gerekçe gösterilmeden yazılı şekilde puanlama yapılmasında isabet

²⁴¹ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 383.

²⁴² Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 64.

²⁴³ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 65.

görülmemiş,” şeklindeki gerekçeyle dönem değerlendirme kararının iptaline karar verildiği anlaşılmakla”

Şeklindeki değerlendirmenin usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek Adalet Bakanlığı’nın istemi üzerine yapılan kanun yararına bozma talebinin reddine kararı verilmiştir²⁴⁴.

Hatta bazı hükümlülerin ceza aldığı dava dosyası dayanak yapıp hükümlünün iyi halli olmadığı kararı verilmektedir. Ancak bu tarz değerlendirmelerle iyi halli olmadığı kararı verilmesi de hukuka aykırıdır. Bu konuda Yargıtay 1. C.D. 03.03.2023 Tarih ve 2023/473 E. 2023/794 K. sayılı ilamında;

“Somut olayda, mevzuattaki yasal düzenlemeler dışına çıkılarak İdare ve Gözlem Kurulu kararında hükümlünün yargılandığı ve ceza aldığı dosyadaki delillerden ve örgüt içindeki konumundan bahsedilerek topluma uyum sağlayamayacağı yönünde kanaat oluştuğu ve değerlendirme yapıldığı anlaşılmıştır. İdare ve Gözlem Kurulu tarafından hükümlünün iyi halli olmadığına dair verilen kararda gösterilen gerekçenin dosya içeriğine uygun, yerinde ve yasal olmadığı belirlenerek hükümlünün şikayetinin kabulü ile İdare ve Gözlem Kurulunun 08.03.2022 tarih ve 2022/1443 Karar sayılı kararının iptaline ve yeniden bir değerlendirme yapılarak karar verilmesine dair İnfaz Hakimliğince verilen karara karşı yapılan itirazın reddine dair itiraz merciince verilen kararda usul ve yasaya aykırılık görülmediğinden,”

Şeklindeki değerlendirme ile ceza alınan dosyanın delillerinin değerlendirmeye konu edilerek iyi halli olmadığına dair verilen kararın iptalinin usul ve yasalara uygun olduğu belirtilmiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, halen daha iyi hal kararına ilişkin değerlendirmelerde usulsüzlükler yapılmakta ve kurumun keyfi davranışları görülmektedir.

Bu hususlara ek olarak, açığa ve denetimli serbestliğe ayrılmaya ilişkin idare ve gözlem kurulu kararında öncelikle iyi halli olup olmadığı tespiti yapılması gerektiğine değinmek gerekmektedir. Nitekim Yargıtay bir kararında²⁴⁵, iki kez firar etmiş bir hükümlünün bile açığa ayrılma talebi olması halinde öncelikle iyi hale ilişkin bir inceleme yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Esasen iki kez firar etmiş bir hükümlü ACİKAY m. 8/2-c

²⁴⁴ Aynı yönde kararlar için, Yargıtay 1.Ceza Dairesi (Yar. 1 C.D.) K. 2024/8437 (13.12.2024); K. 2024/6985 (25.10.2024); K. 2024/8434 (13.12.2024).

²⁴⁵ Yargıtay 1.Ceza Dairesi (Yar. 1 C.D.) K. 2022/3108 (22.04.2022).

uyarınca açığa ayrılamayacak ise de öncelikle iyi halli olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

2.3.3. Özel Koşullar

Yukarıda da belirtildiği üzere kapalı cezaevi kurumlarından açık cezaevi kurumlarına geçişlerde ACİKAY m. 6/1 hükmünce genel kural koşullu salıverilme tarihine 7 yıl veya daha az süre kalmasıdır. Ancak bu kuralın haricinde 5 yıl veya daha az süre ve 3 yıl veya daha az süre öngörülen istisnai haller bulunmaktadır. Buna ek olarak bazı suç tipleri açısından farklı kurallar öngörülmüştür. Bu suçlardan mahkûm olan hükümlülerin açık kuruma ayrılma şartları incelenirken, bu özel düzenlemelerin göz önünde tutulması gerekir. ACİKAY m. 6/2 düzenlemesi “Açık kurumlara ayrılabilmek için, ayrıca: ...” şeklindeki düzenlemesiyle bu hususa vurgu yapmıştır.

Hemen belirtmeli ki, açığa ayrılma hali özel şart gerektirse dahi hükümlünün iyi halli olması gerektiği unutulmamalıdır²⁴⁶. İlgili yönetmeliğin bazı kısımlarında iyi hale ilişkin belirtme olmaması, iyi halin aranmadığı anlamına gelmemelidir. İyi halin olması yukarıda açıklandığı üzere açık kuruma ayrılmak için genel koşuldur. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bu belirlenen özel koşullardaki suç türlerinden alınan cezalarda da kapalı kurumlarda geçirilmesi lazım gelen kısmı; ceza 10 yıldan aşağı olduğu takdirde 1 ay veya ceza 10 yıl veya daha fazla olduğunda cezanın 1/10’u kadardır²⁴⁷.

2.3.3.1. ACİKAY m. 6/2-a Kapsamındaki Suçlar Açısından

ACİKAY m. 6/2-a’daki düzenleme ile TCK’de yazılı Nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçlarını ve bunlara karşılık olan ETCK’de yazan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi toplu kullanma veya başkasına verip alma, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, nitelikli hırsızlık ve yağma suçlarından hüküm alan mahkûmların açık kuruma ayrılmalarında koşullu salıverilme tarihine 7 yıl veya daha az süre kalması şartını 5 yıldan az süre kalması şeklinde belirlenmiştir.

Hemen bir örnekle açıklamak gerekirse, kişinin TCK m. 149 uyarınca nitelikli yağma suçundan 15 yıl hapis cezasına mahkûm edildiğini ve cezasının kesinleştiğini düşünelim.

²⁴⁶ Özdemir, “Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma”, 390.

²⁴⁷ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 67.

Toplam cezası kasten işlenebilen bir suçta 3 yıldan fazla olduğu için mahkûm, doğrudan açık kuruma ayrılamayacaktır. Kapalı kurumda belli bir süre cezanın çektilmesi gerekmektedir. Asıl kural 10 yıldan az süreli hapis cezalarında hükümlünün cezasının 1 ayını, 10 yıl veya daha fazla süreli hapis cezasının 1/10 oranı kadar süreyi kapalı kurumlarda çekmesi ve koşullu salıverilme tarihine 7 yıl kalmasıdır. Hükümlünün ceza aldığı suç türü genel kurala tabi olsa idi toplam cezanın 1/10'unu kapalı kurumda geçirmesiyle birlikte iyi halli olur ve talepte bulunursa açık kuruma ayrılabilirdi. Ancak hükümlünün ceza aldığı suçun ACİKAY m. 6/2-a uyarınca belirtilen suçlardan olması sebebiyle koşullu salıverilme tarihine 7 yıl veya daha az süre kalması kuralı değil, 5 yıl veya daha az süre kalması kuralı uygulanacaktır. Böylelikle koşullu salıverilmesine 7 yıl 6 ay şeklinde süre kalan hükümlü, 2 yıl 6 ay kapalı kurumda kalmalı ki açık kuruma ayrılabilin. Şayet suç türlerinde ayırım olmasa idi 15 yıl süreli hapis cezasının 1/10'u olan 1 yıl 6 ay kapalı kurumda kalınması hükümlünün açık kuruma ayrılması yeterli olacaktı.

2.3.3.2. ACİKAY m. 6/2-b Kapsamındaki Suçlar Açısından

ACİKAY m. 6/2-b'deki düzenleme ile TCK'de suç sayılan cinsel saldırı ve çocuğun cinsel istismarı, eşe karşı işlenen kasten öldürme, kasten yaralama ve eziyet suçlarını; ayrıca ETCK'de bu suçlara karşılık gelen çocuğun cinsel istismarı, 15 yaşını doldurmuş kişiye karşı cinsel saldırı, mağdurda bir zarara veya ölüme yol açacak şekilde cinsel saldırı, eşe karşı kasten öldürme ve eşe karşı eziyet suçlarından ceza alan hükümlülerin cezasının infazında koşullu salıverilme tarihine 3 yıldan az süre kalması şartı ihtiva edilmiştir.

Bu hususta uluslararası anlaşmaların toplumumuza kazanımları ve kadının toplumdaki yerinin önemi açısından ayrı bir parantez açmak isabetli olacaktır. Aile içi şiddet ve kadına yönelik olarak uluslararası alanda çeşitli birçok çalışma yapılmış ve birçok ortak hukuki metin hazırlanmıştır. Ülkemiz de bu konuda düzenlenen çeşitli birçok hukuki metine taraf olmuştur. Taraf olunan bu sözleşmeler diğer devletlere birtakım yükümlülükler getirdiği gibi bizim ülkemizde de değişikliklere yol açmıştır. Bu kapsamda iç hukukumuzda düzenlemeler yapılmıştır. Şiddetle mücadele noktasında iş birliği esasına dayalı çeşitli kurum ve kuruluşlar oluşturulmuştur²⁴⁸. Örneğin 6284 sayılı

²⁴⁸Sefanur Didar Söylemez, "AİLE İÇİ ŞİDDET, KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE 6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER", *Bayburt Üniversitesi Adalet Dergisi* 1/1 (Aralık 2022), 92.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun²⁴⁹ da bu düzenlemeler kapsamında 2012 yılında mevzuatımıza kazandırılmıştır. Bazı sivil toplum örgütlerinin ve kadın topluluklarının önerileri ile kadın cinayetlerindeki gözle görülür artışın etkisi de bu şekilde düzenlemelerin ne denli gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda sadece kadın cinayetleri açısından değil cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçun mağduru olan, şiddete maruz kalan birçok kadın açısından da önemli sayılabilecek lehe değişiklikler yapılmıştır. Örneğin 08.07.2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun değişikliği ile eşe karşı işlenen suçlarda “boşandığı eş” ibaresi de eklenerek sadece resmi evlilik birliğinde olan kadınların değil, boşanmış olup da bu tür eylemlere maruz kalan kadınlara yönelik korumacı bir politika uygulanmıştır. TCK’de ise eş kavramının tanımı yapılmamıştır²⁵⁰. Bu sebeple, Türk Medeni Kanunu (MK)’nda²⁵¹ yer alan “eş” olduğu kabul edilmiştir. MK uyarınca “eş” sıfatının kazanılabilmesi için, bu Kanun kapsamında geçerliliği olan evliliğin yapılması şarttır. Eş sıfatının bu minvalde değerlendirilmesi gerekir. Ancak ACİKAY m. 6/2-b bendinde “eş” ibaresi kullanıldığı için “boşandığı eş” ya da “dini nikahlı eş” karşı bu suça uyan eylemleri gerçekleştiren ve ceza alan hükümlüler, açık kuruma ayrılmada koşullu salıverilme tarihine 3 yıldan az süre kalması şartına değil genel kural olan 7 yıldan az süre kalması şartına tabidir. Bu hususla alakalı ilgili yönetmeliğin eksik kaldığı ve TCK değişikliği doğrultusunda değiştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bir diğer örnek ise 27.05.2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanun değişikliği ile bazı suçlarda “kadına karşı” ibaresi ile, suçun kadına karşı işlenmesi nitelikli hal olarak belirlenmiştir. Bu olumlu gelişmelerin gerekli olduğu fakat yeterli olmadığı kanaatindeyiz. Hemen belirtmek gerekir ki, ACİKAY bu konuda yetersiz kalmıştır. Eşe karşı işlenen suçların işbu ACİKAY m. 6/2-b bendinin devamına, “kadına karşı işlenen 82/1-f, 86/2-2.cümle, 94/1-2.cümle, 96/1-2.cümle, 106/1-2.cümle” şeklinde ekleme yapılarak güncelliğini koruyacağı ve bu doğrultuda kadına karşı şiddetin önlenmesi adına caydırıcılığı arttıracığı, bu şekilde yararlı ve yerinde bir değişiklik olacağı inancındayız.

Tüm bunlara ek olarak kanun koyucu cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan TCK m. 104 ‘Reşit olmayanla cinsel ilişki’ ve TCK m. 105 ‘Cinsel taciz’ suçlarını ilgili madde

²⁴⁹ Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, *Resmî Gazete* 28239 (20.03.2012), 6284.

²⁵⁰ Zeynep Büşra Korkmaz, “Türk Ceza Hukukunda Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu”, *Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/1 (Ocak 2024), 29.

²⁵¹ Türk Medeni Kanunu (MK), *Resmî Gazete* 24607 (08.12.2001), 4271.

kapsamına dahil etmemiştir. Dolayısıyla bu suçu işleyenler, öncelikle kapalı kuruma alınacak, iyi halli oldukları ve diğer suçlarda da aranan genel şartları taşıdıkları tespit edildikten sonra açık kuruma ayrılacaklardır²⁵².

2.3.3.3. ACİKAY m. 6/2-c Kapsamındaki Suçlar Açısından

ACİKAY m. 6/2-c'deki madde uyarınca etkin pişmanlıktan yararlanan hükümlülerin açığa ayrılması için koşullu salıverilmesine ne kadar süre kalması gerektiği ihdas edilmiştir. İlgili yönetmelik maddesinde, genel olarak etkin pişmanlıkla ilgili hükümleri içeren kanun ve maddelerden bahsedilmiş, etkin pişmanlıktan yararlanan hükümlülerin açık kuruma ayrılmaları için koşullu salıverilme tarihine 2 yıldan az süre kalması gerektiğini öngörmüştür.

4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu²⁵³ m. 2'de etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. Mülga 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu²⁵⁴ m. 14'te bu kanunun öngördüğü suçlarda etkin pişmanlık kurumu düzenlenmiştir. TCK m. 221'de de suç işlemek amacıyla örgüt kuran ve çeşitli örgüt suçlarının faili olan kişilere verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır²⁵⁵. Esasen madde metninde bahsedilmek istenen örgütlü suçlardan veya terör suçlarından mahkûm olan hükümlünün etkin pişmanlıktan faydalanıp faydalanmamasına göre açık kuruma ayrılması süresinin değişkenlik gösterdiğiidir. Bu açıklamalar ışığında hükümlünün ACİKAY m. 6/1-c hükmü de dikkate alınarak toplam cezanın 1/3'ünü iyi halli geçirmesi ve etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması halinde koşullu salıverilme tarihine iki yıldan az bir süre kaldığında açık kuruma geçmeye hak kazanacaktır. Önceki açıklamalarda bahsettiğimiz üzere bu türden suçlarda doğrudan açık kuruma ayrılma bulunmamaktadır.

2.3.3.4. ACİKAY m. 6/2-ç Kapsamındaki Suçlar Açısından

ACİKAY m. 6/2-ç kapsamında da etkin pişmanlıkta bulunmayan örgüt ve terör suçlarından hükümlülerin örgütten ayrıldıklarının tespit edilmesi halinde koşullu salıverilmesine 1 yıldan az süre kalmasıyla birlikte açık kuruma ayrılabilceği öngörülmüştür. Bu karar idare ve gözlem kurulunca tespit edilmelidir. Ancak örgütten

²⁵² Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 68.

²⁵³ Topluma Kazandırma Kanunu, *Resmî Gazete* 25191 (06.08.2003), 4959.

²⁵⁴ Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu, *Resmî Gazete* 23773 (01.08.1999), 4422.

²⁵⁵ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 70.

ayrılma hususunun değerlendirilmesi CGTİHK m. 89/3 uyarınca özel idare ve gözlem kurulu tarafından değil, GSHDY m. 13/1 uyarınca oluşturulan mevcut idare ve gözlem kurulu tarafından yapılır²⁵⁶. Samimiyetin tasdiki kararı adı verilen bu uygulama CTE’lerde sıklıkla uygulanmaktadır. Samimiyetin tasdiki kararı; terör ve örgütlü suçlardan mahkûm olanlar ve etkin pişmanlıktan yararlanmayanlar bakımından alınır²⁵⁷. Uygulamada bu madde minvalinde birtakım sorunlar meydana gelmektedir. Madde metninde bahsedilmemesine rağmen hükümlülerden örgütten ayrıldıklarına ilişkin beyan alınması istenmektedir. Ancak bu konuda farklı uygulamalar bulunduğu görülmektedir. Hükümlünün açık kuruma ayrılabilmesi için örgütten ayrıldığını beyan etmesinin zorunluluk olarak aranmadığı, idare ve gözlem kurulu tarafından örgütten ayrıldığına veya örgütle bağının bulunmadığına dair re’sen karar verilebildiğine dair örnekler de bulunmaktadır²⁵⁸.

Hemen belirtmek gerekir ki, hükümlünün beyanda bulunmasına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Bu konuda yeknesak bir CTE sistemi de bulunmamaktadır. Beyan alma uygulamasının hükümlünün örgüt mensubiyeti tescillendiği, kabule rağmen hükümlünün kabul etmemesini yazı altına almanın açık kuruma ayrılmada bir şart olarak görülmesi bazı yazarlarca eleştirilmektedir. Şen’e²⁵⁹ göre bu hususu bir şart olarak dayatmak hukuka ve vicdana aykırıdır. Bir diğer eleştiri de suç tamamlandıktan sonra etkin pişmanlığın ceza sorumluluğuna etkisi olmaması kuralından mütevellit terör ve örgütlü suç hükümlülerinin cezaları kesinleştikten sonra örgütten ayrıldığını beyan ederek açık kuruma geçmek için bunun bir şart olarak uygulanması abesle iştigaldir. Bu konuda bir düzenlenme yapılması gerektiğini savunan yazarlar²⁶⁰ da bulunmaktadır.

2.3.4. Toplamalı Cezalarda Açık Kuruma Ayrılma Hususu (ACİKAY m. 6/3)

Cezaların toplanması hususu ve ilgili yönetmelikte ‘toplam ceza’ ibaresine birçok yerde değinildiği yukarıda bahsedilmiştir. Cezaların içtimaı de denilen bu sistem hükümlünün ne kadar süre ile kapalı kurumda kalacağını belirlemek için önemlidir. ACİKAY m. 6/3’te yazılı maddeden bahisle birden fazla suçtan hapis cezası almış hükümlü için CGTİHK m.

²⁵⁶ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 72.

²⁵⁷ Özdemir, “Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma”, 393.

²⁵⁸ Ersan Şen vd., *Ceza Avukatının Başvuru Kitabı* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2022) 750.

²⁵⁹ Ersan Şen vd., *Ceza Avukatının Başvuru Kitabı*, 753.

²⁶⁰ Detaylı bilgi için; Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 90 vd.

99 uyarınca cezaların içtimaı yapılarak toplam sonuç ceza belirlenecek ve suçların nevine göre açık kuruma ayrılması şartlarının sağlanıp sağlanamadığı tespit edilecektir.

Hemen bir örnekle açıklamak gerekirse, TCK m. 109 suçundan 5 yıl ve TCK m. 103 suçundan 10 yıl hapis cezası alan hükümlü, cezaların toplanması sonucu 15 yıl toplam ceza almış olduğunda ACİKAY m. 6/1 hükmünce 10 yıldan fazla ceza aldığı için toplam cezanın 1/10'unu kapalı kurumda geçirmelidir. Bu halde hükümlü genel şartlara göre 1 yıl 6 ay kapalı kurumda geçirdikten sonra koşullu salıverilmesine belli süre kaldıktan sonra açık kuruma ayrılabilir. Her ne kadar TCK m. 109 suçu, 7 yıldan az süre kalması şeklinde olan genel kurala tabi olsa da ACİKAY m. 6/2-b hükmü, TCK m. 103 suçu açısından 3 yıldan az süre kalmasını şart koyduğundan hükümlünün koşullu salıverilme tarihine 3 yıldan az süre kaldığı tarihten sonra açık kuruma ayrılması gerekecektir.

CGTİHK m. 99'a 2020 yılındaki yapılan ekleme ile adli para cezasından çevrili hapis cezasının koşullu salıverilmeye ilişkin olarak toplamaya dahil edileceği yazılmıştır. Ancak bu durum hükümlünün kapalı kurumda kalacağı süreyi etkilememektedir. Adli para cezasından çevrilen hapis cezaları doğrudan açık kurumlarda infaz edildiğinden, diğer cezalar ile toplandığı takdirde açık kuruma ayrılma sürelerinin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır; adli para cezasından çevrilen hapis cezası yokmuş gibi hesaplama yapılır²⁶¹.

2.4. Çocuk Eğitimevinden Açık Kuruma Ayrılacak Hükümlüler

2.4.1. Tanımı

Çocuk eğitimevleri, CGTİHK m. 15'te düzenlenmiştir ve aynı maddede tanımlanmıştır. İsminden de anlaşıldığı gibi kurumdaki öncelikli amaç ceza veya güvenlik tedbirinin infazı değil çocuğun eğitilmesidir. Çocuk eğitimevleri açık ceza infaz kurumlarına benzerlik göstermektedir²⁶².

Yetişkinler için ceza infaz kurumu ibaresi kullanılırken çocuklar açısından eğitimevi ibaresi uygun görülmüştür. Bu isimlendirme, konunkoyucunun suç ve ceza siyasetiyle bağlantılıdır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)²⁶³ m. 3'e göre “çocuk”,

²⁶¹ Özdemir, “Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma”, 394.

²⁶² Sağiroğlu, *Ceza İnfaz Sistemi*, 528.

²⁶³ Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK), *Resmî Gazete* 25876 (15.07.2005), 5395.

normalden erken yaşta erginliğine erişmiş olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, MK anlamında ergin olup olmaması ceza hukuku açısından önemli değildir. TCK anlamında 18 yaşından küçük kimse çocuk sayılmaktadır. Aynı maddede suça sürüklenen çocuk da (SSÇ) tanımlanmıştır. Tanımda ise suç teşkil eden bir fiili işlediği iddiasıyla hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı güvenlik tedbiri uygulanan çocuk, SSÇ olarak ifade edilmiştir²⁶⁴. Uluslararası anlaşmalar ve çocukların üstün yararı gözetilmesi gibi ilkeler, temel hak ve hürriyetler kapsamında çocuk hakkında yapılan ceza yargılamaları ve neticesinde cezaların infazı farklılık göstermektedir.

Ülkemizde SSÇ sayısı her geçen gün artmakla korkunç denebilecek sayılara ulaşmıştır. Her ne kadar 2023 yılında 2022 yılına göre bir düşüş olmuşsa da mağdur- fail veya çeşitli konumda 537 bin 583 çocuk adli birimlere getirilmiş veya gelmiştir. Bunlardan 178 bin 834'ü suça sürüklenme sebebiyledir²⁶⁵. Türkiye’de çocuklar için ceza ehliyeti on iki yaşını doldurmak ve on sekiz yaşın altında olmak şeklinde ifade edilmektedir. CTE’ne bağlı Çocuk Eğitimevleri bu yaş aralığındaki hüküm giymiş çocukların cezalarının infaz edildiği kurumlardır²⁶⁶. Çocuk eğitimevlerinde konferans salonu, sinema, revir, ayrı yemekhane gibi birçok farklı imkân bulunmaktadır²⁶⁷. Bu kurumlardan ülkemizde Ankara, Elâzığ, İstanbul (Anadolu) ve İzmir (Urla) olmak üzere 4 adet bulunmakta olup, bunların kapasitesi 100 ila 250 kişi arasında değişmektedir²⁶⁸.

2.4.2. Çocuk Eğitimevinden Açık Kuruma Ayrılma

ACIKAY m. 7/1’de cezası kesinleşmiş SSÇ’nin çocuk eğitimevinde ıslah edilmesi sırasında yaş şartına ve eğitim durumuna göre açık kuruma ayrılması öngörülmüştür. Eğitime devam etmeyenler açısından 18 yaşını bitirdiklerinde, eğitimine devam edenlerinse 21 yaşını dolduklarında açık kuruma ayrılacağı belirlenmiştir. Bu tür açık

²⁶⁴ Süleyman Özar, “SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUĞUN CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRİ SORUMLULUĞU” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 55 (Temmuz 2023), 112.

²⁶⁵ TUIK Kurumsal, Türkiye’de Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı, (E.T.:12/12/2024)

²⁶⁶ Sultan Ebru Bulgurcuoğlu – Gülsüm Çamur Duyan, “HÜKÜMLÜ ÇOCUKLAR: İSTANBUL VE ANKARA ÇOCUK EĞİTİMEVİ ÖRNEĞİ”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)* 30 (Temmuz 2019), 169.

²⁶⁷ Akbulut, *İnfaz Hukuku*, 221.

²⁶⁸ Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 449.

kuruma geçişlerde talep ve iyi hal şartları aranmaksızın bu hükümlülerin açık kuruma gönderilmeleri zorunlu tutulmuştur²⁶⁹.

2018 yılındaki kanun değişikliği ile maddeye eklenen cümlede hükümlünün 18 yaşını doldurmadan evvel işlediği suçlardan dolayı cezasının infazının kapalı kurumda değil açık kurumda geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu düzenleme uygulamada kafa karışıklıklarına sebebiyet vermektedir. Kanun yollarına başvuru sebebiyle 18 yaşını doldurduktan sonra cezası kesinleşen hükümlüler hakkında, cezası kesinleştikten sonra ACİKAY m. 6 uyarınca mı, ACİKAY m. 7/1 uyarınca mı açık kuruma ayrılma prosedürü uygulanacağı uygulamada tartışılmaktadır. Esasen bu tarz hükümlüler çocuk eğitimevine giremeyecekleri için ACİKAY m. 7/1'in uygulanamayacağı barizdir. CTE'nin de bu konudaki görüşleri²⁷⁰ hükümlü 18 yaşından önce işlemiş dahi olsa çocuk hiçbir zaman eğitimevine girmediği için ACİKAY m. 7/1'den yararlanamayacağı yönündedir. Nitekim madde metni de çocuk eğitimevinde bulunan hükümlülerin açık kuruma ayrılmasından bahsetmiştir. Örneğin, 18 yaşından küçükken işlediği bir suçtan ötürü 24 yaşında hapis cezası kesinleşen bir hükümlü, çocuk eğitimevine alınamayacağı için ACİKAY m. 6 kapsamında cezasının bir kısmını kapalı kurumda geçirecek ve koşullu salıverilme tarihine belli bir süre kalmasını bekleyecektir.

Bu tesislerde bulunan çocuk hükümlülerin kural olarak kapalı kuruma gönderilmesi yasaktır. Ancak haklarında tutuklama kararı bulunan çocuklar ve çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocuklar bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır²⁷¹. Diğer bir ifadeyle çocuk eğitimevindeyken hakkında tutuklama kararı verilen bir SSÇ tutuklandığı sebebiyle kapalı infaz kurumuna gönderilecektir. Yine aynı şekilde disiplin gibi sebeplerle kapalı kuruma nakil edilmesi zorunlu olan SSÇ'ler bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır.

2.5. Açık Kuruma Ayrılamayacak Hükümlüler

İlgili yönetmelikte, doğrudan açık kuruma alınacak hükümlüler, kapalı kurumdan açık kuruma ayrılacak hükümlüler, çocuk eğitimevinden açık kuruma ayrılacak hükümlüler sırasıyla açıklanmıştır. Devamında ACİKAY m. 8'de ise açık kuruma geçmesi mümkün

²⁶⁹ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 102.

²⁷⁰ CTE'nin Elazığ CBS Hitaplı 10.02.2020 tarih ve 24109 sayılı yazısı. CTE Görüşleri için; Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 102.

²⁷¹ Özbek, *İnfaz Hukuku*, 310.

olmayan hükümlülerden bahsedilmiştir. Bu madde kapsamında açık kuruma hiçbir şekilde ayrılamayacak hükümlüler ve açık kuruma geçici süreyle ayrılamayacak hükümlüler şeklinde bir ayırım yapmak mümkündür. Bunun sebebi ACİKAY m. 8/1-2 bentlerinde sayılı sebepler her hâlükârda açığa ayrılmaya engelken ACİKAY m. 8/3 bendinde ise durumlar devam ettiği sürece, ezcümle geçici süreyle açığa ayrılmaya engel hal bulunduğu sürece açığa ayrılamayacak hükümlülerin düzenlenmiş olmasıdır.

2.5.1. Açık Kuruma Hiçbir Halde Ayrılamayacak Hükümlüler (ACİKAY m. 8/1-2)

2.5.1.1. Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezasına Mahkûm Edilen Hükümlüler

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, TCK m. 47’de düzenlenmiş olup, ülkemizde de 2005 yılından itibaren uygulama alanı bulmaktadır. 2004’te ülkemizde idam cezası maddelerinin hepsinin kaldırılmasından sonra idam cezasına mahkûm edilmiş hükümlülerin cezaları ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çevrilmiştir²⁷². Ancak bu durum bazı yazarlarca eleştirilmektedir. Dönmezer, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yaptırımını, ölüm cezasına benzeterek eleştirmiş ve fail hakkında ölüm cezası verilmiş gibi uygulamaya neden olacağını savunmuştur²⁷³.

CGTİHK m. 25 uyarınca ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı diğer hükümlülere göre farklılıklar arz etmektedir. Hükümlü günün 23 saati tek kişilik odada kalmakta ve sadece bir saatinde spor yapma ve açık havaya çıkma hakkı bulunmaktadır.

ACİKAY m. 8/1-a’da ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilen hükümlülerin hiçbir şekilde açık kuruma ayrılamayacağı düzenlenmiştir. Bu tür ceza alan hükümlüler koşullu salıverilme sürelerine kadar cezalarının infazını kapalı kurumlarda yerine getireceklerdir.

2.5.1.2. Haklarında İkinci Defa Tekerrür Hükümleri Uygulanan Hükümlüler (Mülga)

Hemen belirtmek gerekir ki, ACİKAY m. 8/1-b hükmü, 04.06.2025 tarihli değişiklik ile yürürlükten kaldırılmıştır. Mevzuat değişikliği öncesinde ikinci kez mükerrir olan

²⁷² Öznur Yıldız, *Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası Almış Hükümlülerde Başetme Mekanizmaları Ve Psikolojik Dayanıklılığın İncelenmesi* (İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 3.

²⁷³ Fatma Karakaş Doğan, *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009) 156.

mahkûmların koşullu salıverilmesi ve açığa ayrılması mümkün değilken halihazırda koşullu salıverilmeleri ve açığa ayrılmalarında bir engel bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle ikinci kez mükerrir hükümlülerin ıslahta umutlarını yeşertme yolunda bir adım atılmıştır.

Tekerrür, TCK m. 58’de düzenlenmiş, kanun sistematığı açısından güvenlik tedbirleri başlığı altında yer alan bir müessesedir. Güvenlik tedbirleri, tehlikeli failler hakkında cezanın yanında hükmolunan bir yaptırım türüdür²⁷⁴. Tekerrür, mahkumiyetten sonra yeniden suç işlenmesidir; yeniden suç işleyene mükerrir denir²⁷⁵. Tekerrür, hükümlünün infazından sonra belli süreler içerisinde yeniden suç işlemesi sebebiyle, ıslah olmamış kişiye yönelik cezanın farklı şekillerde infazını öngören bir sistemdir.

Tekerrür hükümlerinin maddi ceza hukukuna mı infaz hukukuna mı ilişkin olduğu tartışmalı bir durumdur. Bu tartışmaya neden olan durum müessesenin TCK içerisinde ‘Güvenlik Tedbirleri’ başlığı altında düzenlenmesine rağmen TCK m. 7/3 hükmünde “... tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler derhal uygulanır.” denilmesi, doktrinde kafa karışıklığına sebep olmuştur. Ancak tekerrür hükümlerinin hem maddi ceza hukuku hem de infaz hukuku yönünün bulunduğu söyleyebiliriz. Yargıtay’ın da bu konuda her iki görüşü desteklediği kararlar mevcuttur. Yargıtay CGK 06.03.2012 tarih ve 2011/384 E. 2012/82 K. sayılı ilamı ile maddi ceza hukukuna yakın olduğu ancak infaz hukukundan kesin bir şekilde ayrılmadığı sonucu çıkartılabilir. Ancak tekerrür, hükmün infazı aşamasında önemlidir. TCK m. 58/6 hükmüne göre tekerrür bulunması halinde sonraki suçtan dolayı verilen cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektilmesi gerekmektedir. Tekerrürün hükmün infazı aşamasındaki ilk sonucu, diğer suçlulardan farklı olarak hakkında hapis cezasına hükmedilen mükerrirler için daha uzun süreli koşullu salıverilme sürelerinin kabul edilmiş olmasıdır²⁷⁶.

Mükerrirlere özgü infaz rejimi CGTİHK m. 108’de düzenlenmiştir. İkinci kez mükerrir olan, bir diğer deyişle hakkında ikinci kez tekerrür hükümleri uygulanan hükümlüler değişiklik öncesinde CGTİHK m. 108/3’e göre koşullu salıverilme müessesesinden yararlanamamaktaydı. İkinci kere mükerrir olan bu kişi, koşullu salıvermeden yararlanamadıkları için haklarında verilen somut ceza ne kadarsa ceza infaz kurumunda

²⁷⁴ Esra Alan, *Ceza Hukukunda Yeni Boyutuyla Tekerrür* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 94.

²⁷⁵ Oktay Erdoğan, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022) 299.

²⁷⁶ Mehmet Onursal Cin, “Türk Ceza Hukukunda Tekerrürün Sonuçları”, *Adalet Dergisi* 73 (Ekim 2024), 280.

kalması gereken süre de o kadar idi²⁷⁷. Ancak 04.06.2025 tarihindeki değişiklik ile CGTİHK m. 108’de “...Ancak, süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı dörtte üç olarak uygulanır.” Şeklinde değişiklik yapılmış ve ikinci kez mükerrir hükümlüler için koşullu salıverilme dolayısıyla açık kuruma ayrılma umudu getirilmiştir. Mükerrirlere yönelik infaz rejimi ayrı olduğundan ikinci kez mükerrirlerin cezası yanında başka cezaları da varsa cezaların toplanıp toplanamayacağı konusunda uygulamada görüş birliği bulunmamaktadır. Konuyla alakalı farklı infaz rejimine tabi olması ve koşullu salıverilme konusu sebebiyle mükerrir cezaya ilişkin ayrı süre belgesi, diğer cezalara ilişkin ayrı süre belgesi düzenlenilmesi, mükerrir ceza bittikten sonra kalan cezaların bağımsız değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Aksi takdirde ikinci defa tekerrür hükümleri uygulanan ceza, diğer cezalarla toplanıp tek bir süre belgesi üzerinden infaz yapıldığında, hükümlünün açık kuruma ayrılmasının önü kapanmaktadır²⁷⁸.

2.5.1.3. Haklarında Beş veya Daha Fazla Hücreye Koyma Cezası Verilmiş Hükümlüler

ACIKAY m. 8/1-c’deki hüküm ile toplam beş veya daha fazla hücre cezası alan hükümlünün 1 yıllık süre geçmeden açığa ayrılmayacağı belirtilmiştir. CGTİHK m. 44’te hücreye koyma cezasının ne olduğu ve hangi fiiller halinde hükümlünün bu cezayı aldığı detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. İlgili maddenin ilk fıkrası hücreye koyma cezasının ne olduğu açıklanmıştır.

Düzenleme incelendiğinde beşten az hücreye koyma cezası alan hükümlünün iyi halli olması halinde açığa ayrılabilmesi sonucuna varılmaktadır. Yönetmelik maddesinin uygulama alanı bulabilmesi için hücre cezalarının zincirleme infaz edilip edilmedikleri ve/veya infaz tarihlerinin çakışıp çakışmadığı önem arz etmemektedir²⁷⁹. Önemli olan son hücreye koyma cezasının kaldırılması üzerinden 1 yıl süre geçmesidir. Disiplin cezaları CGTİHK m. 37 vd. hükümlerinde düzenlenmiş olup; cezanın kaldırılması CGTİHK m. 48’de düzenlenmiştir. CGTİHK m. 48/4-f bendi uyarınca hücreye koyma cezasında madde metninin ikinci fıkrasındaki hâllerde altı ay, üçüncü fıkrasındaki hâllerde bir yıl geçtikten sonra hücreye koyma cezası disiplin kurulu kararıyla kaldırılır.

²⁷⁷ Cin, Tekerrürün Sonuçları, 283.

²⁷⁸ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 106.

²⁷⁹ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 109.

Hücreye koyma cezası, insan hakları kapsamında çokça tartışılmış ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) tarafından da birçok kararda incelenmiştir. İHAM tek kişilik hücre uygulamasına ilişkin olarak her başvuruda somut durumları incelemektedir. Tek kişilik hücrede kalmayı zorunlu kılan sebepler, kalma süresi, kalınan yerin imkânları ve tecrit sonucunun ortaya çıkıp çıkmaması hususlarını hepsini birden ele alarak İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) m. 3 kapsamında değerlendirme yapmaktadır²⁸⁰. Örnek vermek gerekirse 07.06.2011 tarihli Csüllög / Macaristan Kararında²⁸¹, yetkililerin, hücreye koyma cezası verildiğinde ve uzatıldığında esasa ilişkin gerekçe sunmadıklarından bahisle Sözleşmenin 3'üncü maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu sebeple kanun koyucu CGTİHK m. 44'ü düzenlerken ilgili cezayı 21 gün ile sınırlamış, ağır bir ceza olduğundan dolayı sıkı şekil şartlarına tabi tutulmuştur. Bu madde kapsamında beş veya daha fazla hücreye koyma cezası alan hükümlüler cezasının kaldırılması üzerinden 1 yıl geçmedikçe açık kuruma ayrılamayacaklardır.

2.5.1.4. Terör ve Örgütlü Suçlardan Mahkûm Olan Hükümlüler

Terör suçlarından ve örgütlü suçlardan mahkûm olan hükümlülere ilişkin önceki bölümlerde detaylı açıklamalar yapılmıştır. ACİKAY m. 8/1-ç bendindeki düzenleme ile kapalı kurumdan açık kuruma ayrılmanın bahsedildiği m. 6'ya atıf yapılarak bu madde dışında kalan terör suçları ve örgütlü suçlar kapsamında mahkûm olan hükümlülerin açığa ayrılmayacağı belirtilmiştir.

Tekrar bahsetmek gerekirse, ACİKAY m. 6/2-c bendinde yazılı kanunlar kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanan hükümlüler ile ACİKAY m. 6/2-ç bendinde yazılı terör örgütüne mensubiyetleri idare ve gözlem kurulu kararıyla saptanan hükümlüler hariç terör suçları ve örgütlü suçlardan mahkûm olan hükümlüler açık kuruma ayrılamayacaklardır.

2.5.1.5 Koşullu Salıverilme Kararı Geri Alınan Hükümlüler

Denetim süresi boyunca yükümlülüklerine uygun hareket eden ve infaz süresini iyi hâlli bir şekilde geçiren hükümlü, cezasını tamamlamış sayılır. Ancak, koşullu salıverilen hükümlü, denetim süresinde kasıtlı bir suç işleyerek hapis cezası alırsa ya da infaz

²⁸⁰ Bahattin Aras, “Hükümlü ve Tutukluların Disiplin Soruşturmalarına İlişkin Temel Esaslar”, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/1 (Mart 2023), 24.

²⁸¹ İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM), Csüllög / Macaristan Kararı, Başvuru No: 30042/08 (07.06.2011).

hâkiminin uyarısına rağmen kendisine verilen yükümlülüklerle uymakta ısrar ederse, koşullu salıverilme kararı geri alınır²⁸². ACİKAY m. 8/2-a kapsamında koşullu salıverilme kararı geri alınan hükümlüler, geri alınan cezaların tamamını kapalı kurumda infazını yerine getirecektir.

2.5.1.6. Denetimli Serbestlik Tedbirini İhlal Eden Hükümlüler (Mülga)

ACİKAY m. 8/2-b’de denetimli serbestlik yükümlülüklerini ihlal eden hükümlüler koşullu salıverilmesine kalan sürenin tamamını kapalı kurumda geçirecekleri belirtilmişti. Ancak 04.06.2025 tarihli değişiklik sonra bu madde de ilga edilmiştir. Kaldı ki, ilga edilmese dahi ilgili maddenin işlerliği ilga edilmeden önce de bulunmaktaydı. Kısaca denetimli serbestlik kurumundan bahsetmek gerekirse, suç işlemiş bir hükümlünün, resmi makamlarca suça yönelik bir karşılık veya ceza muhakemesi sürecinde bir tedbir olarak belirlenen bir yükümlülüğün, belirli bir süre, planlama ve gözetim programı kapsamında toplum içinde yerine getirilmesinin sağlandığı ceza adalet yöntemidir²⁸³. Denetimli serbestlik cezanın bireyselleştirilmesinde özel önleme amacına hizmet eden ve hükümlünün koşullu salıverilme tarihine belli süre kala kurumdan ayrılmasını sağlayan bir müessesedir. Bu sistem ilk defa Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de uygulanarak ortaya çıkmıştır²⁸⁴.

Yukarıda da değinildiği üzere ilgili maddenin uygulama alanı ilga edilmeden önce de bulunmaktaydı. Bunun sebebi ise 14.04.2020 tarihinde yapılan değişiklik ile CGTİHK m. 105/A-6-b’de denetimli serbestlik tedbirlerini yerine getirmeyenlerin, plana uymakta ısrar edenlerin açık kuruma gönderileceğinin ifade edilmesidir. Değişiklik öncesi “kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine” şeklinde olan madde metni değişikliği ile ilgili yönetmelik maddesinin uygulama alanı kalmamıştır. 04.06.2025 tarihli değişiklik ile de uygulama alanı bulunmayan madde ilga edilmiştir. Buna rağmen beş yıl gibi bir süre yönetmelikte durmuştur. İlgili maddenin ilga edilmesi yerinde olmuştur.

2.5.1.7. Firar Eden Hükümlüler

²⁸² Gündüz, *Koşullu Salıverilmenin Kararının Geri Alınması*, 400.

²⁸³ Hakan A. Yavuz, *Denetimli Serbestlik* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 20.

²⁸⁴ Cengiz Apaydın – Hasan Kaplan, “Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/2 (Aralık 2019), 189.

Firar kelimesine CGTİHK ve ACİKAY’de çeşitli maddelerde rastlanılsa da mevzuatta tanımı yapılmış değildir. Ancak TCK m. 292’deki düzenlenen suçtan tanımını çıkartmak mümkündür. Sözlük anlamı olarak, kaçma, bir sanık, tutuklu veya hükümlünün güvenlik güçlerinin elinden kurtulması, kaçması şeklinde tanımlanmıştır²⁸⁵. Firar etmek sanık veya hükümlünün kendisine verilen cezaya, gözetim veya kontrol kararına uymayarak kaçmasıdır. ACİKAY m. 8/2-c bendine göre, çocuk eğitimevleri hariç kapalı kurumdan bir kez firar eden hükümlüler ile açık kurumdan iki kez firar eden hükümlüler, firar tarihinden önce kesinleşmiş olan cezaları ve koşullu salıverilme tarihine kadar kesinleşerek infazına başlanacak olan cezalarının tamamını kapalı kurumda yerine getireceklerdir.

Bu madde metninde muğlak olan ve uygulamada sorun teşkil eden durumlar bulunmaktadır. Öncelikle açık kurumdan iki kez firar eden hükümlülerin “koşullu salıverilme tarihine kadar kesinleşecek cezaları” ibaresinin açık bir şekilde yazılmaması kafa karışıklığı yaratmaktadır. Yine firar eylemlerinde kurum tutanağının mı, infaz hakimliğinin disiplin cezasına ilişkin kararının mı, ceza yargılaması sonucunda mahkemenin vereceği kararın mı esas alınacağı konusunda bir tereddüt bulunmaktadır. Konuyla alakalı disiplin cezasının firar fiilinin bir sonucu olduğu, bu nedenle hükümlünün disiplin cezası alıp almadığına bakılmaksızın tekrar açık kuruma ayırlamayacağı ifade edilmiştir²⁸⁶.

Firardan anlaşılması gereken, firar suçunun işlenmesidir. Madde metninde teşebbüsle ilgili bir ifade belirtilmediğinden kanunilik ilkesi gereğince firarın teşebbüs aşamasında kaldığı hallerde bu madde uygulama alanı bulamayacaktır. Ancak bu durumda CGTİHK m. 44/2-c uyarınca hücreye koyma cezası gündeme gelecektir. Faili teşebbüs aşamasında kalmış fiilden ötürü cezalandırabilmek için, fiilin teşebbüs derecesinde kalan şeklinin de ayrıca yaptırıma tabi tutulmuş olması şarttır. Zira teşebbüs hükümleri, ceza sorumluluğunu genişleten kurallardır²⁸⁷.

Firar eylemi salt kurumdan kaçış olarak düşünülmemelidir. Hükümlünün mahkemeye götürülmesi sırasında yolda ya da adliyede iken firar etmesi halinde ceza infaz kurumundan firar etmiş gibi kabul edilir²⁸⁸. Keza tutukluyken de bu eylemi

²⁸⁵ Türk Dil Kurumu, “Firar” (E.T. 16/12/2024).

²⁸⁶ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 115.

²⁸⁷ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 113.

²⁸⁸ Sağıroğlu, *Ceza İnfaz Sistemi*, 501.

gerçekleştirenler tutuklu olduğu suçtan mahkûm olduklarında, bu firar eylemi gözetilecektir. Daha sonrasında hükümlünün açık kuruma ayrılmasına engel olacaktır.

2.5.1.8. Tazyik, Disiplin veya Zorlama Hapsi Olan Hükümlüler

Doğrudan açığa ayrılma bölümünde İİK'den kaynaklanan tazyik hapislerinden bahsetmiştik. Burada ise İİK kapsamı dışında kalan, diğer kanunlarda düzenlenen tazyik hapislerinin, disiplin ve zorlama hapsine hükmedilen hükümlülerin açık kuruma ayırlamayacağı hükme bağlanmıştır.

Zorlama hapsi terimi, 6284 sayılı Kanun'da bulunmaktadır. İlgili mevzuat m. 13'e göre, tedbir yükümlüsünün tedbir kararı ihlali halinde belli sürelerle zorlama hapsine hükmedilmesi öngörülmüştür. Tedbir yükümlülüğünü ihlal eden kişi, verilen zorlama hapsi uyarınca cezasının infazını kapalı kurumda yerine getirecek ve açığa ayrılması mümkün olmayacaktır.

Yine disiplin hapsi, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)²⁸⁹ ve CMK'de değişik yerlerde düzenlenmiştir. CMK m. 2/1-1 hükmünde disiplin hapsinin kendine has kuralları olan bir hapis türü olarak tanımlanmıştır. CMK aksine HMK'de disiplin hapsi tanımı yapılmamış, sadece disiplin hapsi uygulanacak durumlarda belirtilmiştir. HMK'de bir yargılama esnasında mahkemende davranılması gereken kurallara aykırı davranan tarafa ve hatta yargılamanın tarafı durumunda bulunmayan ancak yargılamaya müdahale eden, üçüncü kişilere de yaptırım uygulanabilecektir²⁹⁰. Ayrıca disiplin hapsine mahkûm olanların CGTİHK m. 17 uyarınca infazlarının ertelenmeyeceği de düzenlenmiştir. Ancak CGTİHK m. 16'ya göre hastalık ve gebelik mazereti nedeniyle ertelenebilir²⁹¹.

ACİKAY m. 8/2-ç'de yazılı hapis türlerine mahkûm edilen hükümlülerin cezasının infazının kapalı kurumda geçirecekleri ve açık kuruma ayrılmalarının mümkün olmadığı düzenlenmiştir. Doktrindeki bazı yazarlar CGTİHK m. 14/2-d ve ACİKAY m. 5/1-ç hükümlerinin mefhumu muhalifinden diğer kanunlarda yazılı bu tür cezalara tabi tutulanların açık kuruma ayırlamayacağı, diğer tazyik hapislerinin kapalı kurumda yerine getirileceği anlamına geldiğini savunmaktadır²⁹². Ancak kanaatimizce zorlama ve disiplin

²⁸⁹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK), *Resmî Gazete* 27836 (04.02.2011), 6100.

²⁹⁰ Osman Çakar, "HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNDAKİ CEZA MUHAKEMESİ HÜKÜMLERİ ÖZELİNDE DİSİPLİN HAPSİ", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 32 (Ekim 2017), 414.

²⁹¹ Erdoğan, *İnfaz Hukuku*, 368.

²⁹² Akbulut, *İnfaz Hukuku*, 247. Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 116.

habsinin madde metninde ayrıca belirtilmesi yerinde olmuştur. Hemen bir örnekle açıklamak gerekirse HMK m. 398 uyarınca 6 ay disiplin hapsi alan veya 6284 Sayılı Kanun kapsamında 30 gün zorlama hapsine mahkûm edilen bir hükümlü düşünelim. Disiplin ve zorlama hapisleri TCK m. 46'da düzenlenen hapis cezalarından farklı bir statüdedir. Her ne kadar üç yıldan daha az süreli hapis cezaları olsalar da TCK anlamında bir hapis cezası niteliğinde olmadıklarından doğrudan açık kuruma ayrılmaya engeldirler. Mezkûr düzenleme ile tazyik, disiplin ve zorlama hapislerinin yapısı gereği farklı bir halde oldukları vurgulanmıştır. ACİKAY m. 5/1-ç hükmünün mefhumu muhalifinin kalan tazyik hapislerinin kapalı kurumda geçirileceği anlamına gelmediğini düşünmekteyiz. Aksi takdirde ACİKAY m. 6 uyarınca değerlendirme yapıp yapılamayacağının gündeme gelmesi kuvvetle muhtemel olacaktır. Nitekim tazyik hapsi, hapsen tazyik, disiplin hapsi ve zorlama hapis hakkında da kanunda bir yeknesaklık mevcut değildir. Esasen naçizane düşüncemiz önceki yüzyıldan kalan tazyik hapisleri, hapsen tazyikleri ve uygulamalarının güncel hale getirilmesi adına düzenlemeler yapılmasıdır.

2.5.2.Açık Kuruma Geçici Bir Süreyle Ayrılamayacak Hükümlüler (ACİKAY m. 8/3)

2.5.2.1. Haklarında Tutuklama Kararı Verilen Hükümlüler

Kapalı kurumlarda hükümlü bulunan ve başka bir suç işlediği iddia olunan kişiler hakkında açığa ayrılma şartları oluşsa bile haklarında CMK m. 100'e göre tutuklama kararı verilen hükümlüler tutuklama kararı kaldırılıp tahliyesine karar verilene kadar açık kuruma ayrılamayacaktır.

Kısaca tutuklamadan bahsetmek gerekirse, ceza muhakemesi hukuku amacıyla duyulan bir zorunluluk sonucu, kişi özgürlüğünün, kesin hükümden önce hâkim kararı ile sınırlandırılması²⁹³. Esasen tutuklama geleneksel bir koruma tedbiridir. Ancak koruma tedbirleri arasında en ağır tedbirin tutuklama olduğunu söylemek yanlış olmaz. CMK m. 100 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması durumunda, şüpheli veya sanığın özgürlüğünün mahkeme kararı ile sınırlandırılması ardından infaz kurumu denilen yere

²⁹³ Mustafa Arslantürk, “Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Temel Kitabı” (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 260.

konmasına tutuklama denir²⁹⁴. Tutuklama, zorunlu bir tedbir olmayıp başkaca koruma tedbirleriyle amaç sağlanabiliyorsa karar verilmeyebilir. Bir diğer deyişle başka tedbirler ile aynı amaç sağlanıyorsa tutuklama koruma tedbiri yerine başkaca tedbirler verilebilir. Ayrıca Anayasa m. 19/3'te de “tutuklanabilir” diyerek tutuklamanın ihtiyari olduğu vurgulanmıştır²⁹⁵. Tutuklama kişi özgürlüğünü en ağır biçimde sınırlandıran bir önlem olması sebebiyle ancak Hâkim kararıyla uygulanır²⁹⁶

ACİKAY m. 8/3-a uyarınca, hükümlünün isnat olan başka bir suçtan dolayı tutuklanmasına karar verilmesi halinde açığa ayrılması tutukluluk boyunca mümkün değildir. Açığa ayrılma şartları oluşan hükümlüler başka suç işlediği iddiasıyla verilen tutuklama kararının kaldırılması halinde açık kuruma ayrılacaklardır.

2.5.2.2. Çalışma Koşullarına Uyum Sağlayamayacak Hükümlüler

ACİKAY m. 8/3-b uyarınca, yaş, sağlık durumu, bedensel veya zihinsel yetenekleri bakımından çalışma koşullarına uygun olmayan, çalışma koşullarına uyum sağlayamayacak hükümlülerin, bu durumları idare ve gözlem kurulunca saptananları, durumların devamı süresince açık kuruma ayrılamayacaklardır. Bu maddenin eşitlik ilkesine ve cezanın rehabilite amacına aykırı olduğu düşünülmektedir²⁹⁷.

Özel gereksinime sahip kişilere ilişkin ceza yargılamasında ve yargılama sonrası infaz alanında birçok pozitif düzenleme bulunmaktayken, bu durumda olan kişilerin açığa ayrılmasını engelleyici madde düzenlemesi gerçekten de ceza hukukunun temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Öğretide her ne kadar açık ceza infaz kurumlarında çalışmanın mecburi olduğu ifade edilse de uygulamada açık kurumda bulunan her hükümlünün çalışma imkanına erişemediği şüphesizdir. Bu nedenle çalışma koşullarına uyum sağlayıp çalışma imkânının bulunmaması ile çalışma koşullarına uyum sağlayamayıp çalışamama arasında bir fark olmadığı kanaatindeyiz. O sebeple özel gereksinimli kişilerin de açık kurumlara ayrılabilmesi gerektiğini savunmaktayız. Bu düşünceye ek olarak bu hükümlüler için açığa ayrılamaması sebebiyle özel bir denetimli serbestlik hükümleri uygulanabileceği gibi CGTİHK m. 110 gibi bir özel infaz rejimi de

²⁹⁴ Veli Özer Özbek vd., “Ceza Muhakemesi Hukuku” (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 254; Bahri Öztürk, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri” (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022) 79; Bahri Öztürk (ed.), “Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku” (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 458.

²⁹⁵ Nevzat Toroslu – Metin Feyzioğlu, “Ceza Muhakemesi Hukuku” (Ankara: Savaş Yayınları, 2018), 253.

²⁹⁶ Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2005), 308.

²⁹⁷ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 117.

düşünülebilir. Tüm bu önerilere ek olarak bu hükümlülerin özel bir kuruma alınarak rehabilite edilmesi suretiyle cezası infaz edilebilir. Ezcümle açığa ayrılma tarzında rehabiliteye ayrılacak hükümlüler şeklinde ayrı bir kuruma ayrılma düzenlenebilir. Bu görüşler yerinde bulunmazsa da kanaatimizce kapalı kurumlarda yüksek güvenlik bölümleri olduğu gibi rehabilite bölümü adı altında, kapalı kurum kadar sıkı şartlara tabi olmayan yeni bölümler açılabilir.

2.6. Açık Kurumlar Arası İsteğe Bağlı Nakil

ACİKAY m. 11’de hükümlülerin talepleri halinde belli şartların sağlanmasıyla açık kurumlar arası nakillerin yapılabileceği düzenlenmiştir. Öncelikle ilk şart talebin olmasıdır. Ayrıca hükümlünün yol nakil giderlerini peşin olarak ödemeyi kabul etmesi gerekmektedir. Bunlara ek olarak gitmek istenilen ‘en az üç kurum’ bildirimi yapılır. Bu dilekçe ile hükümlü bilgi cetveli CTE’ne gönderilir²⁹⁸.

Hükümlünün dilekçesi ile talepte bulunduğu kurumların doluluk oranı, kapasite durumu ve şahsın daha önce disiplin cezası sebebiyle talep ettiği kurumlardan ayrılıp ayrılmadığı bakanlıkça tespit edilir. Şayet bahsedilen durumların sağlanmaması, örneğin kapasite olmaması veya hükümlünün talep edilen kurumdan daha önce disiplin cezası alarak ayrılmış olması halinde ret kararı verilecektir.

Bihakkın tahliyesine veya koşullu salıverilme tarihine yahut denetimli serbestliğe ayrılma tarihine 3 aydan daha az süresi kalmış bir hükümlü, nakil talebinde bulunursa, talep reddedilerek karar ilgiliye tebliğ edilir. Esasen hükümlülerin CGTİHK m. 54’te ‘Kendi İstekleri ile Nakil’ başlıklı bölümde 3 aydan fazla bir süre kalması öngörülmüştür. 04.06.2025 tarihi öncesinde ACİKAY m. 11/3’te “5 ay” ibaresi bulunmaktaydı. Kanun ve yönetmelik metni burada ayrılmış durumdaydı. Ancak son değişiklik ile süre açısından yeknesaklık sağlanmış oldu. Ayrıca hükümlünün yakınlarının nakil talebi değerlendirmeye alınmamaktadır²⁹⁹. Örneğin Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu’ndaki hükümlünün eşi Eskişehir’de ikamet etmekte ve hükümlünün görüş günlerine gidememektedir. Bu sebeple Eskişehir CTE’ne verdiği bir dilekçe ile hükümlünün Eskişehir Açık Ceza İnfaz Kurumu’na naklini talep etmiştir. Ancak bu talep değerlendirmeye alınmayacaktır.

²⁹⁸ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 143.

²⁹⁹ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 144.

Açık kurumlar arası nakil olması halinde başka açık kuruma nakledilen hükümlüler 1 yıl boyunca nakledilen kurumda kalmak zorundadır. Ancak eğitim öğretim veya hastalık sebebiyle nakil hariçtir. Ayrıca çocuklar açısından bu süre 6 ay olarak düzenlenmiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bu süreler nakil durumlarında aranacak olup, kapalı kurumdan açık kuruma ilk geçişte bu süre şartı uygulanmaz.

Kural olarak talep gerektiği belirtilse de bakanlık bazı şartlarda re'sen nakil kararı verebilir. Bu haller yönetmelikte sayılmakla birlikte tahdidi olarak değil örnekleyici olarak sayılmıştır. Madde metninde re'sen nakil için kurum kapasitesi aşılması, yangın, doğal afet, ihtiyaç, hastalık veya güvenlik gibi zorunlu haller sayılmıştır.

Nakil kararı sonrası açık kuruma kendisinden kaynaklı nedenlerle 3 ay içerisinde gitmeyen hükümlü hakkındaki nakil durumu, yeniden değerlendirilmek amacıyla Bakanlığa bildirilir.

CTE tarafından verilen nakil kararlarına ilişkin itiraz yolu, verilen karar idari bir işlem olduğu için idari yargıda görülmektedir. Nitekim Uyuşmazlık Mahkemesi kararları³⁰⁰ da açık kurumlar arasında isteğe bağlı nakilin idari nitelikte olduğu, bu nedenle hükümlünün talebinin reddine ilişkin işlemin iptali isteminin idari yargı yerinde görülmesi gerektiği, infaz hakimliğinin bu hususta görevli olmadığını belirtmiştir.

2.7. Açık Kuruma Ayrılma Koşullarının Kaybedilmesi ve Kapalı Kuruma İade ya da Gönderme / Açık Kuruma İade

Hükümlüler şartları oluşması halinde doğrudan veya kapalı kurumdan açık kuruma geçebildiği gibi bazı durumlarda da açık kurumlardan kapalı kuruma iade edilmektedirler. Bununla ilgili kanun koyucu önce ACİKAY m. 12'yi daha sonrasında CGTİHK m. 14/5'i ihdas ederek hangi hallerde hükümlülerin iade edileceğini belirtmiştir. Kanun ile yönetmeliğin arasında 04.06.2025 tarihli değişikliği öncesi farklılıklar bulunmaktaydı. Bu durumda haliyle normlar hiyerarşisine göre kanun maddesi dikkate alınması sonucunu doğurmaktaydı. Yine kanunla yönetmelik metni arasında lafzi olarak farklı ancak mevzuat ruhu olarak benzer olan ibareler bulunmaktaydı. Örneğin CGTİHK m. 14/5'te "Doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınanlar dahil olmak üzere bu kurumlarda bulunan hükümlüler" şeklinde bir tanım seçilirken, ACİKAY m. 12/1'in önceki hali "Açık

³⁰⁰ Uyuşmazlık Mahkemesi (UYM) K. 2019/540 (30/09/2019); <https://kararlar.uyusmazlik.gov.tr/>; Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 144.

kurumlarda cezası infaz edilmekte olan hükümlüler” tanımı yeterli görülmüştü. Kanun metni doğrudan açığa ayrılan hükümlüleri özellikle vurgulamıştır. Bunun nedeni kanun maddesinin 14.04.2020 tarihinde eklenmesinden önce yönetmelik maddesinin uygulanmasında doğrudan açığa ayrılanlar açısından kapalı kuruma iade prosedürünün uygulanıp uygulanmayacağına yeknesak bir durumda olmamasıydı. Hatta Yargıtay bir kararında³⁰¹ cezaları doğrudan açık kurumlarda yerine getirilenlerin firar etmesi durumunda kapalı kuruma iade edilemeyeceklerini açıkça vurgulamıştır. Ancak kanun maddesinin eklenmesiyle ne şekilde gelmiş olursa olsun açık kurumda bulunan bütün hükümlülerin kapalı kuruma iade edilebileceği öngörülmüştür. 04.06.2025 tarihli değişiklik sonrası yönetmelik de kanuna uygun değiştirilmiştir.

2.7.1 Haklarında Tutuklama Kararı Verilen Hükümlüler

Önceki bölümlerde CMK m. 100 uyarınca tutuklama koruma tedbirine maruz kalan hükümlülerin tutuklu kaldıkları süre boyunca açık kurumlara ayrılamayacağından bahsetmiştik. Şayet hükümlü açık kurumdayken hakkında tutuklama kararı verilirse bu karar, hükümlünün açık kurumda infaz hakkını kaybetmesine ve kapalı kuruma iadesine sebebiyet vermektedir. 04.06.2025 tarihli değişiklik öncesi CGTİHK m. 14/5-a hükmü ile ACİKAY m. 12/1-a hükmü arasında çelişki bulunmaktaydı. Yönetmelikte yönetim kurul kararıyla iade edileceği yazılıken kanunda idare ve gözlem kurulu kararıyla hükümlülerin kapalı kuruma gönderileceği belirlenmişti. Değişiklik ile yönetmelik kanuna uygun şekilde revize edilmiş ve idare ve gözlem kurulu kararıyla kapalı kuruma gönderileceği pekiştirilmiştir.

Tutuklama tedbiriyle alakalı kapalı kuruma iade olan hükümlülerin tahliyesine karar verildiğinde ne olacağı açıkça düzenlenmemiştir. Uygulamada tutuklamanın açık kuruma ayrılma kararını geçersiz kıldığı düşüncesinden hareketle tutukluluk sona erdiğinde yeni bir açık kuruma ayrılma ve iyi hallilik kararı alınmaktadır³⁰². Ancak bu görüşe katılmayan yazarlar da vardır. Hükümlünün sadece tutuklanması onun iyi haline ilişkin durumu etkilemeyeceği ve kapalı cezaevinde kaldığı süre boyunca iyi halli olma durumunu kaybedecek davranışta bulunup bulunmadığına bakılmalı diyen yazarlar da bulunmaktadır³⁰³. Nitekim hükümlü, her ne kadar kuvvetli suç şüphesiyle tutuklanmış

³⁰¹ Yargıtay 1. Ceza Dairesi (Yar. 1.C.D.) K. 2020/177 (20.01.2020)

³⁰² Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 120.

³⁰³ Özdemir, “Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma”, 401.

olsa da henüz masumiyet karinesi uyarınca suçsuz olduğundan iyi haline bir halel gelmediği muhakkaktır.

2.7.2. Firar Eden Hükümlüler

Firara ilişkin açıklamaları önceki bölümde yapmıştık. Açık kurumdan firar eden hükümlüler CGTİHK m. 14/5-a ve ACİKAY m. 12/1-b uyarınca kapalı kuruma iade olurlar. Açık kurumdan firar eylemi ile anlaşılması gereken CGTİHK m. 97/1 hükmü kapsamında izinden dönmeme veya 2 günden uzun bir süre geçtikten sonra dönme eylemlerinin firar mahiyetinde olduğu düzenlenmiştir. Buna karşılık 2 gün veya daha az bir süre geçirme eylemleri firar vasfında olmadığından iade şartları kapsamına girmemektedir³⁰⁴.

ACİKAY m. 13/2 hükmü uyarınca ilk kez firar eden ve yakalanan hükümlüler, kapalı kuruma iade edilip de disiplin cezası kaldırıldığında bir daha firar etmeyeceği değerlendirilen ve o yönde kanaat oluşan, ayrıca yönetmelikteki diğer şartlara da uyduğu takdirde yeniden açık kuruma ayrılabilirler. Ancak açık kurumdan iki kez firar eden hükümlüler açık kuruma ayrılamayacak hükümlüler arasında sayıldığı için, iki kez firar eden hükümlülerin bu madde metninden faydalanması mümkün değildir. Burada firar etmeyeceği değerlendirilen ibaresi açık değildir, belirsizdir. Düzenleme teorik anlam ifade etmekten öteye geçmemektedir³⁰⁵.

2.7.3. Disiplin Cezası Alan Hükümlüler

CGTİHK m. 14/5-b’de kınamadan başka disiplin cezası alan hükümlülerin hangi halde kapalı kuruma gönderileceğini belirtmiştir. Kanun çerçevesinden yazılı birçok disiplin cezası bulunmaktadır. Daha öncesinde de hücreye koyma cezasına değinilmiştir. CGTİHK’de disiplin cezaları, ağırlık derecesine göre, en hafiften en ağıra doğru sıralanmıştır³⁰⁶. En hafifi kınama, en ağırı ise hücreye koyma cezasıdır. Kanun maddesine göre yalnız disiplin cezası kesinleşenler değil cezası kesinleşmeyip de asayiş ve düzenin sağlanması amacıyla tedbiren de bu durumdaki hükümlülerin idare ve gözlem kurulu kararıyla kapalı kuruma gönderilebileceği öngörülmüştür.

³⁰⁴ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 121.

³⁰⁵ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 142.

³⁰⁶ Koyuncu, *Disiplin Cezaları ve Tedbirleri*, 40.

ACİKAY m. 13/1 hükmü uyarınca açık kurumda hükümlünün cezası infaz edilmekte iken; firar suçu hariç kınama dışında disiplin cezası alınması hasebiyle kapalı kuruma iade edilen hükümlülerin disiplin cezasının kaldırılma tarihinden itibaren, ilgili yönetmelikte aranan diğer şartlara uyduğu takdirde açık kuruma ayrılma imkânı bulunmaktadır. Burada disiplin cezasının kaldırıldığı tarih önemli olup, o tarihten itibaren belli bir süre geçmesini öngörmemiş olup, ilgili yönetmelik m. 6 uyarınca yapılan değerlendirmeye göre süre koşulunun gerçekleşmesi öngörülmüştür. Ancak daha önce bahsedilen 5 defa veya daha fazla hücreye koyma cezası alan hükümlülerden bahsedilen ACİKAY m. 8/1-c hükmü gibi ACİKAY m.13/1'in 22.08.2015 tarihli değişikliği öncesinde de 6 ay ve 1 yıllık süreler bulunmaktaydı.

2.7.4. Çalışma Koşullarına Uyum Sağlayamayacak Hükümlüler

Önceki bölümde açık kuruma geçici süreyle ayrılamayacak hükümlüler kısmında çalışma koşullarına uyum sağlayamama kriterine değinilmişti. CGTİHK m. 14/5-c ve ACİKAY m. 12/1-ç'de de bu hususa değinilmiştir. Her ne kadar yönetmelik doğrudan açık kuruma ayrılanlar hariç tabirini kullanmış ve uyum sağlayamama kriterlerini saymışsa da kanun metninde böyle bir ayrıma gidilmediği gibi ilk cümlesinde de doğrudan açık kuruma ayrılanlar dahil diyerek yönetmeliğin uygulanırlığını engellemiştir. Bu hususta yönetmelik güncelliğini koruyamamıştır. Açık kuruma uyum sağlayamayacak terimi tahdidi sayılmamıştır. Kurum kapasitesi, yaşı, sağlığı etkileyebileceği gibi engellilik ve cinsel yönelim farkı olan hükümlüler de bu kapsama girmektedir³⁰⁷. Diğer bentlerden farklı olarak idare ve gözlem kurulu kararı ve infaz hakimliği onayıyla kapalı kuruma gönderme işlemi yapılır.

ACİKAY m. 13/3'e göre yaş, sağlık durumu, bedensel veya zihinsel yetenekleri bakımından veya güvenlik nedeniyle kapalı kuruma gönderilen hükümlüler 6 ay sonra yapılacak değerlendirme neticesinde şartlara uyması halinde tekrar açık kuruma ayrılabilirlerdir. Ancak bu ibare de hukuki belirlilikten uzaktır. Yapılacak değerlendirmenin ne şekilde yapılacağı, 6 aydan sonra değerlendirmenin yapılıp yapılmayacağı konuları belirsizdir. Hükümlünün ne kadar süre ile kapalı kurumda tutulacağına ilişkin bir standart olmaması hukuki durumunu belirsiz kılmaktadır³⁰⁸.

³⁰⁷ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 128.

³⁰⁸ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 142.

7.5-Açık Kurum Şartlarına Uyum Sağlayamayan Hükümlüler

CGTİHK m. 14/5-c ve ACİKAY m. 12/1-d’de (yönetmeliğin maddesi değişikliğe uğramıştır) açık kurum şartlarına ve çalışma koşullarına adapte olamayan hükümlülerin, idare ve gözlem kurulu kararı ve infaz hakimliği onayıyla kapalı kuruma gönderileceği öngörülmüştür. 04.06.2025 tarihli değişiklik öncesinde çalışma koşulların uyum sağlayamayan deyiminden sadece sağlayamayan değil, sağlamayan da anlaşılmaktaydı. Buna göre yaş, tembellik, sağlık durumu, uyumsuzluk, bedensel veya zihinsel yetenekleri çerçevesinde çalışmayan, çalışamayan, işi savsaklayan, boykot edenler başta olmak üzere bu halleri saptanan idare ve gözlem kurulu kararı ve infaz hakimliği onayı ile kapalı kuruma gönderilir denilmekteydi. Ancak değişiklik sonrası yönetmeliğe “iradesi dışında” ibaresi eklenmiştir. Bu ibareyle ve değişiklikle sağlayamayacakları saptanan hükümlülerin kapalı kuruma iade edileceği ifade edilmiştir. CGTİHK m. 29’da “Hükümlülerin Çalıştırılması” başlığı ile hükümlülerin çalışma şartlarını düzenlenmiştir. Ancak hükümlülerin çalışması açık kurumlarda bir yükümlülüktür. Bu minvalde incelendiğinde CGTİHK m. 14/5-c hükmüyle CGTİHK m. 29/1 hükmü işlevsiz hale getirilmiştir³⁰⁹.

2.7.6. Sehven Açık Kuruma Ayrılan Hükümlüler

ACİKAY m. 12/2 hükmünde yanlışlıkla açık kuruma ayrılanların yönetim kurulu kararıyla kapalı kuruma iadesini düzenlemiştir. CGTİHK’de böyle bir düzenleme olmadığından mütevellit kapalı kuruma gönderme kararının kim tarafından alınması gerektiği muammadır. Ancak bu kararı alacak merciin yönetim kurulu değil, mevcut idare ve gözlem kurulu olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir³¹⁰.

2.7.7. Cezaların Toplanması Sonra Koşullu Salıverileme Tarihine Daha Fazla Kaldığı Tespit Edilen Hükümlüler

ACİKAY m. 12/2 hükmünde hükümlünün cezası infaz edildiği sırada yeni bir mahkûmiyet kararının kesinleşmesiyle koşullu salıverilme tarihinin yeniden hesaplanması üzerinde durulmuştur. Açık kurumda bulunan hükümlünün infaz edilen

³⁰⁹ Necmi Acun, “Ceza İnfaz Kurumu İdaresi” (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 144. Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 130.

³¹⁰ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 131.

dışında bir cezasının kesinleşmesiyle yeni bir koşullu salıverilme tarihi ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte hükümlünün durumu ACİKAY m. 6/2’de belirtilen koşullu salıverilme tarihine belli bir süre kalma yönünden irdelenir. Daha fazla süre kaldığı saptanırsa, hükümlü kapalı kuruma gönderilir. Daha az kaldığı tespit edilenlerin ise cezalarının infazına açık kurumda devam edilir³¹¹. Kapalı kuruma göndermeye ilişkin kararların İnfaz hâkimliğince onaylanması usulü ilgili mevzuatta aranmamıştır. Ancak bu konu hakkında verilen karara karşı hükümlü İnfaz hakimliğine şikâyet başvurusunda bulunması önünde bir engel yoktur. Hükümlünün yeni gelen cezanın toplanması kararından sonra, kapalı kuruma iadesi yönünde karar verilmiş olması yeniden açığa ayrılmaya engel değildir. ACİKAY m. 6’daki koşullar sağlandığında tekrar açığa ayrılabilir³¹².

2.7.8 Denetimli Serbestlik Tedbirinde İken Gönderme Kararı ile Açık Kuruma Dönülmesi

04.06.2025 tarihli değişiklik öncesinde denetimli serbestlik tedbirlerinin ihlali halinde hükümlülerin bir daha açık kuruma ayrılmayacağı düzenlemesi mevcut idi. 14.04.2020 tarihli CGTİHK m. 105/A-6-7 hükümlerindeki değişiklik ile yönetmeliğin ilgili maddesi işlevini yitirmiş idi. 04.06.2025 tarihli yönetmelik değişikliği ile ACİKAY m. 12/4 hükmü ihtiva edilmiş ve CGTİHK m. 105/A-6-7 hükümleri uyarınca verilen gönderme kararlarının açık kurumda infaz edileceği düzenlenmiştir.

2.8. İnfazın Açık Kurum Evresi Bakımından Kanunun Zaman Yönünden Uygulanması

İnfaz hukukuna ilişkin zaman bakımından uygulama, TCK m. 7/3’e göre derhal uygulanma ilkesidir. Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekrür hükümleri hariç olmak üzere infaz rejimine ilişkin hükümler derhal uygulanmaktadır. Mahkumların uyması gereken kurallar; yasa, yönetmelik, genelge, iç yönetmelikle düzenlenir ve infaz rejimini oluşturur³¹³. Fakat infaz kanunlarında yapılan değişiklik cezanın niteliğini değiştirmişse, örneğin koğuş sistemini kaldırarak hücre sistemi

³¹¹ Arslan-Kayançiçek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 131.

³¹² Özdemir, “Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma”, 402.

³¹³ Erdoğan, *İnfaz Hukuku*, 89.

getirilmişse, cezada kanunilik ilkesine aykırı olan bu değişiklik kabul edilmez³¹⁴. CGTİHK m. 98’de de mahkûmiyet hükmünün yorumunda duraksama olduğu takdirde TCK m. 7 uyarınca değerlendirilmesi için hükmü veren mahkemeden karar isteneceğini düzenlemiştir.

İnfaz hukukunda açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya ilişkin hangi kuralın uygulanacağı, zaman yönünden uygulanması gereken prensip doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre açığa ayrılma koşullu salıverilmeyi etkilediğinden koşullu salıverilmeye ilişkin bir müessese kabul edilerek lehe kanun uygulaması yapılmalıdır³¹⁵. Diğer görüşe göre de lehe olup olmadığına bakılmaksızın derhal uygulanması gerektiğidir³¹⁶. Ancak gerçekten de koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik gibi kurumlara geçiş evresi gibi düşünüldüğünde ve hükümlülerin kapalı kurumlardan kat kat fazla özgürlüğe yakın bir evre olması açısından, hükümlünün çalışması, üç ayda bir izne ayrılması gibi durumlar değerlendirildiğinde düzenlemelerde lehe olanın uygulanması, aleyhe olanın uygulanmaması yönünde bir değişiklik yapılabileceği kanaatindeyiz.

2.9. Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayırma ve Ayrılma Talebinin Reddi Kararları / Kararlara Karşı Kanun Yolları

Yukarıda anlatılmak istenen açık ceza infaz kurumuna ayrılmaya ilişkin kararlar kurumların oluşturduğu idare ve gözlem kurullarının kararıyla mümkündür. İdare ve gözlem kurulları ise toplam ceza ve suç vasfına göre mevcut idare ve gözlem kurulu olabileceği gibi özel idare ve gözlem kurulu da olabilir. Diğer bir deyişle toplam 10 yıldan az hapis cezasına mahkûm olanlar ve CGTİHK m. 89/3 dışında kalan suçlar için mevcut idare ve gözlem kurulu toplanır karar verirken, 10 yıl ve üzeri hapis cezasına mahkûm olanlar ve CGTİHK m. 89/3’te yazılı olan terör suçları, örgüt suçları, kasten öldürme suçu, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu suçlarında özel idare ve gözlem kurulu karar vermektedir³¹⁷.

Özel idare ve gözlem kuruluna CGTİHK m. 89/3 uyarınca Cumhuriyet başsavcısı veya belirleyeceği bir Cumhuriyet savcısı başkanlık eder³¹⁸. Ayrıca çeşitli bakanlıklardan da

³¹⁴ Timur Demirbaş, “Ceza Hukuku Genel Hükümler” (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 155.

³¹⁵ Şen-Başer Berkün, *Ceza İnfaz Sorunları*, 190.

³¹⁶ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 132; Yargıtay 16.Ceza Dairesi (Yar. 16. C.D.) 2015/4297 (19.11.2015).

³¹⁷ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 94.

³¹⁸ Acun, *Ceza İnfaz Kurumu İdaresi*, 77.

uzmanlar katılmaktadır. Mevcut idare ve gözlem kuruluyla alınan açığa ayrılma kararı infaz hakimliği onayına sunulmazken CGTİHK m. 14/4 uyarınca özel idare ve gözlem kurulu kararıyla alınan açığa ayrılma ve iyi hal kararları icrai nitelik kazanması için infaz hakimliği onayına sunulur. Ancak infaz hakimliğinin incelemesi yalnızca şartların var olup olmadığıyla alakalıdır. İnfaz hakimliği kurulun yerine geçip esastan inceleme yapamaz. Ancak açık hukuka aykırılık tespitinde dosyayı yeniden idare ve gözlem kuruluna gönderebilir³¹⁹.

Kurulların ret kararı vermesi halinde de GSHDY m. 39 uyarınca İHK m. 5 ve 6 çerçevesinde şikâyet ve itiraz yolu olduğu belirtilmiştir. Kurul kararına karşı infaz hakimliğine şikâyet yolu öngörülmüştür. Ancak infaz hakimliğinin yerindelik denetimi yapması veya kurulun yerine geçip tespitte bulunması hukuka aykırıdır. Nitekim yerleşik içtihatlarda da bu yönde değerlendirme yapılmaktadır. Yargıtay'ın bir kararında³²⁰;

“...İnfaz Hakimliğince, açığa ayrılma şartlarının mevcut olup olmadığı ile ilgili inceleme yapılması gerekirken, İdare ve Gözlem Kurulu yerine geçerek hükümlünün haklarını olumlu kullanmadığı şeklinde tespit ile esastan bir inceleme yapılamayacağı gözetilmeden...”

Demek suretiyle infaz hakimliğinin yapabileceği incelemenin sınırlarından bahsedilmiştir.

2.10. Örnek Olaylar

Olay -I-

05.09.2022 tarihinde bilişim sistemlerini kullanmak suretiyle dolandırıcılık suçunu işleyen ve TCK m. 158/1-f bendi uyarınca 3 yıl hapis cezasına mahkûm edilen (H)'nin cezası Yargıtay'ın ilgili dairesince 02.06.2025 tarihinde onanmış ve kesinleşmiştir.

1- (H)'nin sonuç cezasını açığa ayrılma bakımından değerlendirelim.

(H)'nin aldığı sonuç cezası kasten işlenen bir suçtan dolayı 3 yıl olduğu için CGTİHK m. 14/2 ve ACİKAY m. 5/1 uyarınca doğrudan açık kuruma alınması mümkün olmayacaktır. Bu sebeple ACİKAY m. 6 çerçevesinde değerlendirme yapılacaktır. (H)'nin toplam cezası 10 yıldan az olduğu için 1 ayını kapalı kurumda geçirmesi gerekmektedir. Ayrıca idare ve gözlem kurulunun kararıyla iyi halli olduğu belirlenmelidir. Yine koşullu

³¹⁹ Arslan-Kayanççek, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma*, 96.

³²⁰ Yargıtay 1.Ceza Dairesi (Yar. 1. C.D.) K. 2022/7298 (26.09.2022).

salıverilme tarihine yedi yıl veya daha az süre kalması da şarttır. Bu değerlendirmeler ışığında (H)'nin 1 yıl 6 ay koşullu salıverilmesi süresi bulunmaktadır. Koşullu salıverilmesine 1 yıl kala denetimli serbestlikten faydalanabilir. Böylece (H)'nin 3 yıllık sonuç cezasının 6 ayını infaz kurumlarında geçirmesi gerekecektir. Bu sürenin 1 ayını kapalı infaz kurumunda, kalan kısmını açık infaz kurumunda geçirecektir. Ancak iyi hal kararı ve koşullu salıverilmesine daha süre kalması gerektiğini unutmamalıyız.

2- (H)'nin bahsi geçen cezası infaz edilirken 07.12.2021 tarihinde çocuğun cinsel istismarı suçunu işlediği ve sarkıntılık düzeyinden 7 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiş olduğunu, bu sonuç cezanın da 29.07.2025 tarihinde kesinleştiğini varsayalım. Bu halde (H)'nin açığa ayrılma şartlarını değerlendirelim. (H) açık kurumda ise nasıl bir yol izlenir düşünelim.

(H)'nin yukarıda bahsi geçen cezası ile daha sonrasında kesinleşen cezasının içtimai gereği toplam sonuç cezası 10 yıl olmaktadır. ACİKAY m. 6/1 uyarınca toplam cezası 10 yıl ve yukarı olanlar onda birini kurumlarda infaz ettiği takdirde açığa ayrılabilir. Buna ek olarak iyi hal şartı ve koşullu salıverilmeye belli süre kalması şartının sağlanması gerekmektedir. Genel kural koşullu salıverilmeye 7 yıl veya daha az kalması iken çocuğun cinsel istismarı suçunda ACİKAY m. 6/2-b hükmü uyarınca 3 yıldan az süre kalması şartını aramaktayız. Bu değerlendirmeler ışığında 10 yıllık sonuç cezanın onda biri olan 1 yıl kapalı kurumda geçirilecek, ayrıca koşullu salıverilmesine 3 yıldan az süre kalması gerekecektir. Bu nedenle kapalı kurumda geçirmesi gereken süre artacaktır. 7 yıl sonuç cezasının koşullu salıverilme süresi 2/3 oranı ile 5 yıl 3 ay 1 gün çıkmaktadır. 29.07.2025 tarihine bu süre eklendiğinde koşullu salıverilme tarihi 30.10.2030 olmaktadır. Bu halde 31.10.2027 tarihinde (H)'nin açığa ayrılabilirdiğini söyleyebiliriz. İstisna suçlardan olmasa idi cezasının 1 yılını kapalı kurumda infaz edilmesi yeterli iken, çocuğun cinsel istismarı suçundan ceza alması sebebiyle cezasının 2 yıl 3 ay 2 günü kapalı kurumda infaz edilmiş oldu.

Şayet (H) ilk suç sebebiyle alınan cezasının 1 ayını kapalı kurumda infaz ettikten sonra açık kurumdayken diğer ceza gelmiş olsaydı ACİKAY m. 12/2 uyarınca değerlendirme yapılacaktı ve idare ve gözlem kurulunun kararıyla kapalı kuruma iade edilecekti.

Olay -II-

21.01.2020 tarihinde silahlı örgüt üyesi olma suçu işleyen ve 2 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilen (B)'nin cezası Yargıtay'ın ilgili dairesince 07.06.2023 tarihinde onanmış ve kesinleşmiştir.

1- (B)'nin sonuç cezasını açığa ayrılma bakımından değerlendirelim.

(B)'nin sonuç cezası her ne kadar CGTİHK m. 14/2 ve ACİKAY m. 5/1 uyarınca doğrudan açık kuruma alınmasına cevaz vermekte gibi dursa da istisnai suçlardan olması sebebiyle (B) doğrudan açık kuruma alınmayacaktır. Şayet (B); ACİKAY m. 6/2-c maddesince etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmadıysa, ACİKAY m. 6/2-ç maddesince örgütten ayrıldığı idare ve gözlem kurulunca tespit edilmediyse, ACİKAY m. 8/1-ç maddesi uyarınca açığa ayrılamayacaktır. Koşullu salıverilme tarihine kadar cezası infaz edilecektir.

2- (B)'nin bulunduğu infaz kurumuna terör örgütünü lanetleyen bir dilekçe verdiği ihtimalde açığa ayrılma şartlarını yeniden değerlendirelim.

Şayet (B)'nin bu dilekçesi ACİKAY m. 6/2-ç maddesince değerlendirildiği takdirde açığa ayrılma ihtimali bulunmaktadır. Hükümlünün koşullu salıverilme süresi düşüldüğünde 1 yıl 10 ay 17 gün infaz kurumunda geçirmesi gerekmektedir. Ayrıca ACİKAY m. 6/1-c maddesini de unutmamak gerekir. Hükümlünün koşullu salıverilme tarihi 24.04.2025 olarak düşünüldüğünde 25.04.2024 tarihinde açık kuruma ayrılabilir.

SONUÇ

İnsanlığın bilinen ilk tarihlerinden itibaren, mitolojik ve dinsel yazıtlarda da bulunan suç olgusu, insan var oldukça da devam edecek bir durumdur. Suç her dönemde varlığını göstermiş ve ne yazık ki, toplumsal hayatta önemli bir yer edinmiştir. Gerçekten de insanlar ideallerdeki gibi varlıklar olsa, devlete, kanunlara, yargıçlara ve kolluk kuvvetlerine ihtiyaç kalmayacaktır. Her halükârda suç karşılığı olarak ceza atfedilmesine şahit olunmasa da suç karşılığı ceza atfedildiğinde peşi sıra cezanın yerine getirilmesi gündeme gelmektedir. Geleneksel – ilkel dönemlerde bu yerine getirme daha çok bedeni – cismani acı ızdırıp – ailenin cezalandırılması – öç – sürgün – kölelik gibi karşılıklarla mağdurdaki ızdırabın önlenmesi şeklinde hayata geçirilmiştir. Ancak daha sonraları ceza hukuku alanındaki gelişmeler, insan hakları nezdindeki çabalar, insan odaklı bakış açısı cezalandırma gayesinden çok ıslah, önleme gibi gayelere yönelmiştir.

Aydınlanma Çağıyla insana bakış açısı değişmiş, cezalarda insanilik ilkesine doğrultusunda hürriyeti bağlayıcı cezaların gelişmesine katkı sağlanmıştır. Bu dönemde hapisaneler ve tutukevleri ilk halini almıştır. İlk çağlarda cezanın belirlenmesine kadar şüphelinin bekletildiği yer, ölüme mahkûm edilen hükümlünün infazına kadar tutulduğu yer olarak kullanılan bu tarz yerler; daha sonraları hükümlülerin ıslahını idealize eden ve toplumu suç işlemiş kişilerden arındıran yerler olarak kullanılmıştır.

Eski Türk Devletleri'nde de kısa süreli de olsa (bunun sebebi göçebe toplum olmasından kaynaklanmaktadır) hapis cezaları görülmektedir. İslamiyet'in kabulüyle İslam hukuku etkisine giren Türk Devletleri'nde hapis cezalarına nadiren rastlanmaktadır. Ancak zindan ve mahpushane denilen geleneksel yapılar şüphelilerin cezası belirlenene kadar tutulduğu kurumlar olarak kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nde batıya ayak uydurma çabaları kapsamında 19. yy.'da birtakım kanuni düzenlemeler yapılmış ve batılı anlamda cezaevleri açılmaya başlanmıştır. Yine aynı dönemde hürriyeti bağlayıcı ceza olarak hapis cezası öngörülmüştür. Cumhuriyet'in ilanı sonrasında da Cumhurbaşkanı Atatürk'ün çabaları ile cezaevleri ve infaz alanına önem verilmiştir.

Ancak ne yazık ki, ülkemizdeki infaz alanının sağlam temellere dayanmaması ve ceza infaz kurumlarının nüfus fazlalığının azaltılması için sürekli değişikliklere maruz bırakılması, 30 kişilik koğuşlarda 50 kişinin dönüşümlü bir şekilde barınmaya çalışması, kurumların kapasite kıtlığı, infaz hukukunun üvey evlatmışçasına muamele görmesine sebebiyet vermiştir. Açık kurumlar nezdinde incelediğimizde ise COVID-19 döneminde

5275 sayılı CGTİHK Geç. m. 9 ile açık kurumlardaki hükümlülerin özel izinli sayılması ve bu durumun yıllarca uygulanması, açık kurumdan izinli ayrılan hükümlülerin haberlere konu olan, tekrar suça karıştığı iddiaları hatıra geldiğinde infaz kurumlarının işlerliği kafa karıştırmaktadır ve hükümlüyü topluma adapte etme, gelecekte suç işlemesini önleme, pişmanlığını anlama amaçlarına ne derece fayda sağladığı tartışmaya açık hale gelmektedir.

Özellikle açığa ayrılma nezdinde, 14.04.2020 tarihli CGTİHK değişikliği ile ACİKAY arasındaki bariz uçurum, CGTİHK m. 14/6'nın açığa ayrılmayı uygulamasına ilişkin mevzuatı yönetmeliğe bırakması, ancak mezkûr maddenin yönetmelikle zıt düşen birçok düzenlemesinin olması, hukuki öngörülebilirlik ve normlar hiyerarşisi açısından kabul edilemezdir. Bu konuda Özgenç, Sözüer ve Koca'nın da ifade ettiği üzere, yönetmelik ile düzenlenmesi yerine kanun düzeyinde normatif bir düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir³²¹. En azından yönetmelik özelinde bir değişiklik kanuna entegre hale getirilmesi ve güncelleştirilmesi uygulamayı bir nebze olsun rahatlatacaktır. Örneğin kanunun doğrudan açık kuruma alınacak hükümlüleri belirtmesine rağmen kapalı kurumdan açık kuruma ayrılacak hükümlüleri yönetmeliğe bırakması; kapalı kuruma iadeyi düzenlerken, açık kuruma ayırlamayacak hükümlüleri yönetmeliğe bırakması eksikliklerdir. Yönetmelik, kanunların uygulanmasını kolaylaştırmak adına çıkarılan mevzuat hükümleridir. Nitekim kanuna aykırı olamazlar. Ancak tez boyunca sıkça bahsettiğimiz yönetmelik, birçok kısmında kanunla uyumlu değildir. Güncelliğini yitirmiştir.

Kısaca kanun ve yönetmeliğin birbirine aykırı düzenlendiği durumlara değinmek gerekirse hem kanun hem yönetmelik doğrudan açığa alınacak hükümlüleri düzenlemiştir. Ancak bu halden yararlanacak hükümlülerde istisnalar, kanunda sadece kasıtlı suçlarda öngörülmüşken, yönetmelikte tüm doğrudan açığa alınma için öngörülmüştür. Bunlara ek olarak kanunda koşullu salıverilme tarihine belirli süre kalması şartından bahsedilmemişken yönetmelikte birçok suç tipi açısından ayrıma gidilmesi isabetsiz olmuştur. Her ne kadar kanun açığa ayrılma hususunu yönetmeliğe bıraktığını belirtmişse de bu denli hassas bir konuda eksikliğin yönetmelikle çözülmeye çalışılması doğru değildir. Bu gibi birçok sayılacak farklılık bulunmaktadır. Nitekim

³²¹ İzzet Özgenç, Adem Sözüer ve Mahmut Koca'nın yayınlamış olduğu bilimsel görüş (Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi"), 5.

burada bariz farkların bulunması hukuk camiası tarafından kabul edilmez bir durumdur. 16 maddelik yönetmelikle bu eksikliğin giderilmeye çalışılması ve yönetmelik varken kanuna eklemeler yapılması, bu mevzuatların birbirleriyle uyumsuz olması, uygulamadaki işleri zorlaştırmıştır.

Nitekim tezin yazım sürecinde dahi 04.06.2025 tarihinde yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair yönetmelik çıkartılmış ancak konu açısından yeterli olmamıştır. Yönetmeliğin 5. maddesinde değişiklik yapılmış ancak kanunla yine uyumlu olmamıştır. Yine yönetmeliğin 8.maddesinde bazı fıkralar ilga edilmiş, ikinci kez mükerrir hükümlülere koşullu salıverilme ve açık kuruma ayrılma şansı getirilmiştir. Ancak suç işlemeye yatkınlığı olan bir kimseye umut verilmesi ne kadar doğru olduğu önümüzdeki dönemde tartışma konusu olacak hususlardan biridir. Eleştirilerde bulunsak da yapılan son değişiklikle eleştirilen bazı yerlerin düzeltilmesi de isabetli olmuştur. Örneğin ACİKAY m. 12 ve CGTİHK m. 14/5 uyumlu hale getirilmiş, yine ACİKAY m.8/2-b hükmü ilga edilerek ACİKAY m. 12/4 hükmü getirilmesi isabetli olmuştur. Ancak bu değişiklikler geçici çözümlerdir. Kısa bir süre sonra gerçekleşecek değişiklik de infazın kanayan yarasına çare olamayacaktır.

Burada değinilmesi gereken en büyük sorun Ceza İnfaz mevzuatında bir birliğin olmaması ve bu mevzuatın öncelikle gözden çıkarılan, anında değiştirilebilecek bir mevzuatmış gibi düşünülmesidir. ACİKAY bile 02.09.2012 tarihinde yürürlüğe girdiğinden beri 7 defa değişikliğe uğramıştır. Kişilerin en temel hakkı olan özgürlüğünü ilgilendirdiğinden daha ince elenip sık dokunulması ve mevzuatın bu değerler dikkate alınarak insan onuruna yaraşır, ıslah amacına uygun, ancak toplum ve mağdurun da tatmin olduğu bir infaz hukuku sistemi inşa edilmesini ve uzun yıllar sallanmayacak, yıkılmayacak dinamiklerde olmasını temenni ederim. Suçla ve suçluyla mücadelede etkili yolun hürriyeti bağlayıcı ceza olduğu dikkate alındığında, ilgili mevzuata daha da ehemmiyet verilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Cesare Beccaria'nın da dediği gibi; “Suçları önlemek mi istiyorsunuz? Öyle yasalar yapınız ki, açık, yalın, anlaşılabilir olsunlar, toplum onları sevsin ve savunmak için bütün gücüyle birleşsin; toplumun hiçbir kesimi onları yıkmaya durmasın, yeltenmesin.”³²²

Toplum olarak yasalar adına birleştiğimiz günlere...

³²² Cesare Beccaria, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, çev. Sami Selçuk (Ankara: İmge Kitabevi, 2016), 202.

KAYNAKÇA

- Acun, Necmi. *Ceza İnfaz Kurumu İdaresi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2023.
- Akbulut, Berrin. (ed.). *İnfaz Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2.Baskı, 2023.
- Akbulut, Berrin. *Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Basım, 2023.
- Akkaş, Ahmet Hulusi. “Koşullu Salıverilme”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/1 (Haziran 2008), 305-336. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48129/608677#article_cite
- Akman, Ali Turab, *Türk İnfaz Hukukunda Kapalı Ceza Evlerinden Açık Ceza Evlerine Geçişe İlişkin Düzenlemelerin Cezaların Özel Önleme Amacının Sağlanması Bağlamında Değerlendirilmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Alan, Esra. *Ceza Hukukunda Yeni Boyutuyla Tekerrür*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, 2023.
- Altunbaş, Ali. “İslamiyet Öncesi Türklerde Hukuk”. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/23 (Nisan 2022), 15-31. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hkuhfd/issue/69430/1103701>
- Apaydın, Cengiz – Kaplan, Hasan. “Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik”. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/2 (Aralık 2019), 185-207. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iauhfd/issue/52891/699270>
- Aras, Bahattin. “Hükümlü ve Tutukluların Disiplin Soruşturmalarına İlişkin Temel Esaslar”. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/1 (Mart 2023), 3-61. <https://doi.org/10.58733/imhfd.1267352>
- Arslan, Çetin – Kayañıçek, Murat. *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1.Baskı, 2023.
- Arslantürk, Mustafa. *Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Temel Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2022.
- Artuk, Mehmet Emin – Alşahin, Mehmet Emin. “Hapis Cezalarının ve Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21 (Ocak 2016), 297-338. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/27556/289424>
- Artuk, Mehmet Emin vd. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 11.Baskı, 2017.

- Avcı, Mustafa. “Osmanlı İnfaz Hukukundaki Gelişmelere Genel Bir Bakış”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/3-4 (Aralık 2004), 87-159. <https://doi.org/10.15337/SUHFD.2017.191>.
- Aydın, M. Akif. *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Beta Basım, 14.Baskı, 2017.
- Bacaksız, Pınar. “Cezalandırma Ve Topluma Yeniden Kazandırma”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16 (Temmuz 2014), 4917-4941. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756241>
- Balı, Mehmet. *Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumları ve Tipleri (1923-2018)*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Baytun, Uğur. “Bir Ekonomik Suç: Ödeme Tahhüdünü İhlal ve Tazyik Hapsi”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/2 (Haziran 2013), 157-172. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksusbd/issue/10273/126045>
- Beccaria, Cesare. *Suçlar ve Cezalar Hakkında*. çev. Sami Selçuk. Ankara: İmge Kitabevi, 6.Basım, 2016.
- Bulgurcuoğlu, Sultan Ebru – Çamur Duyan, Gülsüm. “Hükümlü Çocuklar: İstanbul Ve Ankara Çocuk Eğitimevi Örneği”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)* 30 (Temmuz 2019), 167-190.
- Centel, Nur vd. *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 9.Baskı, 2016.
- Centel, Nur. “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi” *Turhan Tufan Yüce’ye Armağan*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2001, 337-372.
- Cin Halil– Akyılmaz, Gül. *Türk Hukuk Tarihi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 15.Baskı, 2023.
- Cin, Mehmet Onursal. “Türk Ceza Hukukunda Tekerrürün Sonuçları”. *Adalet Dergisi* 73 (Ekim 2024), 271-289. <https://doi.org/10.57083/adaletdergisi.1573535>.
- CTE, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, “Genel Bilgi”, E.T. 04/11/2024. <https://cte.adalet.gov.tr/home/sayfadetay/cik-genel-bilgi>
- Çakar, Osman. “Hukuk Muhakemeleri Kanundaki Ceza Muhakemesi Hükümleri Özelinde Disiplin Hapsi”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 32 (Ekim 2017), 411-433. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52657/693995>
- Çimen, Adem. “Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyalleşme ve İslah İlişkisi”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 15/2 (Aralık 2015), 159-188. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuilah/issue/27032/284632>
- Çiftcioğlu, Cengiz Topel. “Türk Ceza Kanunu’nda Taksir”. *Ankara Barosu Dergisi* 3 (Mayıs 2013), 313-338. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/issue/33812/374428>

- Çolak, Haluk – Altun, Uğurtan. “Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori Ve Uygulamadaki Analizi”. *TBBD* 69 (2007), 241-338. <https://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2007-69-306>
- Çolak, Haluk – Altun, Uğurtan. *Türk Ceza Hukukunda Ceza ve Güvenlik Tedbirleri*. Ankara: Bilge Yayınevi, 1.Baskı, 2007.
- D. Day, F. “Ceza Hukukunun Kökeni ve Doğası”. Çev. Devrim Aydın, *Ceza Hukuku Dergisi* 6/16 (Ağustos 2011), 240-247. <https://jurix.com.tr/article/3005?u=0&c=0>
- Demirbaş, Timur. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9.Baskı, 2023.
- Demirbaş, Timur. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 18.Baskı, 2023.
- Deve, Gözde. *Osmanlı Devleti’nin Son Dönemlerinde Manisa Hapishanesi (1890-1918)*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- “Din”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Edisyon). Ed. Şükrü Özen 22/290. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.
- Doğan, Fatma Karakaş. *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*. İstanbul: Legal Yayınevi, 2010.
- Doğan, Fatma Karakaş. *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009.
- Doğan, Fatma Karakaş. “Türk Ceza Hukukunda Cezaların İçtimai Kurumunun Düzenlenmesi Gerekliği Üzerine”. *Ankara Barosu Dergisi* 3 (Mayıs 2011), 85-104.
- Donay, Süheyl. *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. İstanbul: Beta Basım, 1.Baskı, 2007.
- Dönmezer Sulhi, Erman Sahir. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku II*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1961.
- Dönmezer Sulhi, Sahir Erman. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. İstanbul: Der Yayıncılık C.III, 14.Baskı, 2020.
- Durkal, Kadir. *Türk Ceza Hukuku’nda Hapis Cezalarının İnfazında Ceza İnfaz Kurumları*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Erdoğan, Oktay. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 3.Baskı, 2022.
- Ersan, Aykut. “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (Tck Md. 220)”. *Journal of Istanbul University Law Faculty* 71/1 (Ağustos 2013), 381-409. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9188/115176>

- Foucault, Michel. *Hapishanenin Doğuşu*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Kitabevi, 7. Baskı, 2017.
- Gökçen, Ahmet. “Hürriyeti Bağlayıcı Cezanın Amacı Ve İnfazı Sistemleri”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/1-2 (Haziran 2000), 205-215.
- Gökçen, Ahmet. *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1987.
- Gülşen, Recep. *Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İnfazında Çağdaş Sistem*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1993.
- Gündüz, Hakan. “Koşullu Salıverilme Kararının Geri Alınması”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/2 (Ekim 2021), 389-420. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruhfd/issue/65658/1016816>
- Güngör, Sefa. *Tanzimat Dönemi Öncesi Osmanlı Devleti İnfaz Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022
- “Habil ve Kabil” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Edisyon) Ed. Ömer Faruk Harman 14/376. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.
- Hakeri, Hakan. “*Ceza Hukuku Genel Hükümler*”. Ankara: Adalet Yayınevi, 19.Baskı, 2016.
- İHAM, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi. Csüllög/Macaristan Kararı, Başvuru No: 30042/08 (7 Haziran 2011), [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-104963%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-104963%22]})
- Kan, Celal Hakan. “Türk Hukukunda Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi”. *DÜHFD* 26/45 (2021), 305-338. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duhfd/issue/66465/1040484>
- Karakehya, Hakan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1.Baskı, 2022.
- Koca, Mahmut – Üzülmöz, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 12.Basım, 2019.
- Korkmaz, Zeynep Büşra. “Türk Ceza Hukukunda Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu”. *Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/1 (Ocak 2024), 27-51. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaunhfd/issue/84069/1468422>
- Korkut, Ece – Eraslan, Alev. “Yeniden İşlevlendirme Kapsamında Tarihi Sultanahmet Cezaevi”. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi* 15/58 Nisan 2020, 109-126. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abmyoder/issue/59628/859121>
- Koruculu, Irmak. *Türk Ceza Hukukunda Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.

- Koyuncu, Betül. *Türk İnfaz Hukuku'nda Disiplin Cezaları Ve Tedbirleri*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Macit, Mustafa. *Uygulamada Taksirle Yaralama ve Öldürme Suçları: Trafik Kazaları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Mecit, Kemal. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 5.Baskı, 2023.
- Osmanoğlu, Bilal – Kıdıl, Fahrettin. “Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü Ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme”. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan* 21 Özel S. (2019), 1141-1177.
- Özar, Süleyman. “Suça Sürüklenen Çocuğun Ceza Ve Güvenlik Tedbiri Sorumluluğu”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 55 (Temmuz 2023), 111-134. <https://doi.org/10.54049/taad.1328429>.
- Özbek, Mustafa Serdar. "İcra Ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi Ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/2014 (2014), 2447 - 2511. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/186074>
- Özbek Veli Özer. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 15.Baskı, 2022.
- Özbek Veli Özer. *İnfaz Hukuku*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2019.
- Özbek, Veli Özer vd. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, 2015.
- Özbek, Veli Özer vd. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 16.Baskı, 2023.
- Özdemir, Orhan. “7242 Sayılı Kanun Sonrası Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları”. *Adalet Dergisi* 67 (Kasım 2021), 379-410. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adaletdergisi/issue/65829/1025428>
- Özel, İpek. *İskandinav Ceza İnfaz Sisteminin İstisnailiği*. İstanbul: MEF Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 20.Baskı, 2024.
- Özgenç İzzet - Sözüer Adem – Koca, Mahmut. Yayınlamış olduğu bilimsel görüş (“Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi”) [https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=i%CC%87nfaz-kanunu-deg%CC%86is%CC%A7iklik-teklifi-deg%CC%86erlendirmesi-\(2020.04.06\).pdf](https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=i%CC%87nfaz-kanunu-deg%CC%86is%CC%A7iklik-teklifi-deg%CC%86erlendirmesi-(2020.04.06).pdf)

- Özgenç İzzet, Şahin Cumhur. *Uygulamalı Ceza Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001.
- Öztürk, Bahri. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5.Baskı, 2022.
- Öztürk, Bahri (ed.). *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 12.Baskı, 2018.
- Öztürk, Sevcen. *'XIX. Yüzyıl Osmanlı Ceza Sisteminde Dönüşüm: Zindandan Hapishaneye Geçiş*, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Pekcanıtez, Hakan vd. *İcra ve İflas Hukuku*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 6.Baskı, 2019.
- Safi, Başbuğ Kürşad. *İnfaz Hukuku El Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, 2023.
- Sancar, Türkan Yalçın– Köprülü, Timuçin. *Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları*. Ankara: Savaş Yayınevi, 3.Baskı, 2016.
- Sanıvar, Ramadan. *Modern İnfaz Hukuku Ve Koşullu Salıverilme (Şartlı Tahliye) Kurumu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, 2020.
- Sağiroğlu, Mustafa. *Geçmişten Bugüne ve Tüm Yönleriyle Ceza İnfaz Sistemi*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021.
- Saydam, Mehmet - Öztürk, Nurten. “Türk Ceza Kanunu Bakımından Taksir”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 23 (Ekim 2015), 135-157.
- Seven, Tolgahan - Özkan, Ebru. “Michel Foucault Ve Cezaevlerinde Tek Tıp Kıyafet Üzerine”. *Eskişehir Barosu Dergisi* 8/1 (Mart 2023), 136-149. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eskibd/issue/76495/1274029>
- Soyaslan, Doğan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2005.
- Soyaslan, Doğan. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2021.
- Söylemez, Sefanur Didar. “Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet Ve 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Koruyucu Ve Önleyici Tedbirler”. *Bayburt Üniversitesi Adalet Dergisi* 1/1 (Aralık 2022), 91-151. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bayuat/issue/74279/1218542>
- Süslü Güven. *Ceza İnfaz Kurumlarında Hükümlülük*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2016.
- Şen, Ersan - Başer Berkün, Beyza. *Koşullu Salıverilme-Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5.Baskı, 2022.

- Şen, Ersan vd. *Ceza Avukatının Başvuru Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayınları, 1.Baskı, 2022.
- SEN.AV, Şen, Ersan – Başer Berkün, Beyza. “Açığa Ayrılma” Açık Kuruma 1-10 Oranında Erken Ayrılmanın Fiili İmkânsızlığı, E.T. 01/12/2024. <https://sen.av.tr/tr/makale/acik-kuruma-oran%C4%B1nda-erken-ayrilmanin-fiili-imkansizligi>
- TDK, Türk Dil Kurumu, “İnfaz” E.T. 14/02/2024. <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK, Türk Dil Kurumu, “Fırar” E.T. 16/12/2024. <https://sozluk.gov.tr/>
- Toroslu, Nevzat – Feyzioğlu, Metin. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınları, 18.Baskı, 2018.
- Toroslu, Nevzat. *Ceza Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınları, 7.Baskı, 2005.
- TUİK Kurumsal, Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, E.T. 02.10.2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202>
- TUİK Kurumsal, Türkiye’de Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı, E.T. 12.12.2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2023-53674>
- Turhan, Faruk– Altıkat, Abdurrahim. “Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik ve Bu Usulden Yararlanma Şartları”. *SDÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/2 (2012), 1-46. <https://hukuk.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/65/files/sdu-hukuk-dergisi-cilt-ii-sayi-2-yil-2012-vol-ii-no-2-year-2012-05112013.pdf>
- Turinay, Faruk. “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”. *TBBT* 116 (Ocak-Şubat 2015), 39-84. <https://library.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>
- Tutar, Âdem. “İslam Öncesi Türk Devlet Geleneğinde Adalet Anlayışı”. *Türkler Ansiklopedisi*, C. 2. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- UYM, Uyuşmazlık Mahkemesi. K. 2019/540 (30/09/2019). <https://kararlar.uyusmazlik.gov.tr/>
- Yavuz, Hakan A. *Denetimli Serbestlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 4.Baskı, 2023.
- Yeldan, Didem. *Uygulamada Cinsel Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2022.
- Yenidünya, A. Caner - İçer, Zafer. “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 19/2 (Aralık 2013), 797-828.
- Yenidünya, Ahmet Caner. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Adli Para Cezası ve İnfazı”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/1-2

(Haziran 2006), 121-154.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebyuhfd/issue/63547/987375>

Yetgin, Feridun. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 5.Baskı, 2023.

Yıldız, Öznur. *Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası Almış Hükümlülerde Başetme Mekanizmaları Ve Psikolojik Dayanıklılığın İncelenmesi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Yokuş Sevük, Handan. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Cinsel Saldırı Ve Cinsel Taciz Suçları”. *TBBĐ* 57 (2005), 243-282.
<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2005-57-126>.

Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 11.Baskı, 2005.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Kerim Görkem GÖKKAYA	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Yalova Üniversitesi
Fakülte	Hukuk Fakültesi
Bölümü	Hukuk Bölümü
Makale ve Bildiriler	
1. Kerim Görkem Gökkaya, “Ödeme Emrinin Tebliğinden Önce Borca İtiraz”, Eskişehir Barosu Dergisi, Cilt:8/Sayı:1 (Mart 2023), 32-46. 2. Kerim Görkem Gökkaya, “Hükümlünün Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayrılmasında Eşe ve Kadına Karşı İşlenen Suçların Etkisi”, Eskişehir Barosu Dergisi Dünya Kadınlar Günü Özel Sayısı (Mart 2025), 10-27.	